

TÜRK-İŞ

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
Eğitim Yayını

**ÖZELLEŞTİRME
VE
KADIN İŞÇİLER SEMİNERİ**

5 - 6 Mayıs 1994, ANKARA

8.6046

E
4
1

TÜRK-İŞ Bilgi Merkezi

TÜRK-İŞ

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
Eğitim Yayını

ÖZELLEŞTİRME VE KADIN İŞÇİLER SEMİNERİ

338.6046

ÖZE

1994

1951

TÜRK-İŞ

5-6 Mayıs 1994, ANKARA

Tarih:.....

Demirbaş No: 1951

Tasnif No: 338.6046 Öze 1994

ÖZELLEŞTİRME VE KADIN İŞÇİLER SEMİNERİ
5-6 MAYIS 1994
TÜRK-İŞ GENEL MERKEZİ
ANKARA

PROGRAM

5 MAYIS 1994

- 09.00 - 10.00 AÇILIŞ
Bayram MERAL
TÜRK-İŞ Genel Başkanı
- 10.00 - 10.15 Ara
- 10.15 - 11.30 Dünyada Özelleştirme ve Kadın İşçiler
Adrian TAYLOR
Uluslararası Hür İşçi Sendikaları (ICFTU) temsilcisi,
Uluslararası Kamu Görevlileri Federasyonu (PSI)
Kadın Komitesi Sekreteri
- 11.30 - 12.30 Sorular ve Tartışma
- 12.30 - 14.30 Öğle Yemeği
- 14.30 - 15.45 Türkiye'de Özelleştirme
Prof. Dr. Korkut BORATAV
A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi
- 15.45 - 16.00 Ara
- 16.00 - 17.00 Sorular ve Tartışma

6 MAYIS 1994

- 09.30 - 12.30 Özelleştirme ve Kadın İşçiler, Çalışma Grupları
(Seminere katılan kursiyerler Grup Çalışması yaparak, işkollarındaki özelleştirmenin nedenlerini, etkilerini ve çözüm önerilerini tartışacaklardır)
- 12.30 - 14.00 Öğle Yemeği
- 14.00 - 17.00 Grup çalışması sonuçlarının Grup Sözcülerince sunulduğu ve Sonuç Bildirgesi

SUNUŞ

TÜRK-İŞ, Kadın İşçiler Bürosunun ve TÜRK-İŞ'e bağlı sendikalarımızın bünyelerindeki Kadın Komitelerinin girişimiyle ve Uluslararası Hür İşçi Sendikaları ICFTU'nun katkısıyla, 5-6 Mayıs 1994 tarihlerinde, Ankara'da TÜRK-İŞ Genel Merkezinde, "Kadın İşçiler ve Özelleştirme" konulu bir seminer düzenledi.

Seminere, TÜRK-İŞ'e bağlı sendikalarımızdan 80 kadın sendikacı, kadın komitesi üyesi, ve işçi temsilcisi katıldı.

İki gün boyunca dünyada ve Türkiye'de özelleştirme konusunu tartışan kadın işçiler, toplantının sonunda bir sonuç birdirgesi benimsediler.

Bu sonuç bildirgesi 9-10 Mayıs 1994 tarihlerinde Adana'da, 16-17 Mayıs 1994 tarihlerinde Bursa'da ve 27-28 Haziran 1994 tarihlerinde Samsun'da yapılan kadın işçiler bölge seminerlerinde de benimsendi.

Bu SONUÇ BİLDİRGESİNİ, yalnızca, Seminer çalışmalarını ve sunulan tebliğleri içeren kitapçığımızın arkasında vermek istemedik, SUNUŞUMUZU da bu bilinçli seslenişe ayırdık:

"Bizler, Türkiye'nin dört bir yanından gelmiş olan ve KİT'lerde ve diğer Kamu Kuruluşlarında çalışan kadın işçileriz.

İşkollarımızda özel sektöre devretme, işyeri kapatma, müteahhite verme, taşeronla verme gibi çeşitli biçimlerde uygulanan özelleştirmeye 'HAYIR' diyoruz.

KİT'ler zarar etmemekte, zarar ettirilmektedir. KİT'lerin bugün ekonominin sırtında kambur olarak gösterilmeleri bir aldatmacadır. Kamu açıklarının arkasında olduğu gibi KİT açıklarının arkasında da faiz yükü yatmaktadır. KİT'ler bilinçli olarak yüksek faizle borçlandırılmış, uygulanan ekonomik politikalarla ve kötü yönetim ile bugün çöküntüye terk edilmişlerdir. KİT'lerin içinde bulunduğu durumun sebebi uluslararası sermayenin çıkarları doğrultusundaki politikalar, KİT'lere yatırım yapılmaması, KİT'lerin arpalık olarak kullanılmasıdır. Bugün KİT'leri özelleştirmek ve kamu kesimini küçültmekle amaçlanan şey borçların getirdiği yüksek faizlerin ödenmesidir.

Özelleştirmenin işçiler üzerinde ve toplumun bütün kesimleri üzerinde çok yıkıcı etkileri olmaktadır ve olacaktır.

Özelleştirmenin ilk sonucu işsizliktir. İşten çıkarmalara karşı bir güvencenin olmadığı ve işsizlik sigortasının da bulunmadığı ülkemizde işsizlik korkusu bile çalışanları büyük bir moral çöküntüye ve verimsizliğe itmektedir. Her gün acaba yarın işe gelebilecek miyim kaygısıyla yaşayan işçiler psikolojik olarak yıkım içindedir. Özelleştirme gerçek ücretlerin hızla düşürülmesi ve sendikasılaşmaya yol açmaktadır.

Bağımsız bir devletin sahip olması gereken ve stratejik özelliği olan kuruluşların özelleştirme kapsamına alınması bu ülkeye bir ihanettir. KİT'lerin çok uluslu tekellere peşkeş çekilmesi, bugünü kurtarmanın dışında başka bir işe yaramayacak, ilerde ülkemize telafi edilmez zararlar getirecektir.

Özelleştirme sonucunda, kamu tarafından üretilen mal ve hizmetlerin fiyatları artacak, istikrar paketiyle birlikte uygulanan iç talebin kısılması politikası ile birleştirilen bir özelleştirme uygulaması yalnızca işçilerin değil, küçük esnaf ve sanatkarların da çöküşüne yol açacaktır. Devletin yapması gereken hizmetlerin ve yatırımların özel sektöre devri ile kalkınmada öncelikli yöreler tümüyle yatırımsız kalacaktır.

Özelleştirmenin kadın ve çocuklar üzerinde ise etkisi çok ağırdır.

Özelleştirme sonucunda ilk işten çıkartılanlar kadın işçiler olacaktır.

Yeniden işe girmede özel sektörün kadın işçilere öncelik vermediğini ve kadın işçilerin düşük ücretli, kısmi çalışmalı, sigortasız işlere alındığını hepimiz biliyoruz. Özelleştirme sonucunda gelirin düşmesi ile ailede çocuklar beslenme, eğitim ve sağlık açısından olumsuz etkileneceklerdir. Ücretli işini kaybeden kadın sosyal anlamda da toplumda daha geri yerlere itilecektir. Özelleştirme sonucu yaşanan gelir düşüklüğü ve işsizlik toplum ahlakının bozulması ve suç oranının artmasına da yol açacaktır. Özel sektöre devredilen ve artık parayla satın alınması gereken sosyal hizmetleri kadın yüklenmek zorunda kalacaktır. Çocukların, hastaların, yaşlıların bakımını toplumsal olarak sağlamayan bir devlet bu işleri kadının omuzlarına yıkıyor demektir. Bugün artan fiyatlar ve düşen gelir karşısında ekmek kuyruklarında bekleyen, daha az paraya tencere kaynatmanın stresini çeken kadındır.

Biz kadın işçiler olarak bugün uygulanan özelleştirmeden vaz geçilmesini istiyoruz.

Taşeronlaşma, sigortasız işçi çalıştırma, sendikasızlaştırma uygulamalarından vazgeçilmesini istiyoruz. Ücret dondurma ve düşürme işlemlerinden vaz geçilmesini istiyoruz.

KİT'leri batırmak, kapatmak, satmak yerine daha verimli hale getirilmelerini, KİT'lere yatırım yapılmasını, siyasilerin KİT'leri arpalık olarak kullanmaktan vaz geçmelerini istiyoruz.

Anayasa'da ve yasalarda işçi hak ve özgürlüklerini ve sendikal hakları kısıtlayan tüm hükümlerin kaldırılmasını, demokratikleşmeyi istiyoruz.

Özelleştirmeden elde edilecek gelir, iç ve dış borcun karşılanması sorununu çözmeyeceği gibi gelir getiren kuruluşlarımızın yok pahasına elden çıkarılmasına yol açacaktır. Kamu açıklarını kapatmanın yolu, borca dayalı bir ekonomik politikadan vaz geçmek ve vergi toplamaktır.

KİT yönetimlerinde işçilerin temsil edilmesini istiyoruz. KİT'lerin yeniden yapılanması ve özerkleştirilmesi için Hükümetin sendikalarımızı muhatap almasını ve masaya oturarak sendikalarımızla KİT'lerin sorunlarına çare aramasını istiyoruz.

TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulunun çağrısına uyarak, ülkemizin ve halkımızın karşı karşıya bulunduğu bu büyük saldırı karşısında Hak-İş, Disk, Kamu Çalışanları Sendikaları, Meslek Örgütleri ve diğer demokratik kitle örgütlerini hep birlikte özelleştirmeye karşı çıkmaya, işçilerin halkın ve vatanımızın çıkarlarını savunmaya davet ediyoruz.

TÜRK-İŞ bünyesinde bulunan sendikalardaki örgütlü kadın işçiler olarak, TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu'nun aldığı sürekli eylem kararına bütün inancımızla katıldığımızı, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da işçi hak ve özgürlüklerinin savunulması için yapılacak eylemlerde tüm işçi kardeşlerimizle birlikte, kadın erkek kol kola, ön safda yer alacağımızı duyuruyoruz.

İstikrar Paketinin uygulanmasında anahtar olduğu öne sürülen özelleştirme ve halka pahalılık ve işsizlik getiren uygulamaların ısrarla devam ettirilmesi durumunda TÜRK-İŞ

Başkanlar Kurulu'nun üretimden gelen gücünü kullanacağı yolundaki açıklamasına işsizlik ve pahalılığın maddi ve manevi yükünü omuzlarında duyan kadın işçiler olarak bütün yüreğimizle ve bilincimizle katılıyoruz."

TÜRK-İŞ üyesi kadın işçilerin bu Sonuç Bildirgesinde dile getirdikleri görüşler onların yalnızca işlerine ve aşlarına sahip çıkan işçiler değil, bütün halka ve ülkeye sahip çıkan gerçek yurtseverler olduğunu gösteriyor.

Saygılarımızla

TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu

TÜRK-İŞ
ÖZELLEŞTİRME ve KADIN İŞÇİLER SEMİNERİ
Birinci Gün Çalışmaları
5 Mayıs, 1994

SABAH

Yönetmen : Seyhan ERDOĞDU
TÜRK-İŞ Kadın İşçiler Bürosu Müdürü

YÖNETMEN - Konfederasyonumuzun ve TÜRK-İŞ'e bağlı sendikalarımızın değerli yöneticileri, kadın komitelerimizin üyeleri, kadın işçi temsilcilerimiz, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU)'nun sayın temsilcisi, basınımızın çalışanları ve işçi kardeşlerim,

"Özelleştirme ve Kadın İşçiler" konulu seminerimize hoşgeldiniz.

TÜRK-İŞ Kadın İşçi Komitelerinin toplantılarında, "Özelleştirme" konulu bir seminer düzenlenmesi önerisini sizler, bana getirmiştiniz. Bu dileğiniz doğrultusunda, kadın komitelerinin, kadın işçi temsilcilerinin özelleştirmeye ilgili sorunlarını incelemek, görüşlerini ve çözüm önerilerini de almak ve önümüzdeki günlere ışık tutmak amacıyla TÜRK-İŞ olarak bu semineri düzenlemiş bulunuyoruz.

"Özelleştirme" konulu semineri düzenleme niyetinizi belirttiğiniz dönemden bu yana, bir de "istikrar paketi" ve "yeniden yapılanma programı" gündeme geldi. Bu anlamda, bu seminerimiz daha da büyük önem kazandı.

Seminerimizde açılış konuşmasını yapmak ve gerek özelleştirme ve gerekse istikrar paketi ve yeniden yapılanma konusunda sizleri bilgilendirmek ve TÜRK-İŞ'in görüşlerini iletmek üzere Sayın Genel Başkanımız Bayram Meral'i davet ediyorum. (Alkışlar)

BAYRAM MERAL (TÜRK-İŞ GENEL BAŞKANI) - Muhterem arkadaşlarım, değerli basın mensupları, teşkilatımızın içerisinde faal görev yapan, her gün biraz daha gelişen ülke sorunlarına müdahale eden, görüş bildiren, tepki gösteren muhterem hanımefendiler, cümleten hoşgeldiniz.

Sözlerime başlarken, kilometrelerce yol katederek bu toplantımızı onurlandıran ICFTU'nun değerli temsilcisine de huzurunuzda hep birlikte teşekkür etmek istiyoruz.

Değerli arkadaşlarım;

Ülkemizde, hepimizin yakinen bildiği üç önemli sorunun çözümü için TÜRK-İŞ olarak her vesileyle üzerimize düşeni yapma kararlılığında olduğumuzu bildirmiştik.

Birincisi, ülkemizi çok yakından, daha doğrusu hepinizi çok yakından ilgilendiren terör olaylarıdır.

İkincisi, işsizliktir.

Üçüncüsü, enflasyondur.

Biz, terör konusunda üzerimize düşeni hep birlikte yaptık, her vesileyle teröre karşı olduğumuzu söyledik. Ülkemizdeki sorunların ne şekilde çözümleneceği konusunda Başkanlar Kurulumuzun ve Yönetim Kurulumuzun görüşlerini ortaya koyduk. Hatta bir Başkanlar Kurulu toplantımızı Diyarbakır'da yaptık. Bazı arkadaşlarımızla birlikte, o yörelere giderek, orada üyelerimizle, halkımızla ve arkadaşlarımızla görüştük. Oradaki halka, oradaki teröristlerin birbirinden ayrılması gerektiğini her vesileyle söyledik. Umuyorum bu sorun demokratik bir yolla çözülür. Demokrasinin bütün kuralları orada da çalışır ve sorun aza indirilir.

Sorunlardan birisi, bugün toplu sözleşmelerle aldığımız ücretlerin enflasyon karşısında erimesidir. TÜRK-İŞ olarak 24 Ocak 1994 günü bir toplantı yaptık, 24 Ocak Kararlarını değerlendirdik. Sayın Cumhurbaşkanımız o toplantıya geldi, Sayın Başbakanımız geldi, Hükümet üyeleri geldi, siyasi parti liderleri geldi. Kalabalık bir toplantıyla 24 Ocak Kararlarını değerlendirdik.

Oradaki konuşmamda, "Biz bugün ülkenin içinde bulunduğu sıkıntıları izliyoruz. Yeni bir "24 Ocak Kararları" veya onun benzerlerinin gündeme gelmesi ihtimalinden rahatsızlık duyuyoruz" dedim. Böyle kararların hayata geçirilmesi için başvuru olan 12 Eylül benzeri yöntemlere karşı olduğumuzu söyledim.

Sayın Başbakan konuşmasında, 24 Ocak Kararlarının benzerinin olamayacağını çok açık bir şekilde söylemiş ve o anda bizi rahatlatmıştı. Ama aradan birkaç ay geçtikten sonra, işte hepinizin birlikte yaşadığı gibi, 5 Nisan 1994 tarihindeki "İstikrar Paketi" adı altında yayınlanan paket, 24 Ocak Kararlarından daha ağırını gündeme getirdi.

Değerli arkadaşlarım;

Bu paketin içerisinde ne var? Paketin içerisinde özelleştirme var.

Özelleştirmenin devamında taşeronlaşma var. Taşeronlaşmanın devamında sendikasılaştırma var ve kısacası, işçilerin köle gibi çalıştırılması var.

Değerli arkadaşlarım;

Bu da yetmiyormuş gibi, bazı KİT'lerin kapatılması var, kamunun küçültülmesi var. Bunların hepsi, sizin de yakından izlediğiniz gibi, işsizliği artıran unsurlardır.

Ücretlerin düşürülmesi var. Ücretlerin dondurulması ayrı bir şey, düşürülmesi ayrı bir şey. Öyle ki bugün kamuda, ikinci yılın zammının verilmemesi için, 8 inci ayda, 9 uncu ayda, önümüzdeki 7 nci ayda "Enflasyon fazla yükseldi, zam oranları arttı, bunların verilmemesi için veya bir emirle düşürülebilmesi için..." gibi laflara muhatap oluyoruz, bunları duyuyoruz.

15-16 yıldır kamuda, KİT'lerin büyük bir bölümünde, emekli olan işçilerin yerine hiçbir işçi alınmadı, "Muvakkat, mevsimlik" adı altında insanlar çalıştırılmaya devam edildi. Muvakkat ve mevsimlik çalışan arkadaşlarımızın da, daha önce 12 ay, 9 ay çalışırlarken şimdi 3 ay, gerekirse 2 ay gibi, çok kısa süreli çalıştırılmaları istenmektedir. Bunu günümüzde görüyoruz, yaşıyoruz; böylece, bu arkadaşlarımızın büyük haklarının kaybolması sözkonusudur. En azından emeklilik haklarını kaybetmektedirler, sağlık haklarını kaybetmektedirler, kıdem tazminatıyla ilgili haklarını kaybetmektedirler.

Ayrıca, paket içerisinde "Ateşten gömlek" dediğimiz zamlar vardır. Bu zamlar, Cumhuriyet tarihinde görülebilenlerin en ağırıdır. İşte böylece, toplu sözleşmeyle aldığımız bütün haklarımız büyük ölçüde geri götürülmektedir.

Sayın Başbakan, 24 Ocak Kararlarıyla ilgili olarak, "İşçilerin 1983-1989 yılları arasında cebindeki 100 lirası, 48 liraya düşürülmüştür. Biz geldik, bunu yukarı çektik" dedi. Sağolsun şimdi geldi, cebimizdeki 100 lirayı herhalde 28 liraya düşürdü. Şu anda içinde bulunduğumuz durum budur.

Biz bu Hükümetin işbaşına gelmesiyle çok şeyler bekliyorduk. Hep birlikte mücadele ettik, meydanları doldurduk, yasakları kaldırttık, "ANAP gider, dertler biter" dedik ve sonunda 1980 öncesi de özlediğimiz, "Bu iki siyasi parti olsaydı belki 12 Eylül olmazdı" diye özlediğimiz, bu iki siyasi parti iktidar oldu. Biz, 12 Eylül hukukunun ortadan kalkmasını beklerken, bu Hükümet, bu günü görerek, bu yapacaklarını planlayarak bazı yasaları gündeme getirdi. Bunlardan bir tanesi, İl İdareleri Yasası idi. Bu yasada gerekli düzenlemeleri yap-

rak, Meclisten geçirseydi, bütün valiler birer sivil sıkıyönetim komutanı olacaktı; yani Ankara Valisi isterse bu toplantıyı yaptıracak, istemese yaptırmayacaktı. Bu yasanın çıkarılmaması için Mecliste grubu bulunan partilerin grup başkanvekilleriyle görüştük ve şunu söyledik, "Elbette ki Türkiye Cumhuriyetinin valilerine saygımız vardır. Devlet düzeninin yaşamasını her zaman isteyen insanlarız; ama daha yakın bir tarihte Türkiye Cumhuriyetinde uzun yıllar Başbakanlık yapmış bir zat, ki bugün de Cumhurbaşkanıdır, Antalya'ya gittiğinde, Antalya Valisi, Sayın Demirel'i -belki hatırlarsınız- Antalya'ya sokmadı. Bunları yakın bir tarihte yaşadık. Bu ve buna benzer konuları sergiledik. Yasada gerekli tadilatı yapmalarına rağmen, şu anda komisyonlarda bekliyor, geçiremediler.

Yine bununla beraber "çıkarılacak Terör Yasasına karşıyız" dedik.

Değerli arkadaşlarım;

Bu Terör Yasasıyla ilgili getirilmek isteneni şöyle anlatayım: Bazan ücretlerinizi geç aldığınız zaman, bazı arkadaşlar veznede kuyruk oluşturuyor, protesto anlamında. Bazı düşüncelerinizi dile getirmek için viziteye çıkıyorsunuz; yani buna benzer bazı eylem türleri geliştirdiniz. İşte bunları yaptığınız zaman, eğer istenirse, bu hareketlerden ötürü Terör Yasasıyla ilgili yargılanmanız söz konusu olabiliyordu. Bu duruma da tepki gösterdik, şu anda o da komisyonlarda bekliyor.

Yine bizlerin dikkatinden kaçırılarak geçirilen Özel Dedektif Yasası var yani işyerlerinde özel dedektif tutulacak, sizler ve bizler takip edileceğiz. Onun raporu gereği işveren isterse, Devletin aleyhine konuştu, işverenin aleyhine konuştu diye ihbarsız, tazminatsız bizleri kapıya bırakacak. Buna da tepkimizi gösterdik. Sayın Cumhurbaşkanı tarafından tekrar geri çevrildi.

Değerli arkadaşlarım;

Biz bu Hükümetten çok şey beklerken, bu Hükümetten bunları bulduk, bunları gördük. Tabii biz TÜRK-İŞ olarak, bugüne kadar hükümetler karşısında, temsil ettiğimiz toplumun sorunlarını kayıtsız şartsız dile getirdik, uğraşısını verdik. Bundan sora da buna devam edeceğiz.

Şimdi, bugünlerde yine çok önemli bir yasa tasarısı Mecliste görüşülmektedir. Bu da özelleştirmeyle ilgili Yetki Yasasıdır.

Değerli arkadaşlarım;

Türk Hava Yollarında -kimseyi yargılamıyorum- orada grev kırılcılığı yapan, Devletin gücünü kullanarak grev kırılcılığı yapan bir zat, Türkiye Cumhuriyetinde başarılı bir bürokrat oldu. Devletin gücüyle grev kırılcılığı yaptı, orada çalışanlara baskı yaptı, tayinlerini çıkarttı, memur sendikalarına üye olanların tayinlerini çıkarttı. Devletin gücünü kullanarak başarılı bir bürokrat olmuş. Şu anda sizin, bizim, atamızın alinteri, göznuruyla biriken KİT'lerin kaderini, kısmetini, geleceğini bu zatın eline teslim etmek için yetki yasa tasarısı getirdiler.

Biz buna tepki gösterdik. Üç Konfederasyon olarak, dün de konuştuk, bugün de konuştuk; sendikacı arkadaşlarımız dün gece saat 24'e kadar izlediler. Bugün de yine büyük bir kalabalıkla bu yasa tasarısının çıkmaması için, geri çekilmesi için oturup arkadaşlarımızla görüşeceğiz, saat 14.30 - 15.00 arasında Meclise gideceğiz.

Değerli arkadaşlarım;

Burada bir konuyu hep birlikte tartışmamız lazım. Dünyadaki gelişmelere hiçbir zaman kulağımızı, gözümüzü kapamadık; ama Türkiye'deki uygulamalar, dünyadaki gelişmelerden çok farklı. Özelleştirmeyi Japonya da yapmış. Evet Özelleştirmeyi yapıp da, başarı sağlayan şu anda hiçbir ülke yok, huzur sağlayan hiçbir ülke yok. Karmaşası halen devam etmektedir. Ama özelleştirmeyi yapan hangi ülkede enflasyon yüzde 125'lere varmış? Bu boyutta bir işsizlik var? Sanki KİT'ler satılırsa Türkiye belini doğrultacak. Bugün iç borç 400 trilyon, dış borç 65 milyar dolar. Belki uzman arkadaşlarımız biraz sonra bunun teferruatını açık bir şekilde sizlere aktaracaklardır.

Bunların hepsini satsalar, alınacak para iç borcu karşılamıyor. 20 milyar dolar gelir bekliyorlar. Bir bölümü özelleştirme, bir bölümü de kapatma. Bugünkü kurla çarpacak olursak, iç borcu, ya karşılıyor, ya da karşılamıyor. Hepsini sattığınızı düşünün, dış borç kalıyor, yarın yine borçlanıyorsunuz, omuzunuzun biri dışarda, peki ondan sonra ne yapacaksınız, neyi satacaksınız da iç borcu ve dış borcu kapatacaksınız?

Bunlarla uzun vadede ülke sorunları çözülmez. Biz TÜRK-İŞ olarak ne dedik? "Tamam, ülkenin ciddi sorunları var, yapılan yanlış uygulamalardan en fazla zarar gören de çalışanlar, işçilerdir. Bu sıkıntıyı ortadan kaldırabilmek için biz, üzerimize düşen ne ise yapalım. Herkes üzerine düşeni yapsın" dedik, yapamadılar ve halen daha yapamıyorlar.

Vergi Yasasını çıkardılar, ama sulandırdılar, maalesef istenilen

elde edilemedi. Ek vergi yasasını çıkardılar, onu da sulandırdılar. Oradan da istenileni elde edemediler. Ama her nedense bizi iyi yakalamışlar, "Nasıl olsa Allah'a şükretmesini biliyorlar", zam üzerine zam, arkasından özelleştirme, onun arkasından kapatma, onun arkasından da kaldırım, sokak...

Değerli arkadaşlarım;

Buna müsaade etmeyeceğiz, bunun için mücadele veriyoruz. Onun için buradasınız.

Tabii ki "KİT'lerde sorun yok" demiyoruz, "Kamuda sorun yok" demiyoruz; ama sorun nereden kaynaklanıyor, KİT'ler niye bu noktaya geldi? Bilmem dün akşam televizyonu izlediniz mi, Demir-Çelik ile ilgili bir program verildi. Düne kadar kâr eden KİT'ler niçin zarar etti? Zarar ettirildi, halen daha zarar ettiriliyor. "Zam gelecek, zam gelecek" diye altı aydır bağıryorlardı. Bütün stoklar eritildi, KİT'lerdeki stoklar eritildi, stokçular biriktirdiler, ondan sonra da yüzde 50, yüzde 90 ve yüzde 100 üzerinden zam yapıldı. Kim kazandı bunu? Vurguncular kazandı.

Halen daha KİT'lerin yönetimine, KİT'lerin danışma kurulu üyeliklerine atama yapılıyor. Bir KİT Komisyonu Başkanı, bugün sabah KİT'lerle ilgili bazı konuları açıkladı. İnanır mısınız ben utandım. Maşallah bugüne kadar ayakta durmuşuz.

Değerli arkadaşlarım;

KİT'lerde çalışanların hiçbir kabahati, hiçbir kusuru yok; ama bütün bunlara rağmen, "Eğer sorun aza inecekse, orada çalışan arkadaşlarımız mağdur edilmeyecekse, bir masa etrafına oturup, konuşalım" dememize rağmen, halen daha yangından mal kaçırır gibi, "KİT'leri üç, beş holdinge, uluslararası tekele nasıl kaptırırız?" Onun planını, onun programını yapıyorlar. Şu anda yapılan budur.

Değerli arkadaşlarım;

Bizi üzen şu, bugün Mecliste olan aşağı yukarı tüm siyasi partiler, bu özelleştirmelere, bu kapatmalara olur vermiş, el kaldırmışlardır. Çalışan bir tarafa itilmiştir. Sermaye kesimine böyle davrandıklarına inanmıyorum. Çünkü, daha düne kadar kol kola gezen kimseler oldukları için inanmıyorum, "Özelleştirmeyi niye geciktiriyorsunuz?" diyenler onlardır. Yani "Bir an önce yapın da, buradan kapacağımızı kapalım, bunu geciktirmeyin". Olay bu, sorun çözmek değil.

Yine de zannetmiyorum ama, bir zamanlar, Özal Hükümeti dö-

neminde TÜSİAD bayrak açtığı zaman, birileri alkış tutuyordu. Maa-
lesef biz de o zaman duyarsız kalmıştık. İşte, şimdi geldi fatura yine
bizlere çıkarıldı, bugün de bizlere çıkarılıyor. Burada çok çeşitli
oyunlar oynanıyor.

Hava Yolları zarar mı ediyor? Zarar ediyorsa, niye bir başka ku-
ruluş bunu alıyor? Orada yatan, oturan mı var? Varsa, temizlesinler,
çıkarsınlar.

Kömür İşletmelerinde -her zaman söylediler- "Burada fazla adam
var". Fazla adamı sendika aldırmadı, varsa tespit edin, çıkaralım so-
run bu ise, buyurun boş gezeni çıkarın. Neden Devletten para alsın?
Olay bu değil, kamu zarar ettiriliyor, KİT'ler zarar ettiriliyor. Kamu-
dan birkaç örnek vermek istiyorum.

Benim eski teşkilatımın mühendisi duruyor, mimarı duruyor, iş-
çisi duruyor çok kez, işleri, bir başka tarafa, özel sektöre ihaleye veri-
yorlar; o özel sektörün yaptığı işi de, bir başka özel sektör kontrol
ediyor.

Özel sektörden asfalt yapmak için micir alırlar, yolları özel sektö-
re yaptırırlar ama kamu işçilerine iş vermezler. Bu durumda kamu
açıkları artmaz mı?

Şimdi, tersaneleri kapatıyorlar. Bakınız, gelecekte ülkeyi ne so-
runlar, ne sıkıntılar bekliyor. AET diyor ki, "15 yılını dolduran gemi-
lerinizi bizim limanlarımıza bağlayamazsınız" yani bunları kaldıra-
caksınız. Bizim gemilerimizin en genci 25 yaşında imiş. Şimdi bunla-
rı kaldırdık, dostlarımızın dediğini yaptık. Tersaneleri de kapattık,
peki bizim gemi ihtiyacımız nereden karşılanacak? "Yapıyorum, satı-
yorum, seni borçlandırıyorum" diyecek. Senin işçin orada sürünsün,
ama benim işçime burada iş bulunsun, ekonomim böyle gelişsin.

Değerli arkadaşlarım;

Bunların hepsi gelecekte ülkenin çok önemli sorunları haline ge-
lecek, Sümerbank böyle çalıştırılmamıştır, diğer müesseseler böyle
çalıştırılmamıştır. Hepsi buna benzer olaylardır. Akşam işçinin birisi
diyor ki, "Efendim, biz greve gittik, bir ton demir istiyorduk, üç ton
demir verdiler".

Sendikanın greve gitmesi hakkıydı, bir ton demir parası isteni-
yor, işveren vermiyordu. İşçiler uzun süre greve gidiyorlar, ondan
sonra üç ton demir parası veriliyor. Oranın yöneticisine sorarlar, "Ne-
den 1 ton demir parasını vermedin de, grevden sonra üç ton demir
parasını veriyordun" diye...

Demir tüccarları vurgunu vurdu, işi bitirdi, ondan sonra sözleşmeye gidildi.

Aynı olay SELÜLOZ-İŞ Sendikamızın grevinde oldu. Kağıt tüccarları vurgunu vurdu, ondan sonra grevi bitirdiler.

İşte, KİT'ler bu şekilde zor durumda bırakıldı.

Dünyanın en önemli kuruluşlarından bir tanesi de Sümerbank'tır. Bunun Genel Müdürü Ertan Tapan idi, şatafatlı günlerini yaşıyordu. Bir zamanlar "Sanayide Devlet" diye reklam yapıyordu. Sonradan Sümerbankı getire getire bu noktaya getirdiler. Niye böyle oluyor? Birçok KİT'in sermaye artırımı yapılmadı. Özel bankalardan yüksek faizle kredi alındı, bu noktaya getirildi. Karayollarının, Köy Hizmetlerinin ve kamunun bütün giysileri, elbiseleri ve ayakkabıları Sümerbank tarafından yapılır. Bir dönem Karayollarından gelen arkadaşlarımız "Biz elbiselerimizi alamadık" dediler, kış gelmiş, yazlık elbisesini alamamış, yaz gelmiş, kışlık elbisesini alamamış. Sümerbanka telefon ettik, "Bizde böyle bir şey yok" dediler. Araştırdık, devlet, devlete ihaleyi vermemiş. İhaleye çıkarmışlar, "Sümerbank, Ticaret Odasına kayıtlı değil" diye ihaleye girememiş, ihaleyi alamamış. İhaleyi, Samanpazarı'ndaki bir şapkacı almış.

Değerli arkadaşlar,

İşte bu Devlet böyle batırıldı, bu KİT'ler böyle batırıldı. Bunlar hepimizin yaşadığı konular. Yüksek faizle kredi kullandırdılar ve KİT'ler bu noktaya geldi. KİT'lerin zararı yok. Zarar, bankalardan aldıkları kredi faizi. Bakınız, 1992 senesinde Sayın Başbakanımız -o zaman Devlet Bakanı- Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının bütçesi üzerine konuşmasında "Bu KİT'ler daha düne kadar kâr ediyordu. Bankalardan yüksek faizle kredi kullandırıldı; bundan dolayı KİT'ler bu noktaya geldi bunun hesabını senden soracağım" diyor Güneş Tamer'e.

O zaman Sayın Başbakanımıza göre KİT'ler, kâr eden müesseseler. Bir hükümet gelmiş, KİT'ler zarar ettirilmiş, onun hesabını soruyor Sayın Başbakan, aynı sözleri kendisi kullanıyor. Bizdeki kayıtlara göre şu anda KİT'lerin zararı 37 trilyondur. 1993 yılındaki özelleştirme kapsamına alınan KİT'lerin zararı 10 trilyon, KİT'lerin ödediği faiz 11 trilyondur. KİT'ler faiz ödemezse şu anda 1 trilyon kârda olmaları gerekir.

Sayın Kamu Ortaklığı Başkanının özelleştirme için reklamlar, danışmanlıklar ve sair nedenlerle harcadığı 6 trilyon liradır; yani 4 trilyon lira daha konsa, şu KİT'lerin sorunu ortadan kalkıyor.

Değerli arkadaşlarım;

Burada konuşmamız gereken dünya kadar sıkıntımız, sorunu-muz var. TÜRK-İŞ, her zaman sorumluluğunun bilinci içerisinde hareket etmiştir. Sorun yaratmak değil, sorunları çözmek, sıkıntıları aza indirmek düşüncesiyle hareket etmiştir. Ama maalesef bugün gör-rüyoruz ki, hükümet edenler, yine bizlerin katkısıyla, bizlerin deste-ğiyle hükümet olanlar, meydanları doldurduğunuz zaman, gözünü-zün içine baka baka 12 Eylül hukukundan bizden daha fazla şikayet edenler, bizim hakkımızı, menfaatimizi koruyacaklarını, yasal sıkıntı-larımızı, sorunlarımızı çözeceklerini söyleyenler, bugün sıkıntılarımı-za, yeni sıkıntılar katıyorlar. Sıkıntılarımızı artırıcı bazı tedbirleri çe-kinmeden alıyorlar.

5 Nisan İstikrar Paketi açıklanırken Sayın Başbakan bizi de ça-ğır-dı, ama bize hiçbir şekilde bu ölçülerde bir anlatımda bulunmadı. "Çalışanlarımız etkilenecek" diye bir sözcük kullandı. Paketin açık-lanmasından sonra gördük ki, şamarı en fazla, en şiddetle yiyen biz-ler olduk.

"Özelleştirmeye ilgili konuları sizlerle birlikte konuşacağım" di-yor. Bunların hepsi kulağı okşayan ifadelerdir. Bu Yetki Yasası çık-tıktan sonra bizi çağır-sa dahi, konuş-sa dahi geçerli hiçbir tarafı yok-tur; çünkü karar mercii değiliz. Orada daha dün kadar büyük hold-inglerin çıkarlarını ön planda tutanlar, bugün yine büyük holdingle-rin, hatta uluslararası tekellerin çıkarlarını ön planda tutacaklardır. Çünkü, o kanaldan işbaşına gelmişlerdir. Yine kaybeden biz, kaza-nan birileri olacaktır.

Şunu iyi bilmelerini istiyoruz, Mecliste grubu bulunan partilerin başkan vekilleriyle bir kez daha görüşeceğiz. Dün bir basın toplantısı yaptık. Ne acıdır ki, TRT saat 20.00'deki haberlerinde vermedi basın toplantımızı; bizim ciddi icraatlarımıza geldiği zaman TRT bunu bir tarafa itiyor. Onunla birlikte basın da gerekli ilgiyi göstermiyor. Çün-kü, basın da bir baskı altında. Burada oturan arkadaşlarımı kastet-miyorum. Bugün basında çalışanların sorunları, sıkıntıları bizden daha farklı değil. Basında çalışan birçok arkadaşımız işinden oldu ve olmaya da namzet.

Değerli arkadaşlarım;

Türkiye'de, Güneydoğu sorunu, başlı başına bir sorun. Özelleş-tirme yapıldığı zaman, hangi özel sektör o yöreye gidecek, tek bir çivi çakacak? Merak ediyorum. Eğer orada herhangi bir yatırım olmayaca-ksa, orada hiçbir iş sahası olmayacaksa, kamu küçültülecekse, pe-

ki oradaki insanların ne yapması gerekir? Bunları yapan hükümetten cevap istiyoruz. Orada yaşayanlar bizim insanlarımız, bizim vatandaşlarımız, bizim arkadaşlarımızdır. Silah sesiyle, dıpcikle, yumrukla insanların sesi kesilemez. Onların yaşam koşullarını iyileştireceksin, o insanı, evine huzurla gideceği, hoş bir yapıya kavuşturacaksın. Onu ekonomik yönden rahatlatacaksın, onu demokratik yönden rahatlatacaksın. Bütün bunlara rağmen, bir yanlışlık yapıyorsa, hesabını soracaksın. Ama sen onu açlığa terketmişsen, yoksulluğa terketmişsen, işsizliğe terketmişsen, ondan sonra da, onun yapacağı yanlışlıkları çıkaracağın şiddet yasalarıyla bastıramazsın. Bu, uzun vadede hiçbir ülkeye yarar getirmemiştir, bizim ülkemize de yarar getirmez.

İşsizler ordusuna yeni işsizler katmanın, sorunlara, yeni sorunlar katmanın ülkeye getireceği hiçbir yarar yoktur.

Ülke bizim, biz bu ülkenin insanlarıyız. Ülkenin yararına, halkımızın yararına, çalışanların yararına yapılacak çok şey vardır, bunların yolları da vardır, çareler bitmez. Otururuz, konuşulur, görüşülür, herkes gücü oranında katkıda bulunur ve sıkıntı aza iner. Yoksa, IMF'nin, Dünya Bankasının gösterdiği yoldan gidersek -on senedir yol gösteriyor- gideceğimiz yol böylesi oluyor, geldiğimiz yer de burası. Eğer bu metodla gidersek temenni etmiyorum ama yine bir on sene canımız yanacaktır, yine on sene sonra gelinecek yer budur. Onun için, her şeyden önce benliğimize, kendi gücümüze, kendi geleceğimize, kendi teknolojimize, kendi emeğimize, kendi alınterimize güvenmek, ona göre bir yol çizmek durumundayız. Bu bizi uzun vadede sonuca götürür, milli mücadelede atalarımız bunu yaşamıştır. Bugün bunu biz de yaşamak istiyoruz.

Değerli işçi kardeşlerim,

İşte bunun hayata geçebilmesi için her sahada sizlere büyük görevler düşmektedir. Bugüne kadar önde yürüdünüz, yanımızda oldunuz, bize destek verdiniz, bize katkıda bulundunuz. Sizin, bizim yanımızda olmanız, bizi daha da güçlendirdi. Bundan sonra da bu gücünüzü, bu desteğinizi, bu katkınızı bizlerden esirgemeyin. Sorun, sizin sorunuzdur, sorun, bizim sorunumuzdur, sorun, yarın çocuklarınızın sorunudur. Bu sorunlara sahip çıkın, sorunlar aza insin.

Hepinize saygılar sunuyorum, teşekkür ederim. (Alkışlar)

YÖNETMEN – Değerli arkadaşlarım, Sayın Genel Başkanımıza teşekkür ederiz.

Seminerimizde ikinci konuşmacı olarak Bayan Adrian TAYLOR var. Kendisi, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) nun temsilcisi, aynı zamanda Uluslararası Kamu Görevlileri Federasyonu (PSI) nin de Kadın Komitesi Sekreteridir.

"Dünyada Özelleştirme ve Kadın İşçiler" konusunda bir konuşma yapacak.

Ayrıca tartışma bölümü var. Bu bölümde de sizin sorularınız, düşünceleriniz olursa, onları alacağız.

Adrian TAYLOR (ICFTU Temsilcisi, PSI Kadın Komitesi Sekreteri) – Sevgili kardeşlerim;

Türkiye’de sizlerle beraber olduğum için çok mutluyum.

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu, burada bu konuşmayı yapmak üzere bana görev verdiği için de çok mutluyum. Ben aynı zamanda Uluslararası Kamu Görevlileri Federasyonunun Asya-Pasifik Bölge Sekreteriyim. Yine aynı zamanda Kamu Görevlileri Federasyonu Kadın Komitesi Sekreteriyim.

Genel Başkanınızın konuşmasını dinledikten sonra şu hisse kapıldım. Aslında benim söyleyeceğim fazla bir şey kalmamıştır. Bütün bu söylenenleri, hem kendi ülkemde, hem de bütün dünyada o kadar çok yerde işittim ve aynı sorunlarla o kadar çok karşılaştım ki...

Onun için ben size, Türkiye’nin dışında dünyada bu konuyla ilgili olan bazı fotoğraflar vermek, bazı aktarımlarda bulunmak istiyorum.

Özelleştirme, dünya çapında bir olgu olduğu için uluslararası mali kuruluşların, yani Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankasının bu işteki rolüne de değinmemiz gerekir.

Şurası kuşku götürmez ki, bugün, dünyadaki, yirmi yıldan beri süregelen ekonomik sistem, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankasının belirlemiş olduğu bir sistemdir. O zaman şu soruyu sormamız gerekir. Nasıl oluyor da bu sistem Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası tarafından bu şekilde belirlenebiliyor?

Bunun ideolojik ve ekonomik nedenleri var. Tabii ki bu kısa konuşmamda bunların hepsini aktarmam mümkün değil; ama ideolojik ve ekonomik nedenlerin bir bölümünü burada tartışacağım.

Sanıyorum sorun, 1974 yılındaki petrol kriziyle başladı. Petrol fiyatlarındaki aşırı yükselme, ülkeleri petrol satın almak üzere borçlanmaya itti. Bu dönemde, sanayileşmiş ülkelerde ekonomik durgunluk oldu; gelişmekte olan ülkelerin de piyasalarında çöküntü yaşandı.

Öte yandan, bir başka gelişme de şöyle idi. Petrol satan ülkelerin elinde toplanan bu petrol gelirleri bankalara yatırıldı, bankalar birikmiş olan petrol gelirlerini gelişmekte olan ülkelere borç olarak sundular bol miktarda...

Bir başka önemli olgu, 1980'li yıllarda, dünyada, gelişmekte olan ülkelerin ihraç ettiği malların fiyatlarının nisbi olarak düşmesidir; yani tütün, kahve, kereste gibi malların fiyatları, nisbi olarak düştü.

Gelişmekte olan ülkeler öyle bir krize girdiler ki, ithalatlarını karşılayamaz oldular.

Petrol satın almaları gerekiyordu.

Kendi mallarını makul fiyatlarla dünya pazarlarında pazarlayamıyorlardı.

Dolayısıyla ithalat yapamaz duruma gelmişlerdi.

Aynı dönemde, bütün bunların olduğu dönemde, mal fiyatları düşerken, faizler yükseldi, çok yükseldi, hatta yüzde 6 civarından yüzde 18-20 civarına yükseldi.

Gelişmekte olan ülkelerin yüksek faizlerle borçlanması bir süre sonra, özel bankaların borç vermesinde tıkanıklıklara yol açtı. Bunun üzerine yoksul ülkeler, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankasının kapısına geldiler. Çünkü paraya sahip olanlar ve kredi akışını denetleyenler bu kuruluşlardı.

Yoksul ülkeler, alacakları bu yeni borçları, mesela, yeni santraller, yeni yollar yapmak için kullanmak durumunda değillerdi. Eski borçlarının faizini ödemek için borç almak durumunda kalmışlardı.

Borcun borçla ödenmesi süreci çok hızlı bir biçimde yükselebilir. Adım adım, birbirini besleyen bir süreç halinde yükselebilir.

IMF ve Dünya Bankası bazı koşullar öne sürdü. Bu koşullar dünyanın hemen her yerinde aynı, ister Asya Pasifik'ten bahsedelim, ister Afrika'dan, ister Latin Amerika'dan, bu koşullar dünyanın hemen her yerinde aynı koşullar olarak karşımıza çıkıyor.

Bu koşulların amacı, ithalatı kısıtlayıp, ihracatı artırmak ve dış açığı kapatabilmektir.

IMF'nin empoze ettiği bütün koşullar kamu harcamalarının kısılması, devletin rolünün küçültülmesi, devalüasyon yapılması, döviz üzerindeki ve dış muamelelerdeki her türlü kontrolün kaldırılması, fiyat desteklemesinin, sübvansiyonunun kaldırılması ve çok uluslu şirketlerin ülkeye yatırım yapabilmesi için onlar üzerindeki her türlü denetimin kaldırılıp, teşvik edilmesi şeklinde karşımıza çıkıyor.

Bir ideolojik olgu da şu; 1970'li yıllarda başlayan krizi doğuran sebeplerin dışında, bir de "Chicago Ekolü" dediğimiz ve İktisatçı Friedman'ın teorileriyle belirlenen bir ideolojik yaklaşım ortaya çıktı.

Bu liberal ideoloji, Amerika Birleşik Devletlerindeki kamu politikalarını çok hızlı bir biçimde etkilemeye başladı.

1973'te Şili'de, sosyalistleri deviren Pinochet askeri rejimi bu ideolojik görüşleri hemen uygulandı.

Bayan Thatcher ve Reagan tarafından bu uygulamalara devam edildi. Bugün benim doğum yerin olan Yeni Zelanda'da halen bu politikalar uygulanmaya devam ediyor.

Bu ideolojik yaklaşımla, ekonomik çıkarlar arasında çok güçlü bir ittifak vardır. Çokuluslu kapitalizm dünya çapında bir pazar sahibi olmak istemektedir. Ama devlet teşekkülleri ve kamunun sahip olduğu iktisadi birimler tarafından bu dünya çapındaki pazara müdahale olmaktadır.

Çokuluslu şirketler, uluslararası çapta bir özelleştirme istemektedirler.

Bizi şu anda çokuluslu sermaye tarafından empoze edilmiş olan ve adına "Serbest Piyasa" denilen bir sistemle karşı karşıyayız.

O zaman soru şu: Serbest piyasa nedir? Acaba gerçekten bu piyasa serbest midir?

Burada serbest piyasa nedir, serbest midir diye ayrıntılı bir tartışmaya girecek zamanımız yok, ama "serbest" dediğiniz zaman, bunun rekabetçi olacağını, özelleştirilmiş olacağını ve bireyselleşmiş olacağını düşünebilirsiniz.

Elbetteki serbest piyasaya ilişkin herşey kötüdür şeklinde birşey söylemiyorum; fakat serbest piyasanın bazı özellikleri vardır ki, bu iki günlük seminer boyunca tartışmalarımızda gözönünde tutmamız gereken bu özelliklerdir.

Ben, dünyada küreselleşme şeklinde karşımıza çıkan serbest piyasanın küreselleşmesi konusuna biraz daha yakından bakmak istiyorum.

Biz burada özelleştirmeyi tartışmak için toplandık ve sizler bunun acısını çekiyorsunuz. Fakat şunu belirtmem gerekir ki, bütün yapısal uyum programlarında özelleştirme anahtar bir rol oynamaktadır. Onun için, özelleştirmeyi kavrayabilmek açısından bu yapısal uyum, yeniden yapılanma programının ne olduğunu, buna niçin ihtiyaç duyulduğunu kavramalıyız.

Aslında bütün bu özelleştirmeler, yapısal uyum programları ve bunlara işçilerin verdikleri tepkiler, çok bilimsel laflarla ve çok özel sözcüklerle ifade ediliyor. Bu tür konuşmaları ancak bu konuda özel ilgisi olan kişiler anlayabiliyor.

Bu yapısal uyum ve yeniden yapılanma programları öyle sözcüklerle ifade ediliyor, öylesine anlaşılmaz biçime sokuluyor ki, sözcükler bile, size yabancı sözcükler olarak geliştiriliyor. Adeta dünya çapında bir tür kasıtlı plan varmış gibi ve böyle bir planın parçası olarak meseleyi anlayamayasınız diye sözcükleri bile öyle seçiyorlar.

Bu yapısal uyum programı şu ekonomik düşünceye dayanıyor. Eğer bir ekonomideki para miktarını artırırsanız, fiyatlar artar, enflasyon artar.

Ekonomiden parayı çekebilmek için de bankaların vermiş olduğu kredileri azaltmak lazım. Tüm istikrar programları, bankaların daha az kredi vermesine yöneliktir, kredileri kısımasına yöneliktir.

Şimdi, soruyu şöyle soracaksınız. Kamu kesimiyle veya Kadın Semineriyle, KİT'lerle bunun ne alakası var?

İstikrar şu demek: Hükümet daha az borç almalıdır ve dolayısıyla da daha az harcama yapmalıdır. Hükümet daha az harcama yaparsa, bunun elbetteki ücretliler üzerinde, istihdam üzerinde ve kamu hizmetleri üzerinde etkisi olacaktır.

Sizin Başbakanınızın da dediği gibi, bu İstikrar Programının çalışan insanların yaşamı üzerinde etkisi olmayacağını söylemek mümkün değil, bu kesinlikle doğru bir şey değildir.

Onun için hükümet, bazı kamu işletmelerini kapattığı zaman, ya da bunları sattığı zaman ne olacak? Harcamalar azalacak. Harcamaları azalınca da daha az borç alacaktır. İşletmediğiniz veya sahip olmadığınız bir yer için harcama yapmanıza, borç almanıza gerek kalmaz.

Üstelik de bütün bu KİT'ler pek çok ülkede, çok düşük fiyatlarla, hatta damping biçiminde satılıyor olsa bile, yine de düşük fiyatlarla sattığınız KİT'lerden de biraz para kazanabilirsiniz.

Şunu diyebilirsiniz, acaba bunun ne kötü tarafı var; yani harcamalar kısıyor, az borç alıyor, bir anda para kazanıyorsunuz. Ama bu olgunun insanların üzerinde başka etkileri var.

Birincisi, geniş, kitlesel işsizlik. Bu sadece Türkiye'ye özgü bir durum değil, bütün dünyada böyle.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı verilerine göre, dünyanın hemen her yerinde, 1970'li yıllardan beri genel anlamda gayrisafi yurt içi hasıllar artmıştır, fakat hiçbir yerde buna paralel bir istihdam artışı yoktur.

Bu son derece tehlikeli bir gelişmedir; dünyanın birçok yerinde, büyümenin olduğu yerlerde bile istihdam bazan yüzde 100 bunun gerisinde kalmaktadır. Şunu çok iyi bilelim ki ekonomik büyüme her zaman istihdam demek değildir ve dünyada ekonomik büyüme istihdam getirmiyor.

O zaman şu soruyu sormalıyız. Bu büyümeye ne oluyor? Bu gelir bir yere gidiyor, ama istihdam yaratılmasına gitmiyor.

Şimdi, kamu harcamaları azalınca, bir başka olguda şudur: Kamu hizmetleri daralacak, daha az kamu hizmeti verilecek. Sağlık için, ulaştırma için daha az para harcanacak. Sağlık, ulaştırma ve diğer pek çok hizmetlerde harcamaları kısıtığınız zaman neler olacağı ve bunun insanlar üzerindeki etkileri konusunda bir kitabı dolduracak kadar örnek verebilirim. Devlet, bu harcamaları kısıp da, insanlar bunu özel piyasalardan da temin edemezlerse başlarına neler geldiği konusunda da pek çok örnek verilebilir.

Ama şunu söyleyeyim ki, kamu harcamalarının kısılması, kamu hizmetlerinin daraltılması, toplum içerisindeki bütün kesimler arasında en fazla kadınları etkilemektedir.

Bir başka olgu da, bu gelişmelerin sonunda, "Ekonomik ırk ayrımı" dediğimiz bir şeyin ortaya çıkmasıdır. Yoksullar ekonomi dışına itiliyor. Susan George, bu konularda birkaç kitabı olan bir kadın yazardır. George, "Yeni Dünya Düzeni" denilen düzenin içyüzünü ortaya koyma konusunda mücadele veren bir yazar olarak, dünyadaki bu yapıyı bir piramit biçiminde tanımlıyor. Bu piramitin tepesinde çokuluslu şirketler ve çokuluslu şirketlerle ortaklık halinde olan "Elit" denilen üst düzey gruplar var. Piramitin ortasında az, ya da çok

bir orta sınıf var. Pek çok ülkede bu orta sınıfın da mesela, Arjantin'de böyledir, yaşam standardı düşmüş bulunuyor.

Bu piramitin altında bir anlamda sınıf dışı diyebileceğimiz yoksullar var. Bunlar ekonomi için önemli değil. Çünkü, bunlar ne üretici, ne tüketici.

Şimdi size birkaç örnek vermek istiyorum. Dünya ticaretinin 1/3'ü dünyadaki çok uluslu şirketler arasında cereyan ediyor. Dünyada 35 bin kadar çok uluslu şirket var. Bunlar dünya gayrisafi hasılasının yüzde 25'ini üretiyorlar. 35 bin çokuluslu şirket, tüm dünya üretiminin yüzde 25'ine sahip.

Bu iktisadi ağırlıklarına rağmen, çok uluslu şirketlerde çok az istihdam var. Bunlar, dünya ticaretinin yaklaşık yüzde 33'ünü dünya üretiminin yüzde 25'ini ellerinde tuttukları halde dünya istihdamının sadece yüzde 3'ünü sağlıyorlar.

Bütün bu politikaların bir başka sonucu, ülkelerde kutuplaşmanın, yani çok zenginle, elit kesimle, yoksullar arasındaki farklılıkların çok büyük ölçüde artmasıdır.

18. yüzyıldan bir rakam vermek istiyorum. 18. yüzyılda İngiltere'nin zenginliğini, Asya ve Afrika'nın yoksulluğuyla kıyasladığımız zaman, İngiltere iki kat zengindi diyebiliriz.

1980'lerde zengin ülkelerle, yoksullar arasındaki bu fark, 60 katta çıktı yani oran 60/1 oldu.

Ayrıca şunu belirtmek istiyorum. Gelişmekte olan ülkelerdeki bu yoksulluk, bu çöküntü gelişmiş ülkelere de yansımaktadır. Yalnız gelişmekte olan ülkelerde değil, dünya çapında bir çevre tahribatı söz konusudur. Tüm dünyada uyuşturucu ticareti büyük ölçüde artmıştır. Çünkü insanlar, nereden olurlarsa olsunlar yaşamlarını sağlamak durumundalar, bunlara yöneliyorlar.

Çok büyük ölçüde göç var, insanlar göç etmek durumundalar.

Bir ülkenin yetişmiş insanları, doktorları, teknisyenleri başka ülkelere gidiyor ve öyle bir şey ki, yoksul ülkeler, eğitim için, insan sermayesi için yaptıkları yatırımı da kaybediyorlar. Sivil toplum için tehlike çanları çalıyor. Çünkü ekonomik anlamda tikanıklıklar, ekonomik anlamda çaresizlik, insanları köktenci akımlara yöneltiyor.

Son olarak bir konuya değinmek istiyorum; ama, önemi açısından sonuncu sayılmamalı. Bütün bu gelişmelerin sonucunda ve sendikaların, özellikle kamu kesimindeki sendikaların zayıflaması gündeme geliyor.

Sendikalar, demokrasinin ayaklarından birisidir. Sendikalar, çalışan insanların, işçilerin sesini duyurmasının aracıdır.

Biz işçiler olarak gücümüzü, etkimizi, hatta tartışma platformumuzu sendikalarda buluruz. Özelleştirme, özelleştirme sırasında yapılan yasa değişiklikleri, taşeronlaşma ve daha birçok yoldan sendikasılaştırma ilerliyor. Sendikaların üye sayısı azaltılıyor. Çalışan kişilerin sesini kısmak için yöntemler geliştiriliyor ve bence bütün bunlar kasıtlı, çünkü bu değişimin sonucunda ücretlerimizi de azaltıyorlar.

Şimdi biraz da özelleştirmenin, yapısal uyum ve istikrar programının, kadınlar üzerindeki etkilerine değinmek istiyorum.

Her şeyden önce kadının ulusal ekonomiye katkısından söz etmek istiyorum. Çünkü kadının tarım kesimindeki üretimi ve evdeki üretimi milli gelir istatistiklerinde yer almıyor. Bu çok önemli bir husus, mesela, Dünya Bankası yetkilileri Türkiye'ye gelip de, Türkiye'nin ekonomik performansını değerlendiriyor, ama kadın işçinin evde yapmış olduğu üretim, o ülkenin milli gelir hesaplarında, istatistiklerinde görülmüyor.

Dünyanın her yerinde kamu harcamaları ve tabii buna bağlı olarak kamu hizmetleri daraltılınca, aradaki farkı telafi etmek kadının omuzlarına yükleniyor.

Çocuk bakımı olanakları kısıtlandığı için, çocuk bakımı ve eğitimi sorunlarını çözmek kadınlara düşüyor. Sağlık hizmetleri kısıtlandığı için ailenin yaşlılarına, bakıma muhtaçlarına bakmayı üstlenmesi gerekenler kadınlar oluyor. Ailenin sağlık sorunları kadınların üzerine kalıyor. Ayrıca pek çok kadın işini kaybediyor, pek çok kadının ücreti düşüyor. Kamu hizmetlerindeki bu daralmalar, çocuklara yönelik sorunlar ve işten çıkarmalar özellikle kadınları çok yakından ilgilendiriyor.

Kadın işsiz kaldıktan sonra, iş kurması erkeğe göre daha zordur. Çünkü, işsizliğin yaygın olduğu ortamlarda şöyle düşünülüyor. Ailede ekmek parasını kazanan erkek olduğu için önce onun iş sahibi olması gerekir.

• Şunu da belirtiyim ki, Kamu Görevlileri Federasyonunun ve Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonunun yaptığı çalışmalar gösteriyorki ekonomik durgunluk ve istikrar programları, kadını toplum içerisinde söz sahibi olduğu durumlardan da uzaklaştırmıştır.

İktisadi zorluklarla karşılaşan kadın, hemen toplumsal gruplardan çekiliyor. Bunun içerisinde toplumda yerel olarak yaptığı faaliyetlerde var. Ekonomik sıkıntıya düşen kadın hemen bütün faaliyetlerden uzaklaşıyor.

O zaman şunu düşünmemiz lazım. Ne yapabiliriz; yani bu özelleştirme ve kamu kesimine saldırılar karşısında bizler ne yapabiliriz?

Kamu Görevlileri Federasyonuna üye olan sendikaların çok önemli bir bölümü özelleştirmeye karşı çıkmaktadır.

Bazı örnekler var; bu örneklerde, işletme özelleştirildiği zaman, işçilere çok büyük ücret artışları verildi, prim verildi. Bu durumda işçiler özelleştirmeye karşı çıkmadılar. Ama benim kanaatime göre, bu çok kısa vadeli bir davranış olmuştur.

Kamu kesiminde örgütlü olan sendikaların çok büyük bir bölümü, kamu hizmetlerinin o ülkenin gelişmesi için çok önemli olduğunu ve zaten bu anlayışla kurulduğunu kabul ediyorlar.

Kamu İktisadi Teşekküllerinin çok kötü idare edildiğini, kamu hizmetlerinin iyi yapılmadığını, kaynakların çok büyük ölçüde kısıtlandığını söyleyebiliriz. Ama bu bizi, kamu iktisadi teşebbüslerinin sahibi kim olmalıdır tartışmasına değil, bu kuruluşlar nasıl yönetilmelidir tartışmasına götürmelidir.

Sendikaların ne yapacakları konusunda, nasıl bir tepki verecekleri konusunda bir yol bulmaları lazım. Onun için pek çok sendika kamu kesimindeki bu sorunlar karşısında bu konuda neler yapılmalıdır konusunda yeni bir tartışma başlatmıştır. Sendikalar bazı geleneksel politikalarını değiştirmek durumundalar. Yeni bir dünya var ve sendikalar bu yeni dünyaya adım atmakta zorlanıyorlar.

Örneğin kadınların sendikal faaliyete daha çok katılması, sendikalarda lider duruma gelmesi şeklinde bir politika üretilmesi gerek. Çünkü, dünyada kadınların konumu bu anlamda son derece önemlidir. Bunun gerçekleşmesi için mücadele etmeliyiz. Kolay bir iş değil, haklarımızı almak için mücadele etmeliyiz.

Bu amaçla, birinci iş olarak mutlaka çevrenizdeki kadınları örgütleyin ve onların seslerinin duyurulmasını sağlayın.

İkincisi de, sendikada yönetim düzeyine gelmeye çalışın ki, kadınlar örgüt içinde daha etkin bir duruma gelsin.

Üçüncüsü, uluslararası düzeyde, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu ve işkolu federasyonları ile özelleştirme ve istik-

rar programları konusunda bilgi alışverişinde bulunun ve bu bilgileri hayata geçirin.

Bulduğumuz çözümlerden bir tanesi de, demokratik kitle örgütleriyle çökyakın işbirliği içerisinde çalışmaktır.

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Washington'da bir ofis kurdu. Bu ofisin görevi, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankasının neler yaptığı konusunda istihbarat yapmak ve diğer demokratik kitle örgütleriyle birlikte Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası tarafından üretilen politikalara alternatif politikalar geliştirmektir.

Bu ittifak politikasının üzerinde özellikle durmak istiyorum. Aldığım bilgilere göre, bu anlamda, demokratik ittifaklar konusunda ve en azından bir ölçüde bazı bölgelerde mesafe katetmiş bulunuyorsunuz. Gerçekten de işyeri kapatmaları ve işyerlerinin satılması konusunda bu tür demokratik platformlar kurmak son derece önemlidir.

Şimdi, o bölgedeki halkla, sendikalar ve diğer demokratik kitle örgütleri arasındaki ittifak konusunda bir örnek vermek istiyorum. Örneğimiz Kanada'dan. Kanada çok büyük bir ülke ve bu ülkede madden ve demir gibi büyük KİT'ler var. Bu tür KİT'lerin grevleri, o bölge halkı için hayati önem taşır.

Kanada'da yerel olarak örgütlenen bir harekettten örnek vermek istiyorum. Sendikalar o bölgedeki ticaret ve sanayi odasının faaliyetlerini izliyorlar, o bölgede özelleştirmeye taraftar olan gruplar varsa, bunların dükkanlarını boykot ediyor ve bu yolla bir baskı yaratmaya çalışıyorlar.

Özetle şunu söylemek istiyorum. Önümüzdeki olay şu; biz "serbest piyasa" diye sunulan bir sistemi, tartışmasız kabul etmek zorunda olduğumuz bir yapı içerisinde mi yaşayacağız; yoksa demokratik bir yapı içerisinde, çözüm yollarını birlikte tartıştığımız, burada olduğu gibi, sorunları tartıştığımız ve buna göre de alternatif bir sistem geliştirme umudunu yaşattığımız bir yapı içerisinde mi yaşayacağız?

Burada bulunacağım iki gün boyunca sizlerin tartışmalarını dinlemek, bu konudaki görüşlerinizi ve çözüm yollarınızı öğrenmek istiyorum. Bizlerin amacı, acı çeken bir toplum yaratmamaktır, bizlerin amacı insanların umutlu ve mutlu olacağı bir gelecektir. Teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

YÖNETMEN – Değerli arkadaşlar, Adrian'a soru sormak isteyenler olursa, ister yazılı olarak, ister sözlü olarak sorabilirler. Özelleştirme ve çözüm yollarıyla ilgili soru sormak isteyenler lütfen buyursun.

SORU : Bir soru sormak istiyorum. Belki konu dışı olabilir ama, kadınları ilgilendirdiği için sormak istiyorum.

Türkiye'de kadına çok fazla sorumluluk yüklenmiş. Çalışan kadın hem geçim, hem çocuk bakımı, hem de aile sorumluluğunu üstleniyor.

Arap ülkelerinde tam tersine, orada sorumluluğu erkekler üstlenmiş durumdadır. Dünyanın diğer yerlerindeki kadınlar Türkiye'deki kadınlar gibi mi yaşıyorlar?

Anayasayı hazırlayanlar erkekler, fizik olarak erkekler üstün. Ben gece saat yarımda sokağa çıkıp yalnız yürüyemiyorum. Bu durum Avrupa'da değişik olabilir. Türkiye'de bir erkek adeta koruyucu olarak algılanıyor.

Bizim bunu atabilmemiz için neler yapmamız gerekiyor?

Teşekkür ederim.

YANIT – Çok değerli kardeşim, bu soruyu sorduğunuz için teşekkür ediyorum. Yanıtını da bilseydim ne kadar harika olurdu.

Sadece Türkiye'de değil, pek çok yerde aynı durum mevcuttur. Dünyanın her yerinde olay böyle, ev işlerinin yüzde 99'unu kadınlar yapıyor.

Aynı zamanda da dünyanın hemen her yerinde, çoğunlukla düşük ücretli olmak üzere kadınlar bir işe girerek çalışıyorlar.

Yasaların yapılmasına gelince: Mesela, en iyi örneklerden bir tanesi olarak İsveç örneğimiz var. İsveç son derece iyi bir sosyal refah sistemine sahiptir. Orada kadınların çoğu çalışıyorlar.

Ayrıca, İsveç'te çocuk doğduğu zaman, erkeğin de baba olarak izin hakkı vardır.

Şimdi dünyada en iyi yasalara, en iyi sosyal sisteme sahip diyebileceğimiz bir İsveç örneğini de ele aldığımız zaman görüyoruz ki, çocuk doğumunda babaların sadece yüzde 5'i çocuğa bakmak için izin alıp evde kalmayı tercih ediyorlar.

İsveç'te de ev işlerinin çok büyük bir bölümünü yine kadınlar yükleniyorlar. İsveç'te ev işlerinin en fazla yüzde 10'unu erkekler yapıyor. Ev işleri İsveç'te bile yine kadınlara kalıyor.

Şimdi, hem ev işlerini yapıp, hem de bir ücret karşılığı çalışıyorsanız, aktif olmanıza imkan kalmıyor. Kadının sorunlarının çözülebilmesi için, kadının sendikalarda ve siyasette aktif olmasından başka çare yok. Ama bu koşullarda da aktif olma olanağı yok.

Bence bu sorunuzun da özelleştirmeye alakası var. Mesela, bir gece mesaisinden veya fazla mesaisinden sonra, kadın sizin dediğiniz biçimde rahatça evine gidemiyor.

Bunun özelleştirmeye çok yakından bir ilgisi var. Çünkü, özelleştirmenin birinci sonucu, kamu taşımacılığının darbe yemesidir. Kadın kamu harcamaları kısıldığı için güvenilir bir ulaşım sisteminden yoksun kalmış oluyor. Aynı zamanda polis sayısı azaltılıyor, polis hizmetleri de daralıyor. Dolayısıyla seni koruyacak güvenlik gücü de daha az oluyor. Hem yolda, hem de evde şiddet artıyor. Ekonomik yoksulluk ve sıkıntı şiddeti artıran bir unsurdur. Çünkü yoksullaştıkça, şiddet eğilimli olursunuz. Şiddet eğilimi olunca da, en önce en yakınınızdakine bir tane vurmak ihtiyacını duyarsınız. Dolayısıyla bu ekonomik çöküntü, hem dışarıda, hem de evde şiddeti artırarak kadını ve öbür insanları da eziyor.

Bir de şunu söyleyeyim, özelleştirme ve istikrar programı sonucunda, kadınlar işsiz kaldığı zaman veya iş imkanları daraldığı için, çok düşük ücretle, mevcut yasaların kapsamadığı marjinal sektörlere girmek durumunda kalıyorlar. Burada kadın için, hem çalışma koşulları kötü, hem de hiçbir iş güvencesi yok.

Teşekkür ederim.

SORU : Almanya'da bayanların sağlık sorunlarına büyük önem veriliyor. Türkiye'de ise Sosyal Sigortalarda işçiyiz diye hiç önem vermiyorlar. Bayanlara neden önem verilmiyor?

YANIT - Şimdi bir kere Almanya'daki kadın işçiler sizinle aynı görüştedirler diyemeyeceğim. Onlar da şikayetçiler.

Tüm dünyada, sağlık kesimindeki işçiler özelleştirmeden en çok zarar gören işçi kesimlerinden biridir.

Hastanelerin çoğunda taşeronlaşma oldu. Almanya'da işleri hep taşeronla verdiler. Özellikle özelleştirmenin içinde taşeronlaşma vardır, bunu biliyorsunuz. Taşeronlaşmanın en yaygın olduğu kesimlerden birisi sağlık sektörüdür.

Sağlık ekipmanları için yapılan harcamalarda da bir daralma var.

Ben, gelişmiş ülkelerden, sanayileşmiş ülkelerden bahsedeceğim. Özelleştirme ve taşeronlaştırmayla ilgili olarak sağlık sektöründe personel açısından, servis açısından, ekipman açısından ve binaların yapımı açısından, harcamalar kısıtlandığı için büyük sıkıntılar oluyor.

Hastanelerin kaynak kıtlığı var. Dolayısıyla birçok hizmette taşeronlaşmaya geçildi. Artık bu hizmetleri parayla satın almak durumundasınız. Mesela, fizik tedavi için, bazı ilaç bedelleri için para harcamak zorundasınız.

1993'te Dünya Bankası bir rapor hazırladı. Bu rapor sağlık sektörüyle ilgili. Raporunda diyor ki, "Sağlık sektöründe özel hizmet, kamu hizmetinden daha iyidir". Ama bunu kanıtlayan hiçbir şey yoktur sağlık sektöründe. Özelleştirmenin daha iyi olacağını hiçbir sağlık sistemi kanıtlamıyor.

Özelleştirmenin sonucunda, sağlık hizmetleri için, sadece parasını ödeyenlere iyi bir hizmet sunulabiliyor. Piramitin tepesindekilere, bu özel sağlık hizmetini satın alabilenlere çok iyi sağlık hizmeti var.

İyi bir sağlık hizmeti için, sağlıklı bir ekonomi lazım ki, sağlık hizmetinin parasını ödeyebilelim.

Ne kadar ilginçtir ki, bu özelleştirme ideolojisinin doğduğu ülke durumunda olan Amerika Birleşik Devletlerinde, Clinton, önümüzdeki iki yıl için önerdiği programıyla, Devlet tarafından finanse edilen bir sağlık sistemi kurmaya çalışıyor. Özelleştirmenin babası olan ülkede, bu oluyor. Çünkü özelleştirilmiş sağlık sistemi çalışmıyor. Bunun bir yararı olmuyor.

SORU - Bizler, TES-İŞ Sendikasına bağlı, kamuda çalışan geçici işçileriz.

Ödenek yokluğu nedeniyle işimize son verilmesi geçici statüde çalışan işçilerin işten çıkarılması sözkonusudur. Bu durumda da ilk akla gelen kadın işçilerdir. Gerek mesai arkadaşlarımız, gerek yakınlarımız bizim işten çıkmamıza üzüldürken, haklarımızı korumak açısından ne yapabiliriz?

YANIT - Son derece zor bir soru, buna cevap vermek zor. Çünkü, geçici kadın işçiler, dünyada bu anlamda, en korumasız, en zayıf durumda olan işçilerdir. Özellikle tüm dünyada enerji sektöründe ve sağlık sektöründe işten çıkarmalarda ilk hedef bu kesimdir.

Benim, sizlere haklarınızı almak için nasıl mücadele edeceğinizi

anlatmama imkan yok. Çünkü ancak sizler sendikanız vasıtasıyla hakkınızı alma mücadelesi verebilirsiniz.

Dünyanın her yerinde şirketleri özelleştirmeye hazırlamak için, önce o şirketleri zayıflatıyorlar. Onun için, öncelikle kaynakları kısıyorlar ve sıkıntı içine düşen şirketlerin de özelleştirmesi gerekir havası içinde özelleştirmeye doğru itiyorlar.

Bu sadece elektrik, su gibi sektörlerde değil, bütün diğer sektörlerde de böyledir. Tabii elektrikte sadece sizin işinizi kaybetmeniz değil, aynı zamanda başka bir sorun daha var. Genellikle enerji sektöründe önce dağıtımın karlı olduğu bölümler özelleştirilir ve dağıtımın karlı olmadığı kesimler, özellikle kırsal kesimde, ödenek yokluğu içerisinde sıkışmış olarak kalır, yani tüketici açısından da büyük zorluklar çıkar.

YÖNETMEN – Adrian'a teşekkür ediyoruz ve Seminerimizin sabah oturumunu kapatıyoruz.

ÖĞLEDEN SONRA

YÖNETMEN – Değerli arkadaşlar, öğleden sonraki oturumumuzda, Dünyada Özelleştirme konusunda açılan ufukumuzu, biraz da ulusal düzeye, yerel düzeye indirgemek üzere, Türkiye'de özelleştirme konusunda Prof. Dr. Korkut BORATAV bizlere bilgi verecek ve karşılıklı tartışma imkanımız olacak.

Kendisi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesidir. Kamu İktisadi Teşekkülleri, Kamu Kesimi Ekonomisi, Türkiye'de Özelleştirme konularında çeşitli çalışmaları mevcuttur.

Sayın Boratavı konuşması için davet ediyorum.

Prof. Dr. Korkut BORATAV (A.Ü. Siyasal Bilgiler Fak. Öğretim Üyesi) –

Değerli Arkadaşlar;

Öyle sanıyorum ki, pek çoğunuz, özelleştirilmesi söz konusu olan işyerlerinden geliyorsunuz. Dolayısıyla önce şu soruya cevap arayalım. Niçin çalıştığımız yer, veya öyle bir yerde çalışmasanız bile, niçin Türkiye'de kamuya ait olan, devlete ait olan "KİT" dediğimiz kuruluşlar kamu mülkiyetinden, devlet mülkiyetinden alınıp, özel mülkiyete, özel şahıslara devredilmek isteniyor. Bunun gerekçesi nedir?

Bu konuyu birbuçuk yıl kadar önce bir grup arkadaşım ile birlikte ayrıntılı bir şekilde incelemeye başladık. Bir kitabımız da çıktı ve o zamandan beri, özelleştirmenin lehine olan çeşitli kişilerle, bazen açık oturumlarda, bir iki kere de televizyonda, karşı karşıya geldik ve tartışma fırsatı bulduk.

Daima şu soruyu sordum: Özelleştirmeyi niçin istiyorsunuz?

Bu konuda yazılanları da yakından izledim. Dolayısıyla aşağı yukarı, özelleştirmenin lehine ortaya atılan, ileri sürülen her şeyi gözden geçirdiğimi söyleyebilirim. Onları sizinle beraber tartışmak istiyorum.

Şimdi, bir kere, özelleştirmenin lehinde bana göre hiç de ciddiye alınmaması gereken iddialar var. Bunlardan birine göre ki, bugün bunu Kamu İdaresinin başında bulunan kişi değil de, daha çok, bazı fıkra yazarları, yahut çok okunan yazarlar, bazı düşünürler ileri sürüyorlar, devlet büyüdükçe, özgürlükler daralır. Dolayısıyla demokrasiyi genişletmek istiyorsak, devleti küçültelim.

Aslında bunun, insanlara ilk bakışta doğru gibi gelen bir iddia olmakla beraber, biraz ciddiye alacak olursanız, gerçekte hiç ilgisi olmadığını görürsünüz. Gerçek demokratların -ki, ben de kendimi öyle

saymak isterim- devletin küçük olmasını istemeleri normal bir şeydir, ama hangi devletin?

Bizim küçük olmasını istediğimiz devlet, baskıcı olan devlettir. Örneğin, bugün size basit bir örnek vereyim. Bizim bir derneğimiz var, Sosyal Bilim Araştırmalarıyla ilgili bir dernek. Sizin içinde de bir dernekte çalışan arkadaşlarınız vardır veya kardeşleriniz uğraşmıştır. Bu dernek, her sene Emniyet Genel Müdürlüğüne dosyalarını taşır. Bütün gün bu dosyalar teker teker incelemekten geçer. Eksikleri olup olmadığı tespit edilir, ama eksik nedir? Aslında hiç kimsenin uğraşmaması gereken alanlardır ve cezai müeyyidesi vardır. Hatta para cezasına, hapis cezasına kadar gider. İşte biz bunun kalkmasını istiyoruz, bunun ortadan kalkmasını istiyoruz. Sendikalarla ilgili ne kadar çok yasaklar olduğunu biliyorsunuz, fikir özgürlüğü üzerine yasakları biliyoruz, polisin baskıcı yöntemlerini biliyoruz. 1 Mayıs gösterilerinde, polisin, insanlara nasıl baskı yaptığını görüyoruz.

"İşte devletin küçülmesi" derken, biz bunları kastediyoruz. Fakat bazıları buna hiç değinmiyor, sözünü ettiğimiz köşe yazarları fıkra yazarları buna değinmiyor ve diyorlar ki, "Afyon'daki çimento fabrikalarını özelleştirirseniz, Fransız şirketine satarsanız, Çukurova Elektrik Şirketini, Uzan Şirketine satarsanız başka bir çimento fabrikasını Sabancı'ya satarsanız, özgürlükler genişleyecek" Bunu kabul etmek mümkün değil; yani mülkiyetin kamudan, özel şahısların eline geçmesinin özgürlükleri nasıl genişleteceğini anlamak mümkün değil. Bu tamamen, bizim sık sık kullandığımız bir ifadeyle, demogoji ve aldatmacadır.

Devletin küçülmesini hakikaten istiyorlarsa, kamunun iktisadi faaliyetlerini, sosyal faaliyetlerini, devletin sosyal devlet özelliğini, devletin eğitime ve sağlığa ilişkin görevlerini küçültmek değil, genişletmek lazımdır. Çünkü sosyal adaletin ve dolayısıyla demokrasinin en temel ön koşulu olan, insanlar arasındaki eşitsizliğin azalmasının araçlarıdır bunlar.

Demokrasi, birbirine ekonomik bakımdan yakın insanların olduğu bir toplumda yaşayabilir. O yüzden, aksine kamunun bu görevlerinin genişlemesi demokrasi için olumlu sonuçlar verir. Yukarıda da belirttiğim gibi özelleştirmenin demokrasiyi artıracaklarını Kamu Ortaklığının başındaki şahıs, ya da iktidarda olup da, özelleştirmeyi savunan kişiler pek savunmazlar. Bunu daha çok, siyasi mugalata yapan insanlar savunur.

İki hafta kadar önce İstanbul'da bir açık oturumda Cem Boyner'le aynı masada oturdum, aşağı yukarı bu konuşmalarla söze baş-

ladım. Benden sonra o konuştu, bunlara değinmedi, fakat son turda konuşurken sanki biz hiç söylememişiz gibi, "KİT'ler bu toplumun üzerinde ağır yüklerini, baskıcı yüklerini sürdürdükçe demokrasi sağlanamaz" dedi. Sanki biz hiç konuşmamışız gibi... Açıklasın nasıl demokrasi sağlanamaz, o konuda hiçbir açıklama yok.

İkinci bir gerekçe, yine aynı çevrelerin, KİT özelleşmesini çok savunan çevrelerin ikinci bir iddiası, sermayeyi tabana yaymaktır.

Değerli arkadaşlar;

Sermayenin tabana yayılması ne demektir, nasıl oluyor?

Hemen aklınıza şu gelecek, Çukurova Elektriği Uzan aldı, bu ne biçim sermayeyi tabana yaymak? Yahut Afyon'daki çimento fabrikalarını Fransız şirketi aldı. TELETAS'ı Alcatel aldı, sonra batırdı. USAŞ'ı SAS aldı, şimdi başka bir yere satıyormuş. "Bu ne biçim tabana yayma?" diyeceksiniz. Fakat onların kastettiği farklı bir şeydir; diyorlar ki "Eğer kamu kuruluşlarının hisselerini küçük parçalara ayırır ve sermaye piyasası yoluyla, borsa yoluyla halka sunarsak, bu sermayenin tabana yayılmasıdır"

Hemen söyleyelim ki, onların "Halk" dediği şeyle, bizim "Halk" dediğimiz aynı şey değildir. Biz halktan öncelikle bu toplumun, bu ülkenin çalışan, emeğiyle geçinen insanlarını anlayarak söz ederiz. Buna mukabil onlar halkta, tasarruf sahiplerini, yani sermaye piyasasında, borsada hisse seneti alıp satacak imkana sahip olan grupları ve çevreleri kastederek. Ama bunu bir kenara bırakalım.

Türkiye bir yana, aşağı yukarı dünyadaki özelleştirme deneyimlerinin hepsi göstermektedir ki, hisse senetleri, faraza İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında satılarak, bazı insanların eline geçtikten sonra, kısa bir zamanda tekrar az sayıda kişinin mülkiyetine geçmektedir. Yani diyelim 500 bin kişi hisse seneti sahibi yapıyor; fakat kısa zamanda bu 500 bin kişi, eğer orta ve yoksul tabakalardan insanlarsa, örneğin, herhangi bir kamu kuruluşu özelleştirildiğinde, orada çalışanlara taksitle veya tercihlili koşullarla hisse seneti verilmişse, kısa zamanda bunları elden çıkarıyor. Hemen bir kazanç elde edebilmek için elden çıkarıyor bir müddet sonra işçinin, çalışanın emekçi kesimin elinde hisse seneti falan kalmıyor.

Zaten bu iddianın en sakat tarafı şudur: Kamu mülkiyeti ne demek? Tüm toplumun mülkiyeti. Demek ki, tüm topluma ait olan bir şeyi, isterseniz yüzbin kişiye bölün yani 60 milyona ait olan bir şeyi isterseniz yüzbin tane hisse seneti halinde satın, daha az elde topluyorsunuz demektir.

Bu nedenle, sermayenin tabana yayılması, halka yayılması iddiasının sağlam bir yanı yoktur.

Ayrıca, Türkiye'ye bakacak olursak, Türkiye'de bu söylediğimiz yöntemle yapılan özelleştirme çalışmaları çok azdır, azınlıktadır. Türkiye'de özelleştirme esas olarak "Blok satış" denilen anlaşma yoluyla yapılıyor, yani teklif alınıyor, bunlardan birisine satılıyor. Yani özelleştirme Türkiye'de bir tek sermaye grubuna satış şeklinde olmaktadır. Bunun da sermayenin tabana yayılmasıyla hiçbir ilgisi yoktur. Sabancı mıdır taban, Uzan ailesi midir taban, Fransız Çimento Şirketi midir taban? Bunlar da boş laflar.

Bir başka iddia da, "Özelleştirme yapılırsa sermaye piyasası gelişir" iddiasıdır.

Değerli arkadaşlar;

Türkiye'de "Sermaye Piyasası" denilen olay yani İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, bugünkü haliyle bir kurmarhaneden farksızdır. Burası büyük kazançların ve kayıpların meydana geldiği bir kurmarhanedir. Bu kurmarhane, bugünlerde oynayanlara büyük kayıplar verdiriyor, ama bundan bir yıl önce, yılda yüzde 300-400 kazanç veriyordu. Dolayısıyla bu türden bir piyasanın gelişmesinin Türkiye ekonomisine, toplumuna büyük bir katkısı olduğunu söylemek zordur.

Ayrıca, -biraz sonra söyleyeceğim- bu sermaye piyasasıyla yapılan satışların arkasında büyük dalavereler, vurgunlar da gerçekleşmektedir. Onun için, sermaye piyasasının gelişmesini bir amaç olarak göstermenin yani "Biz, sırf bunun için özelleştiriyoruz" demenin hiç de ikna edici, insanı inandırıcı, akla yatkın bir tarafı yoktur.

Bunları ciddiye almak mümkün değil. Fakat iki tane daha ciddi gerekçe var. Ben ileriye sürülen bu gerekçelerin de, esas olarak haksız ve dayanaksız olduğunu düşünüyorum. Bunu pek çok yerde, özelleştirmenin en hararetli savunucularıyla tartıştım. Meşhur Kamu Ortaklığı İdaresinin eski ve şimdiki başkanıyla, ikisiyle de televizyonda tartıştım ve kendilerinden akla yatkın hiçbir yanıt alamadım. Beni ikna edemedikleri gibi, düşündüklerimin doğru olduğunu da bir kere daha anladım.

Bu iki iddia şudur:

1. KİT'ler verimsizdir. Dolayısıyla kaynak israfı yaratıyorlar.
2. KİT açıkları bu memleketi batırıyor.

Fakat bunlar -dediğim gibi- dayanaksız olmakla beraber, ciddiye alınması gereken iddialardır.

Şimdi bu iki iddiayı tartışmadan önce, hemen şunu söyleyeyim. Bunların da geçersiz olduğunu ortaya koyacağımı zannediyorum. Bundan sonra şu soruyu sormak lazım:

Eğer bunlar da hakikaten geçerli değilse, o zaman niçin özelleştirme isteniyor? Bu işi savunanların büyük bir bölümü akıllı insanlardır, yani cehaletlerinden, bilgisizliklerinden ötürü yanlış bir iddiayı savunuyor olmazlar. O zaman nihayet mantık yoluyla bunları doğru yola çekmek mümkün olurdu. Hayır, burada kaskatı bir tavır var. İkna ediyorsunuz, daha doğrusu, ikna edecek her şeyi ortaya atıyorsunuz, fakat sonunda görüyorsunuz ki bu çok katı tavır, hiç değişmemiş. Hatta daha da hırsla konuya sarılıyorlar. O kadar büyük bir hırsla sarılıyorlar ki insanın ister istemez aklına gelen şudur; demek ki burada menfaatler sözkonusudur. Menfaatler sözkonusu olunca, mantıki olarak ikna etmek mümkün olmaz. Büyük çıkarların sözkonusu olduğu durumlarda, mantıken ikna edemezsiniz; o halde o çıkarlar nelerdir?

Demim sözünü ettiğim iki ciddi iddianın, KİT'lerin verimsizliği ve KİT açıklarının memleketi batırdığı iddialarının doğru olup olmadığını tartıştıktan sonra, acaba özelleştirmeyi gerçekte niçin istiyorlar? sorusunu soracağım. Yani özelleştirmenin arkasındaki resmi iddiaları değil, gerçek nedenleri biraz tartışmaya çalışacağım.

Şimdi, bütün bu tartışmaların başında şunu söylemem lazımdı. KİT'lere ilişkin bir yüceltme yapmanın da hiç anlamı yok ve yanlış olur; yani "Aman dokunmayın bunlar mükemmel kuruluşlardır" diye bir iddianın da hiçbir tutar tarafı yoktur. Pek çoğunuz KİT'lerin bünyesinden geliyorsunuz sanıyorum, siz kendiniz biliyorsunuz bunların iyi çalışmadığını. Fakat bir de öbür tarafa bakın, yani Türkiye toplumunun neresi düzgün ki, bunların bozukluğu büyük günah oluyor. Bizim toplumumuz iyi, kötü, orta halli bir ekonomidir, yani gelişme düzeyi Batının ve gelişmiş ülkelerin çok gerisindedir. Fakat dünyanın en sefiller takımının da içinde değildir, yani Afrika'nın, Uganda'nın, Haiti'nin, Asya'nın en sefillerinin seviyesinde de değildir; ikisinin ortasında, bizim seviyemizde olan kalabalık ülkeler grubu var. Bizim ülkemiz de bütün gelişmekte olan ülkeler gibi eksikliklerden nasibini farklı biçimlerde almıştır.

Kamu işletmelerinin kendine özgü çarpıklıkları, sakatlıkları ve bozuklukları vardır. Özel işletmelerin de kendine göre çarpıklıkları ve bozuklukları vardır. Biz burada KİT'lerden bahsederken, üretken ve

işletmeci KİT'leri ele alıyoruz. Fakat bir de mali sektörde, kamu ve özel farklılığa, yani kamu bankalarıyla, özel bankalar vardır. Şimdi bir de bunlara bakın. Yani bozuklukların mülkiyetle ilgisi olup olmadığını tartışmak için, bankacılık kesimini ele alalım. Şu anda Türkiye'de aşağı yukarı her üçü de çeşitli biçimlerde sahtekarlıkla suçlanan üç özel banka, batmış bulunuyor. Kamu bankacılığı, bunların yaptığı türden sahtekarlık ve dolandırıcılık yapmaz. Nedir yapılan sahtekarlık? Çok basit, bir özel banka hem Halk Bankası, hem de bir İsviçre bankası ile "Takas" denilen bir işlem yapıyor. Yani sen bana dolar ver, ben sana frank vereyim türünden işlem yapıyor. Karşısındaki taraf aktarmayı yapıyor, bu taraf yapmıyor, düğmeye basmıyor. Bankacılıkta olmayacak bir şeydir bu, fakat bunu yapmadığı zaman, batacağını bildiği için yapmıyor. Dolayısıyla İsviçre'den 40 milyon frankı, Halk Bankasından 17 milyon doları hesabına geçirip batıyor. Hani özel mülkiyet üstündü. Böyle bir sahtekarlığı kamu sektörü yapmaz.

Bunu niçin söylüyorum? Toplumumuzun her kesimindeki bozukluklar kamu sektörüne de sirayet etmiştir, ama tabii kendine özgü biçimlerde. Bizim bankalar da kodamanların üstten gelen talimatıyla bazı şahıslara, batacağını bile bile kredi verir. Bu da onun bozukluğudur. Bunu özel banka yapmaz, ama özel bankanın yaptığı bozukluğu da kamu bankası yapmaz.

İşte demek ki, hiçbirini yüceltmeyelim, toplumumuzun olgun, bütün kurumlarıyla mükemmel işleyen bir toplum olmadığını bilelim. Ama bütün günahı, kendini savunmaktan aciz olan KİT'lerin üstüne yığarak, sadece mülkiyetin değişmesiyle bu ekonominin, bu toplumun bütün sorunlarının ortadan kaldırılacağı şeklinde bir yanılgıya kapılmayalım. Bu konuda söyleyeceğim budur. "Yoksa KİT'leri bugünkü biçimiyle savunmayalım ve el dokundurtmayalım" diye bir telkinin de tutar bir yanı yok.

Arkadaşlar, şimdi biraz teknik tarafları olan bir konuyu verimli-lik ve KİT açıkları sorununu tartışacağız.

KİT'ler verimli mi, verimsiz mi? Bunu ölçmek son derecede zordur. KİT'ler ve özel sektörün hangisi daha verimli diye ölçmek de çok zordur. Ortalama olarak adam başına yarattıkları değer karşılaştırılacak olursa, sanayi sektöründeki kamu işletmeleri, özel sektörden daha verimli. Ama bu da onların lehine bir kanıt getirmez. Çünkü, daha çok sermayeleri var. İktisatta ona "sermaye yoğun" denir, yani daha fazla sermaye oranına sahip olduğu için, işçi başına verim daha yüksektir.

Bunu karşılaştırmanın tek yolu, aynı sektördeki kuruluşlara bakacaksınız, aşağı yukarı teknik koşulları da aynı olacak ve diyeceksiniz ki, hangisinin verimi daha yüksek. Türkiye'de bu türde bir, iki araştırma yapıldığı ve en son araştırma, özelleştirmeden hemen önce çimento sanayiinde yapıldı. Bilkent Üniversitesinden üstelik bu konuya tamamen serinkanlı yaklaşan iki genç araştırmacı tarafından çimento sanayiindeki özel ve kamu fabrikalarının verimliliği mukayese edildi; ama sadece emek verimi değil, genel olarak; yani bu fabrikalar acaba üretebileceklerinin ne kadarını üretiyorlar kaynaklarını ne kadar tam kullanıyorlar diye bir mukayese yapıldı ve ortaya çıkan sonuç, arada hiçbir fark olmadığı oldu. Kamu ve özel çimento fabrikalarının verimlilikleri aşağı yukarı aynı çıktı. Anlaşıyor ki, kamu fabrikaları, buna sonra da değineceğim, daima biraz daha fazla işçi kullanıyor. Ama buna mukabil, başka imkanları daha iyi kullanıyor; mesela, sermayeyi daha iyi kullanıyor. Nitelikli işçiyi, nitelikli işgücünü daha iyi kullanıyor. Sektörlerarası kıyaslamada ise, genel olarak potansiyellerini hangi derecede kullandıklarına bakılır. Bu mukayeseyi yapmak çok zor ama, biz şu mukayeseyi yapabiliyoruz. Acaba geçmiş bir zamanda, -bizim istatistiklerimiz bizi 1960 yılına götürüyor- bu dönemde verim artmış mı, azalmış mı? Daha doğrusu KİT'lerin verimi nasıl büyümüş, özel sektörün verimi nasıl büyümüş? Yani "Hangisi daha verimli" diye mukayeseyi yapamıyoruz, zaman içinde hangisinin verimi daha çok artmış diye bakıyorum. Bunu yapabiliyoruz, yani 1963 ile 1990 arasında Türkiye'de, hem sanayide, hem de sanayi dışındaki bazı sektörlerde kamu işletmelerini, özel işletmelerle mukayese edebiliyoruz. Bu kıyaslamayı sadece biz değil, 7-8 araştırmacı daha yaptı ve ortaya çıkan sonuç aşağı yukarı şudur:

KİT'lerin emek verimini ölçüyoruz. Emek verimi tek başına yetmez diyoruz, sermaye verimini ölçüyoruz. Bu da tek başına yetmez diyoruz. İkisini birden, yani bütün faktörleri bir araya alan bir verim ölçümü de yapıyoruz. Bütün mukayeseler bize şunu gösteriyor ki, 1963 ile son ölçüm yılı olan 1988 yılı arasında KİT'lerin verim artışı, özel sektörün verim artışından bu üç ölçüt bakımından da daha hızlı olmuştur. Yani belki başlangıçta KİT'ler daha verimsiz olabilirdi, ama zaman içinde, geçtiğimiz 30 yılda, KİT'lerin verimi özel sektörün gerisinde kalmadı. Bu araştırmayı birçok bilim adamı, araştırmacı yapmıştır ve aşağı yukarı aynı sonucu elde etmişlerdir.

Son yılların bazı özel problemleri var. Özellikle son 3-4 yılın. O yıllara geldiğimizde demin çizdiğimiz tablo değişiyor. Fakat enteresân olan şudur. Özelleştirme kampanyası KİT göstergeleri bu kadar olumlu seyrederken, karşımıza çıkmıştır. Yani KİT'lerin özelleştiril-

mesi lehindeki kampanya 1980'li yılların ortalarında çıkmıştır ve o yıllarda -demin söylediğim- geçmişe ilişkin yapılan bütün mukayeseler KİT'lerin oldukça tatminkar verim artışı sağlamakta olduğunu gösteriyor.

KİT'lerin bozuk bir noktasında bu kampanya başlasaydı, diyebilirdiniz ki, "KİT'ler kötü işliyordu". Hayır, iyi bir noktada başlandı ve hemen şunu söyleyeyim. O tarihten bu yana KİT'lerin çalışmasını bozmak için de her şey yapıldı.

Son birkaç yılda KİT'lerin verim göstergelerinde bazı bozulmalar oldu. Fakat bunun ana etkenlerinden birisi özelleştirme kampanyasıdır.

KİT'lerin önemli bir bölümü, özelleştirme kararı alındıktan sonra Kamu Ortaklığı İdaresine devredildi. Kamu Ortaklığı İdaresi kural olarak, özelleştirilecek KİT'lerin yenilenmesini, modernleşmesini ve yeni yatırımlarla dinamik bir hale gelmesini istemiyor, önlüyor. Bu konuda, bundan üç yıl önce yapılan bir Dünya Bankası araştırması aşağı yukarı, harfi harfine şunu söylüyor, "Herhangi bir kamu kuruluşu için özelleştirme kararı alındıktan sonra, bu kamu kuruluşuna hiçbir yatırım hiçbir modernleşme çalışması yapılmamalı. Çünkü bunlar yapılırsa, kamu kuruluşunun göstergeleri düzelir ve özelleştirme için hiçbir gerekçe kalmaz"

Arkadaşlar, Dünya Bankasının böyle bir iddiayı ortaya atmasını belki anlarız. Çünkü o, Türkiye'nin menfaatleriyle çok ilgili değil. Fakat Türkiye'deki ulusal bir kurumun, üstelik KİT'lerin güya tümünü kontrol eden bir kurumun bu prensipleri kabul etmesinin ekonomik anlamda ihanete yaklaşan bir şey olduğunu söylemek durumundayım. Yani "göstergeleri düzelmesin, bozulsun ki, elden çıkarmamız için gerekçeler olsun" diye bir düşünce hakimse ki, pek çok gösterge bu düşüncenin hakim olduğunu gösteriyor. Bu hakikaten son derecede vahim bir davranıştır. Dolayısıyla etkinlik, verimlilik iddiasının sağlam bir dayanağı yok. Son yıllarda KİT'lere verilen kaynaklar o kadar azalmıştır ki, özellikle yatırım kaynakları o kadar erimiştir ki, buna rağmen hâlâ KİT'lerin üretime devam edebilmeleri, hatta bazılarının iyi-kötü üretimi artırabilmeleri büyük bir mucizedir.

1980-1990 yılları arasında bizim incelediğimiz tüm KİT'lerde, KİT'lerin tümüne verilen yatırımlar yüzde 50 azalmıştı, yani KİT'lerin yatırım tabanı aşağı yukarı erimiştir. Bazılarında, örneğin, Sümerbank gibi KİT'lerde, madencilikteki kimi KİT'lerde artık sermayeyi yenileyecek kadar bile yatırım yapılmamaktadır.

Buna rağmen KİT'ler, hâlâ gelir artışı veya üretim artışı sağlayabiliyorlarsa, bu hakikaten büyük bir mucizedir. Yani KİT'lerimizi, harcamak çok kolaydır, ama bunların ne kadar elverişsiz ve ağır koşullar altında çalıştığını da görmek lazım.

Şimdi, gelelim KİT açıkları konusuna:

"KİT açıkları memleketi batırıyor" Burada hemen şunu söyleyeyim. Bu konuda da muazzam abartma yapılıyor. Bundan bir hafta kadar önce, sabah erken saatte televizyonu açtım, Kamu Ortaklığının başındaki zat, Yaramancı, Cüneyt Canver'in olduğu bir programda konuşuyor ve özelleştirmeyi savunuyor. Dedi ki, "KİT'lerin bütçe üzerindeki yükü 100 trilyon. Devlet bütçesinin bunu kaldırması mümkün değil". Ben bu konuyla ilgili, rakamlardan haberdar bir insanım, hemen şunu söyleyeyim ki, bizim sade insanlarınıza bu trilyonlar, katrilyonlar bir şey ifade etmiyor. Yani 100 trilyon değil, 300 trilyon olsa bir şey ifade etmiyor. Tabii biz konuyla ilgilendiğimiz için biraz haberdarız.

"Bu rakamı nereden çıkardı" dedim, biliyorum çünkü, gittim kontrol ettim. Üstelik yabancı bir metne bakmıyor. Hükümetin yeni İstikrar Paketini açıklarken kullandığı tabloları alıp baktım, KİT'lere bütçeden yapılan transferlerin 1994'te 36.5 trilyon olduğu tespit ediliyor. 36.5 trilyonu, Yaramancı "100 trilyon" diye aktararak farklı bir izlenim yaratmaya çalışıyor. Tabii insanlar rakamlara anında hâkim olamadıkları için, o izlenim orada kalıyor.

Dolayısıyla "KİT açıkları" denen açıkların ne anlama geldiğini tartışmak lazım, büyüklüğünün ne kadar ağır bir yük oluşturduğunu özel olarak ayrıca tartışmamız lazım.

Şimdi burada sizlere tabiatıyla böyle bir ders yüklemesi yapmam sözkonusu değil. Ama hemen şunu söyleyeyim ki, bir kere acaba KİT'ler topluma bir yeni değer yaratıyor mu? diye sormak lazım. KİT'lerin ulusal ekonomiye yaptığı katkı "Katma Değer" dediğimiz kavramla ölçülür. Katma değer iki unsurdan oluşur. Birisi ücret, öbürü kâr. Kârlar sıfır olsa bile -ama kârları burada brüt olarak, yani faiz, vergi, dış borç yükü gibi unsarlar kesilmeden alıyorum- bir işletmenin satış hasılatından ücret dışındaki masraflarını çıkardıktan sonra, bir fazla kalıyorsa, işte bu o KİT'in topluma yarattığı yeni değerdir. Biz buna "Katma değer" diyoruz.

Bütün bu KİT tartışmalarında çok önemli bir saptırma, çok önemli bir yanlış izlenim de şudur. Eğer bu anlamda kâr yoksa, KİT, topluma bir yüküdür. Hayır, yanlış, ücret, katma değer bir parçası-

dır. Sadece ücret yaratsa, yani sadece ücret dağıtsa bile, bu KİT topluma bir katkı yapıyor demektir, ama o katkı sadece çalışanlarına gidiyor.

Dolayısıyla böyle bir durumu savunmak çok zordur. Sırf çalışanlarına faaliyet gösteren bir KİT'in, bir kamu kuruluşunun varlığını savunmak çok zordur. Ama bunu niye vurguluyorum? Maalesef başta bizim Başbakanımız olmak üzere, pek çok KİT düşmanı, ücretleri bir sübvansiyon gibi görüyor. Mesela, Sayın Başbakan şöyle bir ifade kullandı geçmişteki bir zamanda "Bu Devlet bütçesinden ve KİT'lerden ücretlilere şu kadar trilyon dağıtılıyor. Esnafa ise 3 trilyon dağıtamıyoruz".

Senin "Ücretlilere dağıtıyorum" dediğin şey, emeğin karşılığı, yani işçinin yarattığı değer karşılığı verilen paradır. Esnafa dağıtılan ise sübvansiyondur, bir transferdir. Başka yerden yaratılmış değerleri alıp esnafa veriyorsunuz veya iş adamına teşvik veriyorsunuz. İşte o transferdir. Toplumdan vergiyi topluyorsun, iş adamına teşvik veriyorsun. Ücret bu değildir, ücret, yaratılan bir değer parçasıdır.

Eğer bir KİT'in yarattığı değer sadece ve sadece ücretliler tarafından tüketiliyorsa, bunu savunmak mümkün değildir. Böyle bir KİT'i er veya geç kapatmamız gerekir. Fakat Türkiye'deki duruma bakalım.

Türkiye'de biz 29 tane KİT'i 1980 ile 1990 arasında 10 yıl boyunca gözledik. Bunların içinde, söylediğim anlamda, sadece ücret dağıtan ve büyük kârı olmayan, zarara giren KİT sayısı azdır. Türkiye'de bazı iddiaların aksine, KİT'lerin tümü hâlâ kârlıdır, ama demin söylediğim anlamda, brüt anlamda kârlıdır. "KİT zararları" denilen iddia ne zaman doğuyor? Faiz yükü işin içine girdiği zaman; iç ve dış borçlardan oluşan faiz yükünü ve özellikle dış borçlardan oluşan borcun vadesi geldiğinde ödemeniz gereken kur farkını çünkü (Türk Lirasının değeri hep düşüyor, dolar ise pahalaniyor) kattığınız zaman, KİT kârları zarara dönüşüyor.

Dolayısıyla KİT'lerde çalışan işçiler, emekçiler katma değer yaratıyorlar, ama yarattıkları katma değer, ücretleri aldıktan sonra oluşan bölümü, yani brüt anlamda kârların tümü kime gidiyor? Finans kapitale, bankalara gidiyor. Hangi bankalara? İç ve dış bankalara gidiyor. KİT'lerin borç yükü altında ezilmeleri, KİT zararlarının baş sebebidir.

Dolayısıyla eğer KİT'ler borç yükü altında olmasaydı, hâlâ Türkiye ekonomisine ve kamu maliyesine, özellikle de kamu maliyesine

katkı yapmaya devam edeceklerdi. Bu nedenle KİT'lerin niçin borç yükü altına sürüklendiğini incelemek lazım.

1980-1990 arasındaki tüm KİT'leri incelediğimizde görürüz ki, 1984 yılında dahi KİT'lerin tümü hâlâ kâr yapmaktadır. 1984'de yaratılan katma değer yüzde 44'ünü ücretliler alıyor, yüzde 26'sı iç ve dış faize gidiyor, yaklaşık olarak yüzde 15 kadar vergi ödeniyor ve yüzde 15 kadar da geriye kâr kalıyor.

Böylece 1984 yılında Türkiye'de KİT'ler, kamu maliyesine, yaratıkları katma değer yüzde 15'ini kâr olarak verebilecek durumdadılar. Bunun bir kısmını, ya kendileri yatırımlarına kullanıyorlar, ya kendileri yatırımlarına kullanıyorlar, ya da Devlete pay olarak intikal ettiriyorlar. Zaten yüzde 15 kadar da vergi ödüyorlar. Demek ki, vergiyle kârların toplamı yüzde 30.

Fakat 1988'e geldiğimizde son derece acayip bir durumla karşılaşıyoruz. Ücretlerin payı aşağı yukarı değişmemiş, yüzde 46 civarında. Fakat faiz, iç ve dış faiz, KİT'lerin yarattığı katma değer yüzde 106'sı iç ve dış borç faizine gidiyor. Tabii bu durumda vergi ortadan kalkıyor ve kârlar, zarara dönüşüyor. Şimdi buradaki mesele nedir? Niçin acaba 1984 ve 1988 arasında KİT'ler bu derecede borca battılar ve bu ağır borç yükü altında ezilmelerinin sorumlusu kendileri midir?

Değil arkadaşlar, buradaki mesele, iktidarın izlediği politikalar. 1948 yılına gelinceye kadar Türkiye'de Devlet, kendi malını sahiplenirdi. Bakınız, Koç gibi bir büyük patronu ele alın, Arçelik gibi bir şirketi düşünün, Koç, Arçeliğin her sene kârlarının bir bölümünü hissedarlara dağıtır. Kalan bölümünü, dağıtılmayan kârları Arçeliğin yatırımları için kullanır. Fakat yetmez, genel olarak bir şirket, bir kuruluş büyüyecekse, daima kendi yıllık kârlarına aşan bir miktarı yatırımlara ayırması gereklidir. Koç ne yapar?

İki tane kaynak bulur. Bir, bankalardan kredi alır, yatırım kredisi alır, büyütür şirketlerini. İki, sermaye artırımı yapar. Sermaye artırımı ne demektir? Hissedarlara der ki, "Elinizdeki hisseler benim büyümem için yetmiyor, gelin, kendi kaynaklarınızdan şirkete yatırım yapın" Sermaye artırımı bazen de şöyle yapılır. Borsaya gider, hisse seneti çıkarır, "Benim hisselerimi satın al" der, mülkiyetini böylece başkalarına da sunar.

Bir özel teşebbüste mal sahibi malına böyle sahip çıkar, yani yıllık kârları, eğer şirketin büyümesi, yatırımların modernleşmesi için yetmiyorsa ki, yetmez, yıllık kârları aşan finansman bulmak zorun-

dadır. Bunu da, ya bankalardan bulur, ya da sermaye piyasasından ve hissedarlarının sermaye artırımından.

Şimdi, Türkiye'de 1980'li yılların ortalarına kadar Devlet de kendi malını bu şekilde sahiplenmiştir. Yani KİT'ler yıllık kazançlarının, kârlarının, bazan bir bölümünü kendi yatırımları için kullanırlar. Devlete Kurumlar Vergisi veriyorlar ve kârlarını da kendi yatırımları için kullanıyorlar. Bu miktar yetmiyor. Aynen Koç'ta olduğu gibi, kimse KİT'in sahibi, malına sahip çıkmalıdır. KİT'in sahibi Devlettir, Hazine'dir, Devlet KİT yatırımlarını finanse etme yükümlülüğü altındadır. Hazine, KİT'in yatırımları için, KİT'e kaynak aktarmak zorundadır.

Normal olarak Türkiye'de kamu sektörü böyle genişlemiştir, KİT sistemi böyle geliştirilmiştir. KİT sistemi kâr yaratır, yarattığı kârları yatırımları için kullanır. Ama daha çok genişlemek gerekebilir. Türkiye'nin enerji sektörünü düşününüz, enerji sektörü genişlemektedir. Bu gelişmeyi sadece TEK'in kârlarıyla yapması mümkün değildir. Dolayısıyla enerji yatırımlarının Hazineden kaynaklanması gerekir.

İşte, KİT'ler 1984'e kadar bu şekilde genişlerken, 1984 sonrasında iktidar yani o zamanki Özal iktidarı dediki, "Bir grup KİT'e artık yatırım vermiyorum. Sanayiden Devlet elini çekecek, dolayısıyla benden hiçbir şey beklemeyin" ama, orada KİT duruyor, Sümerbank duruyor. Ereğli Demir-Çelik İşletmeleri duruyor, Petkim duruyor, sen "Yapmıyorum" deyince, dükkânı kapatıp gidecek hali yok.

Yatırım yapması istenen kuruluşlara ki bunların başında PTT geliyor, TEK geliyor, THY geliyor, hükümet dedi ki: "Eğer kendin yatırım yapmak istiyorsan, ne halin varsa gör yani git borç al, onunla yap, artık benden bekleme Hazineye gitme, git dışarıdan borçlan, bankalardan borçlan."

Dolayısıyla 1984'ten sonra, aslında kamu kuruluşlarının finansmanı için hiç kullanılmamış olan bir yöntem uygulanmaya başladı. Bunlar iç ve dış piyasalara borçlanmaya çıktılar.

Bugünkü Hükümet ilk kurulduğu zaman o zaman Tansu Çiller Devlet Bakanıydı ve faizler bugünkü yükseklikte değildi dedi ki, "Tespit ettik, yüzde 254'le faiz vermiş olan bankalar var" Bankalar için KİT'ler yağlı müşteri, "Arkasında Devlet var, nasıl olsa borcu öder" diye biliniyor ve bankalar böylece KİT'lerin yüksek faizle finansman ihtiyaçlarını karşılayabiliyorlar.

Dış çevreler de tabii: "Arkasında Devlet var" düşüncesiyle KİT'leri borca boğdular. İşte bu yüzden 1984'ü geçtikten sonra KİT kârları

zarara dönüşüyor. Demek ki, KİT açıklarının arkasındaki esas neden Hükümetin izlediği politikalardır. Hükümet, eskisi gibi, Hazine aracılığıyla KİT'lerin genişlemesini finanse etseydi, KİT'ler zaten kaynak yaratan kuruluşlar olduğu için karşılığı alınırdı, yani bir yere yatırım yaparsan, karşılığını alırsın. Yatırım yaptığın zaman, verim de yükselir. Verim yükselince yaratılan katma değer artar. Katma değer artınca, KİT kurumu, kurum olarak sana vergi de verebilir. Kendi kaynakları artınca, senin sırtındaki yük de azalır. Ama yine genişletmek istiyorsan, yine modernleştirmek istiyorsan, yine finanse edersin. Ulusal ekonominin büyümesi de böyle olur. Bakkal hesabıyla bir ekonomi büyüyemez. Bakkal hesabıyla Türkiye'de enerji sektörü genişleyemez. THY modernleşemez. Bunları borca batırarak da olmaz, çünkü bunlar kamu mallarıdır. Devlet olarak bir ilişkim yoktur diyemezsin. Hele Türkiye gibi, bir ülkede hiç diyemezsin. Asıl problem buradadır.

Peki, bu gerekçeler mademki çok geçerli değil, o zaman ne yapılabilir? Eğerli olsa bile, sorumlusu KİT'ler değil ve KİT'lerin mülkiyeti devlete geçerek bu problemi çözmek mümkün değil, o zaman hakiki sorun nedir?

Şimdi bir kere şuna bakalım? KİT'lerin özelleştirilmesini kim istiyor? Siyasi iktidar istiyor. Bir. İş çevreleri istiyor. İki. İş çevrelerinin isteği bir tuhaftır. Çünkü, gayet iyi hatırlıyorum, hatta yine onunla bir panelde yan yana oturduk, inkar edemedi. Çünkü, yazılı metni var. 1982 yılında askeri rejim altında TUSİAD'ın Başkanı olan Ali Koçman şöyle bir demeç veriyor, "Türkiye'de KİT'lerin sorunu, yatırım, finansman ve verim sorunudur. Devlet bunlara sahip çıksın, finansman meselesini halletsin, yatırımlarını yapsın, vergilerini artırsın. Problem odur" diyor. 1982 yılında bunu kabul eden iş çevreleri, niçin 1992 yılında avaz avaz bağırarak "KİT'ler özelleştirilmezse bu memleket batır" diyorlar. Onu incelemek lazım.

Ayrıca, iktidar niçin bu kadar çok KİT'lerin özelleştirilmesinin ardında koşuyor?

Üç sebep var. Birincisi, bazı iş çevreleri -basit ifadesiyle- bu özelleştirme süreci içinde voleyi vurup, gitmek istiyor, yani kapkaçla bir şeyleri alabilir miyiz, bir vurgun vurabilir miyiz düşüncesi altındalar. Bu konuda o kadar çok örnek var ki, tek tek saymakla bitmez. Hatta bunun üzerinde apayrı seminer yapmak gerekir. Çok iyi bilinen birkaç örneği vermeye çalışayım.

Mesela, TOE vardır. Özçelik-İş'in örgütlü olduğu Türkiye Otomotiv Endüstrisi, İstanbul'a yakın bir yerde bir büyük fabrikası var, özelleştirildi. Tek alıcı olarak giren Uzan Şirketine sattılar, o zamanın fiyatıyla 80 milyar lira değer biçildi, yüzde 30'u peşin satıldı. Sözleş-

meye göre fabrikanın üretime devam etmesi lazım. Fakat Uzanlar fabrikayı aldıktan sonra kapattılar. İşçilerine yol verdiler. Tabii direnme oldu, sendikayla, gerginlik oldu. Sonunda biraz itiş kakıştan sonra tazminatları ödeyip, fabrikayı kapattılar.

Şimdi diyeceksiniz ki, "Bu adam deli mi, 80 milyara alıyor, yüzde 30'unu peşin ödüyor, alır almaz fabrikayı kapatıyor". Hayır deli değil çünkü arsası için almış. Şimdi orayı arsası için kullanıyor, ithal mallarını koyuyor, liman olacak bir yermiş, arsası çok değerli. Rivayete göre, -ki bir iki sendikanın birkaç seminerinde bulundum, "doğru" dediler, teyit ettiler- arsası, satış fiyatının on misli daha değerli imiş. Yani arsanın değerinin 800 milyar kadar olduğunu söylüyorlar. Bu mu özelleştirme? İşte böyle vurgun imkanları yüzünden, özelleştirmeyi çok yakından takip eden insanlar var.

AKTAŞ, İstanbul'da TEK'in dağıtım şebekesini üstlenen meşhur şirket. Dağıtım şebekesinin özelleştirilmesinin ne büyük kazançlar getirdiğini gazeteler yazdı. Hatta bu Marmarabank'ın batmasında da TEK'in bir miktar parası takılmış. İşin iç yüzü pek anlaşılmadı ama AKTAŞ'la ilgisi var. Ama bırakın TEK'le ilişkilerini, tüketiciyi çok iyi sömüren bir şirket. İstanbul'un Kadıköy yakasında oturanların AKTAŞ'tan neler çektiklerini hepimiz biliyoruz.

İlk özelleştirme uygulamalarından birisi olarak Uygur Entegre Pamuk İpliği örneği var. Bu fabrika, 1985 yılında o zamanın fiyatıyla 3 milyar liraya satılıyor. 9 yıl taksite bağlanıyor, 3 yılı ödemesiz. Ama şu şartla, bir yıl sonra yatırımlar tamamlanacak. Bir yıl bitiyor yatırım falan yok. Firma, "Yatırımları yapamıyoruz" diyor. Bunun üzerine Kamu Ortaklığı İdaresi, satın aldığı kadar parayı kredi olarak dağıtıyor. 3 Milyar 300 milyon lira kredi veriyor. Uygur Fabrikasına, yatırımları tamamlansın diye. Firma yine tamamlıyamıyor. Bunun üzerine devlet 4 milyar lirayla şirkete ortak oluyor. Yani 3 milyar varmış, 7 milyara çıkarıyor yine olmuyor, yine işler yürümüyor. Şimdi tasfiyeye gidiyor, davalılar.

İşte, özelleştirmenin arkasında yatan skandallardan biri daha, Borsa yoluyla yapılan özelleştirmelerin de çok acı ve komik örnekleri vardır. Adana Çimentonun özelleştirilmesi sırasında büyük vurgunlar vurulduğu söyleniyor. Aslında Adana Çimento, bankalar aracılığıyla hisse senetleri satacaktı. Fakat hisse senetlerinin fiyatı borsanın yüksek olduğu bir noktada düşük tespit edildi. Bunun üzerine elden ve perde arkasından dağıttılar.

O sırada dolaşan bazı iddialara göre, Kamu Ortaklığı İdaresinde çalışan pek çok şahıs arabasını ve dairesini satarak, bol miktarda

hisse seneti almış. Bunun arkasında içten elde edilen bilgilerle, çok büyük bir vurgun vurulduğu söylendi. Vatandaş, satışın başladığı gün bankalara gitti, Ziraat Bankasına gitti, "Hisse yok", "Hani ilan edilmişti", "Bitti", "Nasıl bitti?" "Bitti işte", işte büyük vurgunlar böyle oluyor.

Bu tür vurgunların örneklerini artırmaya gerek yok. Her an bu tür bir örnek çıkıyor. Özelleştirmeye Devlet'in malı satıldığı müddetçe vurgun olacaktır. Vurgunun pususuna yatan insan ve çevreler özelleştirmeden yana kampanya yapacaklardır. Tabii işin en acı tarafı, bizim devletimiz de çürüme sürecine girecektir. Yani bu türden işlemlere devlet mekanizması alet oldukça çürüyecektir.

"Kamu İdaresi" denilen kuruluşun başından kaç kişinin geçtiğinin hesabını ben şaşırdım. Barınmıyor, çünkü gırtlığına kadar bu tür söylentiye batıyor. Sapına kadar namuslu bir insan olsa bile barınmaz. Şartlar öyle ki, namuslu kalmak birey olarak mümkün olabilir, ama kurum olarak mümkün değil, muhakkak birilerine kazanç sağlayacaksınız, bir vurguna sebep olacaksınız.

ÇİTOSAN 4 tane fabrika satıyordu. Kamu Ortaklığı İdaresi 120 milyon değer biçmişti. Sanayi Bakanlığı nasılsa uyandı, bir ufak müdahaleyle fiyatı 50 milyon artırdı. İlk fiyatla satılsaydı, demek ki, 50 milyon daha ucuza gidecekti. Tabii Allah biliyor, o 170 milyonun gerçek fiyat olup olmadığını kestiremiyoruz.

İkincisi, bence daha ciddisi, hem Devlet'in, hem iktidarın hem de iş çevrelerin birleştiği bir nokta. Kamu maliyesinde bir kriz var, yani devlet, KİT'ler yüzünden değil, başka sebepten ötürü batıyor. Hangi sebep? Faiz yükünden batıyor. Devlet, kendi açıklarını, yüksek faizle borçlanma yoluyla kapattığı için, giderek artan faiz yüküne batıyor ve Türkiye öyle bir hale geldi ki, sanki kendileri sorumlu değilmiş gibi, bugünün iktidarındakiler de bu durumu tekrarlayıp duruyor. Üç yıldır Türkiye'yi idare eden insanlar ve bundan önce 10 yıl idare etmiş başka insanlar "Battık, batıyoruz" diyorlar. "Niye batıyoruz?" "Faiz bizi batırıyor" "Niye faiz batırıyor?" "İşte açık verdik, şöyle oldu böyle oldu" diyorlar.

Açıkçası, vergi alamayan bir iktidar faiz yüküyle kamu maliyesini batırmıştır. Batırdığı için de, kamu açıklarını kapatmanın tek yolu olarak -tek yolu değil- çok kolay bir yol olarak KİT'leri satmayı getirmiştir gündeme.

Açıkçası, yani vergi yerine malını mülkünü satıp, açığı kapatacak. Diyelim ki bu şöyle; sizin beyler şoförlük yapıyor, taksicilik yapı-

yor, günlük kazancını taksinin geçimiyle kapatmaya çalışıyor, ama borca batmış. Bir şekilde borca batmış. "Şu taksiyi satın, borcumu kapatayım" diyor. Sattıktan sonra evin gelir kaynağı da son bulmuş olacak. KİT'leri satmanında bu örnekteki arabayı satmaktan hiçbir farkı yoktur. Üretken KİT'leri, en verimli KİT'leri bunun için satıyorlar. Bunun için önce zararlılardan başlamıyorlar, zararlıları kapatmanın lafını yeni yeni ediyorlar. Bu ana kadar yaptıkları şey, en verimli, en üretken KİT'leri satın, devlet bütçesindeki açığı kapatmaktır. Yani evinin yatağını, yorganını satın ay sonunu getirmeye çalışan birisi gibi. Ama daha kötüsü, deminki taksici örneğindeki gibi gelir getiren sermayesini satın, açığını kapatmaktır.

Onun için, dediğim gibi, PTT'nin T'sini, ki Türkiye'nin en kârlı kuruluşudur satıyorlar. Onun için, çimento sanayiinin en kârlı fabrikalarını satıyorlar. ÇİTOSAN'ın Genel Müdürü diyor ki, "Benim kuruluşum doğru dürüst bir kuruluştu, kârlılar ve zararlılar birbirini götürür. Ben esas olarak kâr ederdim. Şimdi en kârlılarını alıp sattınız, elimden kaçırdınız. Dolayısıyla enkazı bıraktınız".

Siyasi iktidarın lehine nedenler bunlar; peki iş alemi niye özelleştirme istiyor?

Zira, onlar da biliyorlar ki, KİT satışıyla bütçe açığı kapanmazsa kendilerinin vergi vermesi gerekecek. Türkiye'de vergi yükü bugüne kadar, bir ücretlilerin, iki, tüketicilerin sırtında. Türkiye'de ücretlilerle, tüketiciler vergi veriyor tüketicilerin de büyük kısmı, büyük çoğunluğu ücretlilerdir. Ücretliler ve tüketicilerden toplanan vergiler faiz ödemesine gidiyor. Türk vergi sistemi bu hali almış.

Bu durumu aşmanın sağlıklı tek yolu, vergi almaktır. Ücretlinin ve tüketicinin artık vergi verecek hali kalmadığı için, vergi alınabilecek tek alan sermaye kesimidir. Sermaye kesimi kendisine çok yüklü bir vergi faturası geleceğini de bildiği için, "Bize gelme, git KİT'leri sat" diyor. İşte, özelleştirmenin arkasındaki gerçek gerekçe budur.

Sizleri de yakından ilgilendiren bir başka gerekçeyi de söyleyeyim.

Türkiye sendikacılığında hele 1980 öncesinde özel sektör ve kamu sektörünün aşağı yukarı birbirine yakın örgütlenme derecesi vardı; fakat son yıllarda Türkiye'de sendikacılığı esas olarak kamu sektörü ayakta tutuyor.

Dolayısıyla sendikasız bir Türkiye isteyenler özelleştirmeyi savunuyorlar. Sendikasızlaştırma ile, toplu sözleşme ortadan kalkar, herkes işverenle teke tek muhatap olur. Böyle bir işçi sınıfı istiyorlar. İş

hayatının da böyle bir düzene dönüşmesini istiyorlar. Bu, çok istedikleri bir şeydir.

İşsizliğin bu kadar fazla olduğu bir ülkede de, işçi sınıfı yönünden sendikalaşma imkanını fiilen ortadan kaldırırsanız yani kamu sektörünü tasfiye ederek sendikacılığın belkemiğini kırmayı başarırsanız tabiatıyla ücretler düşecek. Sadece kamu sektöründe değil, o zaman özel sektörde de sendikacılık büyük bir darbe yiyecek ve neticede sendikasız bir Türkiye oluşacaktır.

İşte asıl olay budur, yani gerçek etken budur.

Çözüm yolu nasıl olur? Esas mesele şudur, vergi reformu yapıl-sın. Elde edilen vergiler KİT finansmanı için kullanılsın. KİT finansmanından kastım, açık kapatmak değil, KİT'lerin modernleşmesi, büyümesi, yatırımla zenginleşmesi ve yeniden Türkiye ekonomisine kaynak aktaran birimler haline gelmesi için kullanılsın ve KİT borçlarıyla ilgili bir hafifletme operasyonu yapılsın. KİT'lerin borçları hafifletilsin. Nihayet "Özelleştirme" lafına son vermek lazım.

Kamu Ortaklığı İdaresi, bir cenaze kaldırma şirketi gibi çalışmaktadır. KİT'lerin ömrünü ilan etmiştir, iflas masası gibi çalışmaktadır. Özelleştirmenin gündemden kelime olarak kalkması lazımdır. Onun için ben şahsen "Efendim, özelleştirelim ama şöyle böyle" gibi bir tartışmalı gündemin çok zarar verdiğini düşünüyorum. Özelleştirme oldukça, KİT'ler rayına oturmaz.

KİT'lerin düzeltilmesi mümkündür, düzeltilemeyenler tasfiye edilir. Ümitsiz olan KİT'ler olabilir. Yatırım alabilse bile, düzeltilemeyen KİT'ler varsa tasfiye edilir. O ayrı bir meseledir.

Dolayısıyla esas çözüm yolu budur. Bu yapılırsa KİT'lerin büyük bir bölümü hâlâ kurtulabilir. Ama çok geç kalınırsa, o ümit de kalmaz.

Kamu işletmeleri ekonominin yaşayan canlı varlıklarıdır. Çok gecikirsek hiçbir kuvvet onları kurtaramaz.

YÖNETMEN - Değerli arkadaşlarım, 15 dakika ara veriyoruz.

Sayın Boratav'a da çok teşekkür ediyoruz. (Alkışlar)

YÖNETMEN - Değerli arkadaşlarım, Sorular için 45 dakika kadar vaktimiz var.

Buyurun.

SORU : (Basisen) Öğle ajansında Sayın Başbakan, "Hiç kimse-
nin bankalara para yatırmakta tereddütü olmasın, bankalar Devletin
garantisini altındadır" dediler. Devletin bankaları kendi garantisine al-
ması ile özelleştirmeyi mukayese edebilir misiniz?

CEVAP : Güzel bir soru. Şimdi bakınız, batan bankaların yükü
kamuya intikal ediyor, yani Devlete intikal ediyor. Çürük özel teşeb-
büsü Devletin devralması hiç de iyi bir olay değil. Özal döneminde,
mesela, Asil Çelik bunun örneğidir. Bankalardan Töbank'ı Halk Ban-
kası'yla birleştirdiler.

Biliyorsunuz, en büyük banka İş Bankasıdır ama, o yarı Devlet
bankası sayılır Dışbank'ıda o devraldı.

Çürükleri Devlet alıyor, sağlamları da özel sektöre satıyor, bu
içinde yaşadığımız düzenin ne kadar bozuk bir düzen olduğunu gös-
teriyor.

Şimdi sorunuza dönelim.

Bana göre, birincisi devletin bütün mevduatı garanti etmeye, as-
lında, ne hakkı vardır, ne de imkanı vardır.

İkincisi, bu kadar hanımın içinde muhakkak ki bir bayan Başba-
kana karşı sevgi ve sempati duyanlar vardır bayan olduğu için, fakat
maalesef ben kendisine inanamıyorum. Sözleri güven duyulacak
özellik taşıyor. İki yıldır bunu gördük.

Dolayısıyla bu söylediği sözün arkasında ne yattığını tespit et-
mek mümkün değildir. Hatırlayacaksınız, pek çoklarınızın çocukları,
kardeşleri üniversite sınavlarına girdiler. Başbakan "Bu sıkıntıyı kal-
dırıyoruz" dedi, "Herkes üniversite'ye girebilecek" dedi. Bunlar so-
rumsuzca verilmiş sözlerdir, vaatlerdir. Onun için, ben bu sözünü et-
tiğiniz ifadenin ne kadar ciddiye alınması gerektiğini kestiremiyorum.

Bu ne demek? Batan bir bankanın bütün maliyetini Devlet sırt-
layacak demektir. Batmaması için bir güven duygusu yaratmayı he-
defliyor ama, diyelim ki battı banka, sadece millet mevduatına sarıl-
dığı için, herkes parasını çektiği için banka batmaz; bazan da kötü
yönetimden batır; yanlış karar almıştır. Yanlış kredi vermiştir, bun-
dan ötürü de bataabilir bankalar. O zaman şu anlama geliyor.

Batan bir bankanın bütün yükümlülüğünü Devlet devralacak.

Buna da hakkı yoktur. Buna niye hakkı yoktur, çünkü devlet, 60 milyonun devletidir, bankanın ise 30 bin, 100 bin mevduat sahibi vardır. Dolayısıyla bunlar sorumsuz ifadelerdir. Devletin, yapması gereken şey şudur. Devlet bankalarla ilgili denetimini zamanında yapar, ciddiye alır ve batmadan önce uyarılar yapar, ondan sonra durum vahim bir hale gelirse belirli bir ölçüde sorumluluğunu da alır. Dünyanın hiçbir yerinde, devletin banka mevduatını yüzde yüz sigorta ve garanti ettiğini bilmiyorum.

SORU - (TEZKOOP-İŞ)

Türkiye'de sübvansiyon yapan kuruluşlardan biri TMO dir. Yani TMO çiftçinin fiyatlarını dengeleyen bir kuruluştur. Bu kuruluşun özelleştirildiğini düşündüğümüz zaman korkunç bir tablo ile karşılaşırız. Sadece orada çalışan işçiler değil, çiftçiler de ne olacağını düşünüyorlar. Özel sermaye burayı aldı diyelim, sübvansiyon olayı kalktıktan sonra istediği fiyattan buğdayı toplayacak, istediği fiyattan satacak. O zaman ekonomimize nasıl bir etkisi olacak?

YANIT : Bu soru için çok teşekkür ederim.

Türkiye toplumunun iki tane büyük emekçi sınıfı var. Birisi köylü, yani çiftçi. Çünkü bizim tarımımız genelde küçük ve orta üretici ağırlıklıdır. Türkiye tarımının yüzde 90'ı böyledir. Büyük çiftlik ağasının sayısı çok azdır. Dolayısıyla Toprak Mahsulleri Ofisinin muhatap olduğu insanlar Türkiye toplumunun büyük tarım emekçisi kesimidir ve işçilerimizdir. Ne kadar güzel ki, Toprak Mahsullerinde çalışan sendikalı bir arkadaşımız, işçi ve köylü çıkarının birlikte olduğunu böylece göstermiş oldu.

Gerçekten Toprak Mahsulleri Ofisinin ve Türkiye'nin tarıma destekleme yapan bütün kuruluşlarının TARİŞ'in, yani birliklerin, Çay Kur'un görevi, çiftçiyi, piyasa güçlerinin karşısında, iç ve dış piyasa güçlerinin karşısında tek başına bırakmamaktır. Bu yüzden de, bu kuruluşlar zarar ederler.

SORU - (TEZKOOP-İŞ)

Bir de şu var, eğer bir kuruluş zarar ediyorsa, bir nedeni de "Kötü Yönetim"dir. Bugün gazetelerde manşet manşet çıkıyor, milyarları çalıp götürüyorlar, bunlar engellenmiyor, genel müdür istifa edip Avrupa'ya kaçıyor, buraya gelip holding kurabiliyor. Holding kuracak kadar parayı Ofisten dolandırdığına göre, siz önce Ofis'e sahip çıkın bu yolsuzlukları önleyin. Ondan sonra özelleştirmeyi düşünün.

YANIT : Toprak Mahsulleri Ofisinin, TARİŞ'in, FİSKOBİRLİK'in onurlu işlevleri vardır. Her kuruluşta olduğu gibi buralarda da kötü yönetim mümkündür. Kötü yönetim, suistimal, yıyıcılık, avanta dağıtma, torpille insan alma, vb. demektir. Bu kuruluşların kötü yönetilmesi ile işlevlerinin önemi azalmaz.

Çiftçi piyasa güçlerinin karşısında yalnız bırakmayı istiyorsanız, TMO'yu kapatın.

Türkiye'de tarıma dönük destekleme, sübvansiyonlar milli gelire oranla Avrupa'dan da Amerika'dan da az. Dolayısıyla bize dışarıdan gelip de "Tarıma sübvansiyonu kaldırın, Toprak Mahsulleri Ofisini kaldırın" demeye hakkı yok onların, Onlarda çok daha fazla var tarıma destek. Bizdeki onun yanında deveye kulak kalır.

Toprak Mahsulleri Ofisi bazı yıllar zarar eder, yani çiftçi dünyayı piyasalarının düşük fiyatına mahkûm etmemek için, piyasadan daha yüksek fiyatla alır, dışarıya ucuz satmak istemiyor ama stoklama da yapamıyorsa zor durumda kalır. Ama bu zarar, onun hizmetinin doğal sonucudur.

SORU : (HARB-İŞ) Özelleştirmeye ilgili bir hususu sormak istiyorum.

Özelleştirmeye Devlet neden gidiyor? Birçok KİT'in zarar ettiği söyleniyor. Bu nedenle özelleştirme yapılacak deniyor. KİT'lerin zarar etmesinde kötü yönetimin rolü yok mudur?

Kadın 9 ay çocuğunu karnında taşıyor, doğum oluyor, getiriyor babaya teslim ediyor, "Sen emzir, büyüt" diyor. O baba emzirebilir mi, büyütebilir mi? Devletin, KİT'lerin başına koyduğu yöneticiler bu şekilde nasıl bir baba çocuğunu emziremiyorsa, KİT'leri yönetemiyor. Bizim işyerimiz terzilikle ilgili, her iki yılda bir müdür değişir, albaydır, yarbaydır, gelir orada müdürlük yapar. Terzilikten bir şey anlamaz gelir bu kapıyı yaptırır, öbürünü yıktırır. Bu devletin parasını, aslında kendi tayin ettiği kişiler çar çur ediyor. Bunun acısı bizden çıkarılıyor.

YANIT : Söylediğiniz doğru tabii, zaten çok acı olan da odur. Devlet idare edenler, kötü yönetime örnek veriyorlar, sonra da şikayet ediyorlar. Kimden şikayet ediyorsun? Kendinden.

Dünyanın çeşitli yerlerinde, Avrupa'da Batı Avrupa'da, İngiltere'de, uzak Doğuda son derecede başarılı kamu işletmeleri vardır. Dolayısıyla işletmenin kamuya mı, özele mi ait olduğu başarılı olmasının bir ölçütü değildir. Bu yüzden, bizdeki KİT'lerin -söylediğiniz gi-

bi- kötü yönetilmesi tamamen iktidarın mesuliyeti altındadır ve iktidarın bunun için kimseden şikayete hakkı yoktur. KİT'lerin işletilmesinde yöntemi değiştirecek usuller vardır, işletme yönetimini değiştirecek uluslararası usuller vardır, onları getirmek lazımdır. Mesela, hiçbir işletmenin yöneticisi senede bir değiştirilmez, devamlılık ister, özerklik ister, yani kararlarında serbest olmak ister. Siz bunları özerk yaparsanız, o zaman çok rahat hareket edilir. Özerk yaparsanız ve güvencesi varsa, sözleşmeli çalışıyorsa, özel sektördeki kadar maaş alıyorsa, ayrıldığı zaman yüksek tazminat alacaksa ve güvencesi varsa, o zaman kartvizitle insan da almaz.

Dolayısıyla çaresi vardır. Ama iyi yönetim mümkün olduğu halde, iktidar için KİT'lerin zarar etmesini istiyor? Çünkü KİT'ler zarar etmezse satmasının gerekçesi kalmayacak. Bırakıyor ki zarar etsin olayın en kötü tarafı da budur. Beş yıldır KİT'ler bu şekilde. Devlet ne satıyor ne de düzeltiyor. Ben bazı KİT yöneticilerine acıyorum; yapacağı hiçbir şey yok, satılacak, hareket etmesi imkansız. Büyük bir iyi niyetle sarılsa, engel getiriliyor. Devletten gelmesi gereken kaynaklar kapatılmış ve KİT'ler adeta bitkisel hayata bırakılmış, ama sonunda da zarar etmesi başlıyor, zarar daha fazla büyüyor. Ondan sonra diyorlar ki, "Bunlar adam olmaz" halbuki, adam etmeyen kendileridir.

SORU : (HARB-İŞ) "KİT'lerin özelleştirilmesinde sermayeyi taban yaymak" dediniz. Bu da ciddiye alınacak şey değildir dediniz.

Peki, kamu sendikalarının yapması gereken nedir?

YANIT : Efendim, birincisi, bana göre hiç ödün vermeden özelleştirmeye karşı çıkmak lazımdır.

İkincisi, bıçak kemiğe dayandığı zaman değil, daha önce şimdiden işçilerin ve sendikaların kendi kurumlarına sahip çıkmaları ve düzeltme, reform, iyileştirme için neler yapılacağını öneri halinde geliştirmeleri lazımdır.

Karabük'ün kapanma kararı alınınca anlaşıldı ki, bir modernleşme projesi varmış, onay bekliyormuş, 45 milyon dolarlık bir projeye Karabük'ün zararı büyük ölçüde kapatılacaktı.

Kapatma kararı alınınca farkedildiği böyle bir durum olduğu. İşte, sendikaların, işçilerin bu işleri takip etmesi lazım. İşçiler tek tek izleyemezler belki ama, sendikaların görevi budur. Kendi kurumlarına sahip çıkmak, yöneticilerden, iktidardan, Kamu Ortaklığından daha fazla sahip çıkmak ve işletmelerde dönen bozuklukları ortaya koymak, işletmelerin nasıl modernleşebileceğine ilişkin proje varsa, o

projelerin üstüne gitmek büyük bir görevdir. Olabildiğinde mücadele etmek ve bırakmamak lazım.

SORU : (DOK GEMİ-İŞ) Özelleştirme, belki yapıldığı ülkelerde bazı önlemler önceden alınarak, altyapısı hazırlanarak başarılı olabilir. Fakat henüz buna hazırlanmamış ülkemizde yapılacak özelleştirme çalışmalarıyla meydana gelecek işsizler ordusunun neden olacağı, ekonomik ve sosyal patlamanın nasıl çözüleceği konusundaki görüşünüz nedir?

YANIT : Efendim, burada bu soruya da teşekkür ederim.

Arkadaşlar, şunu bazı işletmeler için kabul etmek durumundayız. Ben de pek çok yerden davet aldım ve gittim, KİT görme fırsatına eriştim. Şöyle bir gözlem yapabiliyorum.

Ayrıca, bizim araştırmalarımız da onu gösteriyor. Bazı kuruluşlarda işçi fazlası yok. Hatta 10 tane işçi çıkarsanız üretim düşer. Bazılarında da var, hakikaten işçi fazlası olan KİT'ler de vardır. Bana göre bütün bu işçi fazlası, istihdam fazlası olayına şöyle bakmak lazım.

Türkiye gibi bir ülkede, yani işsizliğin fazla olduğu, emeğin fazla olduğu bir ülkede esas yapılması gereken şey, mevcut işçileri koruyarak üretimi artırmaktır. Yoksa, mevcut üretimi işçi çıkararak korumak değildir.

İkinci yol seçilirse aynı üretim daha az işçiyle yapılır. Neticede de işsizlik artar. Çünkü, işten çıkartılanları yeniden işe alacak gelişme hızı Türkiye'de yoktur. İşten çıkarılan işsiz kalır.

Lafını çok etmelerine rağmen, İşsizlik Sigortası da yoktur, olacağı zaman da çok zayıf olacaktır. Türkiye'de işsizlik en vahim şeydir, ailelerimiz ve kendimiz için.

Dolayısıyla çözüm yolu varolan işçilerle üretimi artırmak olmalıdır. Bu yüzden özelleştirme sonunda, işsizliğin ortaya çıkması da kaçınılmazdır.

İki sebepten, bazı yerde işçi fazlası var, onları çıkaracaklar.

İkincisi, bazılarını kapatacaklar, -dediğim gibi- kimi yerde de arsaları satmak için kapatacaklar. Sümerbank'ın bazı kuruluşları gibi, Beykoz tesisleri gibi, Sümerbank'ın, Bakırköy tesisleri gibi; arsaları o kadar değerli ki, onu satın alanlar, fabrikayla falan ilgili olmayacaklar, arsasını satıp, büyük kazanç sağlayacaklar.

Demek ki, özelleştirmenin işsizlik getirmesi kesindir ve çok yan-

lıştır o yüzden. Türkiye'de işsizlik yaratan her tedbire karşı çıkmak lazım.

SORU : (YOL-İŞ) Biz özelleştirme kapsamında olan bir kurum değiliz. Ancak, özelleştirmeyi fiili olarak yaşıyoruz. 1993'ten bu yana -biliyorsunuz- Türkiye'de bir otoyollar furyası başladı ve otoyollarla birlikte esas olarak yabancı sermaye geldi ve otoyollar yabancılara ihale edildi ve büyük bir otoyol ağı oluşturuldu. Otoyolların inşaatında karayolu elemanları fiili olarak çalışmıyorlar. Yani, ne işçisi çalışıyor, ne mühendisi çalışıyor, kontrolünü de yapamıyorlar. Çünkü, kontrolünü özel sektör şirketi yapıyor.

Giderek bizim şantiyelerimiz kapanmaya başladı, makina parklarımız eskidi, yenileri alınmadı ve bu işler için bilgi birikimi olmasına rağmen, insan unsuru olmasına rağmen, makina parkı olmasına rağmen, hepsi ihaleyle özel sektöre devredildi.

Doğal olarak mevcut işçiler işsiz kaldılar. Emeklilikleri gelinceye kadar işten çıkartılmadılar, ama emekli oluncaya kadar iş üretmeyen insanlar konumuna geldiler.

Şimdi Karayollarında bir istihdam fazlalığı görünüyor. Bu Köy Hizmetlerinde de görünüyor. DSİ'de de görünüyor. Esasında il ve köy yollarına ağırlık verilmeyip, otoyollara başlandığı için böyle oldu.

Gelecekte bizi bekleyen böyle bir sorun var; yani "Karayollarında üretken eleman yoktur, üretken işçi yoktur, bir istihdam fazlalığı vardır. O nedenle işçilerin çıkartılması, lazımdır" diye bir durum bizim gündemimizdedir.

Bu taşeronlaşma olayını da açarsanız çok sevinirim.

YANIT : Efendim bizim gençliğimizde Karayolları, DSİ gibi büyük kuruluşlar, o sıralarda "Emanet usulü" denilen bir sistemle Türkiye'nin yatırımlarını yaparlardı; yani işlerini kendi personelini, kendi makine parkını kullanarak müteahhitte hiç yüzyüze gelmeden sürdürürlerdi. O yıllar Karayolları, DSİ çok kıymetli teknik eleman, mühendis ve işçi kadrosu tutardı. Süleyman DEMİREL DSİ'de yetişmiştir. Yani DSİ'nin bünyesinden yetişmiş bir genel müdürdür. Şimdi bu sistemden vazgeçilmesi tabii büyük bir hata oldu.

Devlet, parasını müteahhitler aracılığıyla harcıyor. Son yıllarda yolsuzluklar Karayollarında değil mi o yüzden? Müteahhitte devleti karşıya getirdiğiniz zaman, yolsuzluğun nesnel koşulunu da sağlıyorsunuz. Bunu, 30 yıl öncesi gibi, emanet sistemiyle yapsaydınız, yapabildiğiniz kadar yapsaydınız, bu tür yolsuzluklar da daha az olacaktı.

Şu andaki durum için söyledikleriniz doğrudur, hem moral bozucu, hem de kaynak israfıdır. Karayolları Genel Müdürlüğünün fonksiyonları, faaliyet alanı kaybolmuştur, fakat insangücünü tutmaktadır. Tabii moral bozucu bir durum, insanın üretmeden yaşaması kadar kötü bir şey, üretmeden hazır yemesi kadar kötü bir şey yoktur.

Bu arada, siyasi iktidarlardan gelen politikaların ne kadar yanlış olduğunu gösterir. Demin söylediğim gibi, mevcut işsizliği azami şekilde üretime sevketmenin dışında Türkiye'de hiçbir çözüm aramamız lazım.

SORU : (HABER-İŞ) PTT'nin telefon bölümünün gizli kapılar arkasında satılmasına karşıyız. Böyle kâr eden bir kuruluşun satılması hakkında ne düşünüyorsunuz?

YANIT : Evet, burada da evvela şunu söyleyelim. Bir, iki tane vatanperver milletvekili, bunu önledi şimdilik. Fakat niyetleri bozuk, satacaklar ve esas maksat paradır. Yani bütçe açığını kapatacak büyük bir kaynak bulmaktır. Bu durumda bütçe açığını kapatmak için elindeki mal-mülkünü satan hane reisine benziyorsunuz. Ama en kötü tarafı şu ki, PTT, TEK, bunlar sadece işletme değil, sektörlerdir. PTT, Türkiye'nin haberleşme sektörüdür. Bugün bu sektörü Türkiye'de alacak kimse de yok, sektörü tümüyle yabancılara veriyorsun.

Değerli Arkadaşlar;

"Türkiye ekonomisi, dünya ekonomisiyle bütünleşmiş, birleşmiş, globalleşmiş" diyor ama, bizim ulusal çıkarlarımız da vardır. Ülke çıkarlarımız da vardır. Stratejik sektörlerimizi yabancılara veremeyiz. Köşedeki bakkal için ister yabancı olsun, ister yerli olsun farketmez diyebilirsiniz, ama PTT için, THY için bunu diyemezsiniz. Ulusal hava işletmesinden yoksun olan bir ülkenin büyük bir krize girildiğinde ne hale geleceğini düşünüyor musunuz?

SORU : (GENEL MADEN-İŞ) Hasta konumunda olan TTK'nın yeniden hayata geçirilmesi yolunda biz işçilerin talepleri ve mücadelesi sürüyor. Sizi daha önce de dinledim. TTK'ya yakıştırılan "Kambur, sülük, salyangoz, karga" gibi imajların yok olması, insanların Zonguldak için böyle çirkin şeyleri ağızlarına almamaları yolunda değerli açıklamalarınızı tekrar dinlemek istiyoruz ve katılımcı arkadaşlara aktarmanızı rica ediyoruz.

Zonguldak komadan nasıl çıkabilir?

SORU : (TEKSİF) Ben Beykozluyum, bildiğiniz gibi, Sümerbank şu anda batmış bir şekilde. Sümerbank'ın nasıl battığını söylemek istiyorum.

Sümerbank'ı batıran, yönetimdir. Sümerbank, günde 2000 çift ayakkabı ürettiyordu, yani yönetim iyi olduğu zaman 2000 çift bot ürettiyordu. Şu anda 1000 taneden fazla bot üretemez duruma getirildi. Sırf yönetimin yaptığı hata yüzünden, yani dediğiniz gibi, işletmenin başına hata yapan yöneticiler getirildi ve bunlar mükafatlandırıldı.

Beykoz halkı kendi kendini yok etti. "Küçük atölye" dediğimiz gruplar oluştu. Belli bir zaman sonra, bu küçük dükkanlar paravan olarak kullanıldı. Sümerbank'da işçiler de sendika olarak da birbirlerine hiç bağlı değiller; bir vizite eylemi düşünün, işçilerin yarısı bu eyleme katılmıyor. Şu anda beraber olup, eylem yapmaya gidebiliyorlar, ama iş işten geçtikten sonra, bizler bunları gözönünde bulundurmalıyız. Gelecek günlerde bizim başımıza da aynı şeyler gelebilir.

YANIT : İki soruyu birden yanıtlayalım.

Önce, Sümerbank için şunu söyleyeyim.

"Efendim, Devlet ayakkabı yapar mı?" Yapar, niye yapmasın. Ben, Sümerbank kunduraları giyerek büyüdüm, yetişkin yaşında bile sağlam, dayanıklı ayakkabı almak için oraya giderdim. Bazen eşim kızardı "Yeter artık" diye; yapınca yapıyor. Sümerbank, Türkiye'nin medarı iftiharındır.

Üretimin 2000'den 1000'e düşmesinde yönetimin bozukluğu gibi, kaynak verilmemesi, yatırım yapılmaması yatıyor. Sümerbank halıları bugün Türkiye'nin en iyi halılarıdır. Torpillere verirler.

TTK'ya gelince:

Gerçekten Zonguldak meselesi, bundan iki, üç yıl kadar önce kurultaya gittim. Sektörle ilgili ayrıntılı bilgim yok, fakat şunu çok iyi hatırlıyorum: Sanıyorum "Alim Bey" isminde eski bir şef, tek tek bütün havzaları inceleyerek, "Bugün 50 milyon dolarlık bir yatırımla TTK'daki kazmacılığın verimi artacaktır. Şu anda zarar içinde olan havzamız, işletmemiz, TTK kesinlikle bu bunalımdan çıkacaktır" dedi. Verdiği rakam doğru mu, yanlış mı bilmiyorum, ama işletmecisi, yatırımcısı ve mühendis kafasıyla böyle bakmak lazımdır.

Bazı yerler kapatılırsa, yenisinin açılması şarttır. Türkiye, maden kömüründen yoksun bırakılmamalı. Bunu, konuyla, sektörle ilgili herkes biliyor.

Demir-Çelik İşletmelerinin Genel Müdürü var, madenciler tanıyor, sık sık gelir konuşuruz. Onun da vurguladığı gibi, örneğin Almanya, artık verimsiz olmasına rağmen, kârlı olmamasına rağmen, sırf üretimde tutabilmek için kömür bölgesinin kömürlerini güçlü bir şekilde sübvansiyonla desteklemektedir. Kömür de, stratejik bir üründür. Bugün kullanma alanı azalmıştır. Güney Afrika'dan ithal edin bakalım; eskiden çok büyük fark vardı, şimdi bakalım fark ne oldu, bunu anlamak lazım.

"Türkiye'nin dövizini bolken kapatalım, ithal edelim" diyenler, döviz kıt olunca ki, oraya gidiyoruz, şimdi bakalım nasıl ithal edebilecekler. Yani ulusal kaynakların bu özelliğini korumak lazım.

SORU : (KOOP-İŞ) KİT'lerde özelleştirmeye karşı kesin ve net bir tavır koyabiliyormiyiz? Bu tavırda ne derece başarılı oluruz?

YANIT : Bakınız size şöyle bir gözlemimi anlatayım. Ben bir araştırma yaptım bundan 2-3 yıl önce, 1991 yılında İstanbul'da, 1982 yılında da çoğunlukla İç Anadolu köylerinde 8 bin kişilik bir kitlenin hane reislerine ve evlerdeki kadınlara sorular yönelttik ve iki türlü soru sorduk KİT'lerle ilgili olarak...

Birincisi, "KİT'ler zarar ediyor, dolayısıyla bunları özelleştirip, Devletin sırtından bu yükü alalım"; ikincisi ise, "Devletin malının özel şahıslara devredilmesi yanlıştır. Devletin görevi bunları düzeltmektir". "Bunlardan hangisi doğru?" diye sorduk.

İstanbul'da insanların yüzde 91'i, köylerde de yüzde 92'si özelleştirmeye karşı çıktı bu şekilde sorulunca. Doğru-dürüst sorarsanız, bizim halkımız özelleştirmeden yana değildir.

Bundan bir ay kadar önce bir televizyon programında, bugün Başbakanlık Müsteşarlığını yapan, o sırada Hazine Müsteşarı olan Osman Ünsal adlı şahıs dedi ki, "Özelleştirme konusu üzerinde bir konsensus vardır". Konsensus, fikir birliği demek. Fikir birliği ne demek, herkes aynı görüşte, bir tek aykırı fikir yok demek. Bunu duyunca, "Bir kere ben karşıyım" dedim, hiç olmazsa bir kişi karşı. Bu, işin şakası tabii...

Söylediğim gibi, Türkiye halkı, soru doğru sorulursa, yüzde 90'lar civarında özelleştirmeye karşıdır. Bunu kamuoyuna intikal ettirmek lâzım. Gerçekten de özelleştirmeyi, kapatma şeklinde programa alınca, tepki, kuvvetli ve etkili oldu ve gerilemeye başladılar.

Halkın çoğunluğunun karşı olduğu bir politikayı savunmak durumundalar. Özelleştirmeye karşı çıkarak, "Halkın çoğunluğu buna karşıdır" demek lâzım.

Bu iktidar, "Özelleştirme yapacağım" diye gelmedi. Hatırlıyor musunuz, Doğru Yol Partisi, dava açtırdı ve iptal ettirdi çimento fabrikalarının özelleştirilmesini, USAŞ'inkini de iptal ettirdi. İktidar olunca da bu iptali uygulamadı. Demek ki, halktan "Ben özelleştirme yapacağım" diye vekalet almadı. Onu ANAP savundu ve iktidara gelemedi.

Bu nedenle göğsümüzü gere gere, "Halkımız özelleştirme istemiyor" diyebilmeliyiz. Özelleştirmeyi isteyen insanlar bir avuç, vurgun peşinde olan çevreler ve vergi yükünden kaçmak isteyenlerdir. "Devlet malını satsın, beni vergilemesin" diyen iş alemidir. Bunun dışında, özelleştirme halkın çoğunluğunun menfaatine değildir ve halk da aslında bunun bilincindedir. Ama kuvvetle beyni yıkıyor ve dolayısıyla bunun sonunda zihinler karışıyor.

Onun için, hakikaten yolda, sokakta, dolmuşta, minibüste bu yapılan işin büyük bir yanlışlık olduğunu, hatta ihanetin sınırına giren bir yanlışlık olduğunu söylememiz ve savunmamız lazımdır.

SORU : Efendim, bazı şeyleri anlatamıyoruz. Çünkü biz, memur arkadaşlarla beraber çalışıyoruz. Aramızdaki ücret farklılığı, bir tarafı, Devletten yana olmaya sevk ediyor. Herkesi inandıramıyoruz, "Aman sizi göndersinler, sizden gelen para da bize aktarılır" diyorlar. Vatandaş da bunu söylüyor. Bu durumda Devlet haklı çıkmış oluyor, bizleri o kadar gözlerinde büyütüyorlar ki, "İşçiler çok para alıyor" diye... Halkımıza bunu nasıl anlatabiliriz?

YANIT : Yaşlarınız umumiyetle genç olduğu için, Kenan EVREN'in 12 Eylül günü söylediği sözleri hatırlamayanlar olabilir. Kenan EVREN ilk konuşmasında, daha sonra toplu eserleri yayınlanınca o ifadeyi çıkardılar, dedi ki, "Bu memlekette ücretler nasıl bir rezillik halini almıştır biliyor musunuz, Hilton Otelinin garsonu benden çok ücret alıyor". Genelkurmay Başkanından çok ücret alan oradaki şef garsonu örnek olarak verdi.

Başka şeyler de söylemişti meydan nutuklarında, ama sonra yazılı metinlere koymadılar biraz yakışsız kaçır diye.

Şimdi bu ne demek? Emekçi sınıfın kafasına, birbirinin lokması-na göz dikmek sokuluyor. Genelkurmay Başkanının söylemesi gereken şudur, "Benim maaşım azdır" "Şef garsonun maaşı yüksek" değil. Size de "Sen çok alıyorsun" deyince, "Hayır, sen az alıyorsun" demeniz lazım.

Hatırlarsınız, temizlik işçileri grev yaptı, o sırada bazıları "Efendim, profesörlerden çok maaş istiyorlar" dedi. Profesörlerden böyle diyen oldu mu bilmiyorum, ama çok sevdiğimiz bir meslektaşım,

"Eğer öyle ise profesörler çöpçülük yapsın" dedi, yani maaşı yüksekse git çalış orada.

Ben 30 yıldan beri Türkiye ekonomisinde gelir dağılımı meselelerini inceliyorum. Şunu kesinlikle söyleyebilirim ki, Türkiye'de memur maaşları artınca, işçi ücretleri de artar. İşçi ücretleri artınca, köylünün de geliri artar. Türkiye'de çalışan sınıfların kaderi hep beraberdir.

Bakınız, 1988'e kadar işçi ücretleri düştü, köylünün de geliri düştü, memur maaşı da düştü. 1989 yılında üç sınıfın durumu birden düzeldi. Yani kaderde beraberler.

Dolayısıyla sizin söylediğiniz sorun çıktıkça, diyeceksiniz ki, "Kardeşim, ben çok almıyorum, sen az alıyorsun"

SORU : Sümerbank konusunda küçük bir cümle söylemek istiyorum.

Biz talebe iken bir Yerli Mali Haftası vardı. Şimdi ise, hükümet eden partilere bakıyorum, hem sağ, hem de sol temsilciler var. Atatürk'ü savunan partiler olmalarına rağmen, Atatürk ilkelerini tatbik etmeyen partiler görüntüsü veriyorlar. Atatürk, "Beni görmek yüzümü görmek değil, benim ilkelerimi takip etmektir" demiştir. Atatürk'ün kurduğu Sümerbank'ın kapatılmasını kınıyorum.

Doğalgaz mevzuunda dışarıya bağımlı durumdayız. Kışın çok soğuklarda Rusya, "Özür dilerim" diyerek biras kısıtı doğalgazı, Sadece evlere verildi, işyerlerimizde doğalgaz kesildi.

Buna da üzüntü duyduğumu ayrıca ifade etmek istiyorum.

Sayın Başbakanımız Tansu Hanım, bize zam yapılacağı zaman, toplu sözleşmeye gittiğimiz zaman dedi ki, "Halka giderim, halka soracağım". Şimdi, bu özelleştirme konusu, işyeri kapama konusu Türkiye'nin kaderini büyük ölçüde etkilemektedir. Acaba bu konuda da kendisini zorlasak, "Halka giderim" dedirtsek diyorum. (Alkışlar)

SORU : Deminden beri özelleştirmeden bahsederken arkadaşlar genel olarak Sümerbank'ın üzerinde duruyorlar. Ben, Yarımca Petkin'de görev yapmaktayım. Petkim bugün bir Aliğa Kompleksini, bir Petlas'ı meydana getiren, üreten ve zarar etmeyen bir kuruluştur. Böyle bir yer kapatılmak isteniyor. Bizler bir şey yapamıyoruz.

YANIT : Arkadaşlar, bu son sorular, sorudan ziyade katkı oldu. Gerçekten Yarımca ve Petkim gibi vazgeçilemeyecek bir kuruluşu savunmak lazım, ama Sümerbank'ı da savunalım. Sümerbank'ı da, olduğu gibi değil, yeniden canlandırmak için savunalım derim.

Devletçilik ilkesinden vazgeçmeyelim. Devletçilik Türkiye sanayileşmesinde çok önem taşıdı. Türkiye'nin klasik yapısındaki, biz ona bazen "Karma ekonomi" diyoruz, devlet sektörü kuvvetliyse, özel sektör de kuvvetli oluyor; devlet zayıflayınca, özel sektör de zayıflıyor. Bunların ikisinin arasında rekabet yoktur, birbirlerini tamamlarlar. Bunu da bir iktisatçı olarak söylüyorum. Biz bu işleri inceledik. Kamu yatırımları düşünce, özel yatırımlar da düşüyor, o düşünce, öbürü artmıyor. Bu yüzden ikisinin arasında bir bütünlük vardır.

Ben hepinize çok hoş ve öğretici sorularınızdan ve bilgi aktarmanızdan ötürü teşekkür ederim. (Alkışlar)

YÖNETMEN - Arkadaşlar, bugün, iki günlük seminerimizin birinci bölümünü bitirdik. Bu birinci bölümde amacımız, dünya ve Türkiye'de özelleştirme üzerinde bilgi sahibi olmaktı.

Yarın, grup çalışmaları yaparak özelleştirmenin işkollarımıza etkilerini tartışacağız ve özelleştirmeye ilişkin grup görüşlerini oluşturacağız.

6 Mayıs 1994 Cuma günü saat 09.30'da toplanmak üzere oturumu kapatıyorum.

2. GÜN ÇALIŞMALARI

6 MAYIS 1994

YÖNETMEN – Sevgili arkadaşlarım, grupları buraya davet ediyorum.

Arkadaşlarımız raporlarını okuyacak. Birinci Grup YOL-İŞ Üyesi kadın işçilerden oluşuyor.

Buyurun.

Hamiyet KIZILER (YOL-İŞ Sendikası Ankara 1 nolu Şubesi, Karayolları 4. Bölge Müdürlüğü çalışanı) – Yol-İş üyesi kadın işçiler grubu "Özelleştirme ve Kadın İşçiler" konulu seminerde aşağıdaki konuları tartışarak, şu sonuçlara varmışlardır:

Karayolları, DSİ, Köy Hizmetleri, Bayındırlık, DLH gibi, ülkemizin altyapısını inşa eden kurumları içeren işkolumuzda, yaklaşık 13 yıldır ihale etme ve taşeronlaşma biçiminde uygulanan gizli özelleştirme yaşanmaktadır.

Bu özelleştirmenin biz işçiler üzerindeki etkileri;

a) Bu kurumlarda yetişmiş nitelikli işgücünün üretebileceği işlerin ihale ve taşeronla verme suretiyle, özel sektöre devredilmesiyle, işgücü verimsizliğe itilmekte ve gizli işsizlik doğmaktadır.

Üretme yetkisi elinden alınan işçiler, giderek moral değerlerini yitirmektedirler. Bilinçli olarak üzerlerinde kişiliksizleştirme politikası uygulanan bu kesim çalışanlarıyla, aynı kurumlardaki memurlar arasında derin çelişkiler yaratılmaktadır.

b) Her bakımdan kurumsal örgütlenmesini sağlamış, gerek mühendislik hizmetleri, gerekse nitelikli işgücü açısından yetişmiş elemanlara, gerekli makina parkı ve ekipmana sahipken, bu kurumların görevi olan işlerin ihale ve taşeronlaşma vasıtasıyla özel sektöre devredilmesi, işçi sayısının azalmasına, dolayısıyla sendikali işçi sayısında hızlı bir düşüşe neden olmuştur.

Büyük şirketlere ihale edilen işlerin sendikalaşmanın engellenmesi için, küçük parçalar halinde taşeronlara devredilmesiyle, son derece ucuz bir işgücü ortaya çıkmıştır.

c) Ayrıca, siyasi iktidarların kendi taraftarlarını memnun etmek için, özellikle Köy Hizmetleri gibi bazı kurumlarda ihtiyacın üzerinde istihdam yaratmaları ve arpalık olarak kullanmaları, bu kurumların dejenere olmasına yol açmaktadır.

Bu uygulama sonucu, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, geçici işçiler için ayırmış olduğu ödeneği, İl Özel İdare Müdürlüklerine aktararak, mevsimlik işçileri asgari ücret üzerinden çalıştırmaya başlamıştır.

10-15 yıl Yol-İş'e bağlı olarak çalışan işçilerimiz, bir anda sendikası kalmışlardır.

Özelleştirmenin toplumun diğer kesimleri üzerindeki etkileri:

Uygulanan özelleştirme politikası, ülkemizin ulusal çıkarlarıyla hiçbir biçimde bağdaşmamaktadır.

Bunun yanı sıra yapılan yatırımların yönünde yanlıştır. Örneğin, bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde yolu 6 ay kapalı olan bazı ilçelerimiz varken, il, ilçe ve köy yolları bakımsızken, uluslararası tekellerin transit taşımacılığına hizmet eden otoyollar dış borç kaynağıyla yatırım yapılması, bizim bugünkü ihtiyacımız değildir. Hele hele bağımsız bir devletin sahip olması gereken ve stratejik özelliği olan bazı kuruluşlarımızın (THY, Petro Kimya Sanayii, Taşkömürü İşletmeleri, PTT, Limanlar, DDY gibi) özelleştirme kapsamına alınmasını bu ülkeye ihanet olarak görüyoruz.

"Bugüne kadar emekçi kesimden toplanan vergilerin her kuruşu size eğitim, sağlık, yol, su hizmeti olarak geri dönecek" deniyordu.

Özelleştirme programıyla bu hizmetlere ayrıca para ödemek zorunda kalacağız. Eğitim, sağlık, elektrik, su gibi kamu hizmetlerinin piyasa fiyatlarıyla satılır hale gelmesi durumunda, emekçiler ve aileleri hayati ihtiyaçlarını karşılayamayacaktır.

Çalışanların alım gücü kalmayınca, küçük esnafın malını pazarlayacağı bir kesim yok olacaktır. Bunun sonuçlarını bugünlerde yaşıyoruz. 5 Nisan İstikrar Paketinden sonra, pek çok küçük esnaf dükkanına kepenk vurmak zorunda kalmıştır.

Sosyal devletin yapması gereken kamu hizmetlerinin, özel sektöre devredilmesiyle bu hizmetler yurdun her köşesine gidemeyecektir.

Bugün kalkınmada öncelikli bölgeler olarak ilan edilmesine rağmen, hiçbir müteahhitin, sanayicinin, sermayedarın, çalışma koşullarını beğenmediği için Doğu ve Güneydoğuya yatırım yapmayacağı açıktır.

Örneğin dış kredili Iğdır Projesi, talep eden olmadığı için ihale edilememiştir. Bu nedenle alınan krediye boş yere faiz ödenmektedir.

Özelleştirmenin kadın işçiler üzerindeki etkileri:

Özelleştirmeden en çok etkilenen kesim, kadın işçilerdir. Çünkü, ilk işten çıkartılanlar kadın işçiler olmaktadır. Ekonomik özgürlüğü elinden alınan kadın işçiler, sosyal statü yönünden de yok olma durumuyla karşı karşıyadır. Üretim gücü elinden alınan kadınlar, sadece tüketici duruma düşmektedir.

Oysa kadınlar her zaman üretici konumunda olmuşlardır. Aile işçiliği, tarım işçiliği gibi fiili üretici yanları da vardır. Annenin işsiz kalmasıyla ailedeki ekonomik durum kötüleşmekte ve çocuklar bundan fazlasıyla etkilenmektedir.

Sonuç olarak;

Türkiye'de uygulanan özelleştirme nedeniyle işten atılmalara karşı Uluslararası Çalışma Örgütü ILO'nun TBMM'nde onaylanan sözleşmesi hayata geçirilmelidir.

Zarar eden KİT'lerin, kârdan zarara geçmesinin nedeni IMF ve uluslararası finans kuruluşlarının çıkarları doğrultusunda uygulanan ekonomik politikalar ve kötü yönetimdir.

Bu durumun, çalışanların kapasitesi, iş ahlakı, ya da kurumun mülkiyetiyle hiçbir ilgisi yoktur. Örneğin, Ziraat Bankasının kârı ve faaliyeti sürekli artarken, özel bankalar bugün batmaktadır.

Kamu yararına olan bütün işletmelerin kapatılması ve devredilmesi kabul edilemez.

KİT'lerin siyasi baskılardan ve kadrolaşmalardan uzaklaştırılarak, yeniden yapılandırılması, teknolojik gelişmelerle desteklenmesi gerekir. KİT'ler, desteklenme sayesinde çağdaş kuruluşlar haline getirilecektir. Bu da ancak özerkleştirmekle mümkün olacaktır.

Bu arada, gerçekten üretken olmayan işletmeler için, işçi, işveren ve sendikaların bir araya gelerek, bu kuruluşlar hakkında nihai bir karara varması tarafımızca uygun görülmüştür.

Hızla yaşanan kurumsuzlaşmanın, ülkenin ve toplumun geleceği açısından ciddi bunalımlara neden olacağı açıktır. Kadın işçiler olarak gelecekte endişeliyiz.

Bu gelişmelerin kitlesel suçlara, sosyal patlamalara neden olacağı açıktır.

Örgütlü gücümüz olarak sendikalar, işyerlerinde eğitim seminer-

leri düzenleyerek, medyanın etkisinde olan çalışanların, özelleştirme konusunda doğru bilgiler edinmesini sağlamalıdır.

Üretimden gelen gücümüzü kullanarak, bu programa karşı direnmeliyiz. Genel Grev dahil olmak üzere, meşru haklarımız kullanılmalıdır. TBMM'ne yürüyüşler, mitingler düzenlenmeli, medya kanalıyla kamuoyunun bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.

Özelleştirmeye, sadece sonuçlarından dolayı yaklaşmamak gerekir. İşsiz kalan ve ücretleri düşen işçilerin bu amaçla yürüttükleri mücadele sınırlı bir karşı çıkış olmamalıdır. İşçi sınıfı bu sorunu tüm topluma maletmeli, ideolojik ve fiili mücadele vermelidir. diyoruz.

Teşekkür ediyoruz. (Alkışlar)

YÖNETMEN - Teşekkür ederiz.

İkinci grubu davet ediyoruz.

Serap AYDINOĞLU (HARB-İŞ Sendikası, Kadın Komitesi Üyesi, Baştemsilci) - Kadın işçilerinden oluşan 2. Grubun raporunu sunarken, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bir KİT'in zarar etmesi istendiği zaman, ilk etapta taşeronlaştırılır, yani kendi bünyesinde yapılan iş, özel sektöre, müteahhit firmaya verilir. Daha sonra zarar ettirilip özelleştirme yoluna gidilir.

1970'li yıllarda dünyada yaşanan petrol krizi sonucu, dünya ülkeleri yavaş yavaş özelleştirme olayına başlamışlardır. Özelleştirmenin işçiler ve toplum üzerindeki etkisi çok fazladır. İşçinin, işten çıkarılma korkusunu yaşaması, işin kalitesini ve iş verimini düşürmektedir.

KİT'lerin özelleştirilmesi ve kamuda çalışan geçici işçilerin ödenek yokluğu gerekçe gösterilerek işten çıkartılması, toplumu oluşturan her kesimi olumsuz yönde etkileyecektir.

KİT'lerin ürettiği mal ve hizmetlerin maliyetlerinin artması, alım gücünün azalmasına sebep olacaktır.

Özelleştirme sırasında, kadının sorunları ve sorumlulukları nedeniyle işyerindeki veriminin düşük olduğu öne sürülerek, işyerindeki kadın sayısının azaltılacağı, özelleşmiş firmalarda ise işe alımlarda kadınların tercih edilmeyeceği bir gerçektir. Bir kadının hamilelik esnasında hafif işte çalıştırılması, doğum öncesi ve sonrası izinleri, çocuk bakımı, anne baba bakımı, ev işleri vesaire gibi sorumlulukları, kadının iş verimini düşüreceği için ve özel sektörde aranan tek un-

sur, işgücü veriminin yüksekliği ve sorunsuz olduğu için bayanlar tercih edilmeyeceklerdir.

Özelleştirme konusunda örnek olarak, İngiltere'de PTT işkolunda yapılan özelleştirmeyi verebiliriz. İngiltere'de işçi kıyımına gidilmediği halde, 280 bin işçi çalıştırılmakta iken, 10 yıl sonra bu rakam 80 binlere inmiştir. Emekli olanların ve işten ayrılanların yerine yeni işçi alınmamış, işler geride kalan personelin üzerine bırakılmış ve gelecek nesilin iş imkanı kısıtlanmıştır. Altyapısı yapılmadan ve çalışanların iş güvencesi sağlanmadan yapılmak istenen bu özelleştirmenin, söylendiği gibi yeni iş alanları açmak değil de, bütçe açığını kapatmak için yapılmak istendiği ve kâr eden kuruluşların da özellikle zarar eder duruma getirildiği bir gerçektir.

Şimdiye kadar hükümet edenler, özelleştirme ve kamuda çalışan geçici işçilerin işten çıkarılması konusunda kamuoyuna gerekli açıklamayı yapmamışlardır.

Demokrasinin vazgeçilmez kurumlarından olan sendikalar, TÜRK-İŞ etrafında birleşerek, hükümete, işçilerin ve çalışan sesini duyurmak zorundadırlar.

Özelleştirme konusunda kampanya açanlara soruyoruz:

Bir yandan Türk vatanının bölünmez bütünlüğü savunuluyor, bir yandan da bazı kişi ve kişilerin maddi çıkarı uğruna, PTT'nin T'si ve diğer KİT'ler çokuluslu şirketlere peşkeş çekilmeye çalışılıyor.

Bu şekilde yapılacak özelleştirmenin, bugünü kurtarmanın dışında başka bir işe yaramayacağı, ileriki günlerde mutlaka ülkemize zarar getireceği apaçıktır.

Eğer kamu kuruluşları zarar ediyorsa, buna sebep, çalışan kesim değil, mevcut siyasi iktidarların yönetimi bozuk hale getirmesidir.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

YÖNETMEN - TÜRK HARB-İŞ, TEKSİF ve SAĞLIK-İŞ Sendikalarına üye kadın işçilerden oluşan üçüncü grubu, raporunu sunmak üzere çağırıyorum.

Nezihe AKAR - (TÜRK HARB-İŞ Sendikası Kadın Komisyonu Üyesi) - TÜRK HARB-İŞ Sendikasına bağlı bazı dikimevlerinde taşeronlaşma uygulamalarına başlanmış olup, özelleştirme ihtimali yüksektir.

İkmal bakım merkezlerinde ise, kapatılma veya özelleştirme şimdiden başlamıştır.

Sağlık Bakanlığının, genel sağlık hizmetlerinin özelleştirilmesi projesi şu sıralar gündemdedir.

TEKSİF Sendikasına bağlı olan ve kapatılması veya özelleştirilmesi konusunda karar alınan kuruluşlar belirlenmiştir.

Kapatılacak olan işletmeler;

1341 işçi bulunan Bakırköy Konfeksiyon Sanayi İşletmesi,

22 işçisi bulunan Adana Pamuk Satınalma ve Çırçır Fabrikası İşletmesi,

1336 işçisi bulunan Nazilli Basma Sanayi İşletmesi,

1487 işçisi bulunan İzmir Basma Sanayi İşletmesi,

536 işçisi bulunan Antalya Pamuklu Dokuma Sanayi Anonim Şirkettir.

Kapatılacak olan Sümerbank işletmelerinde toplam 4522 işçi mevcuttur.

Özelleştirme kapsamındaki bellibaşlı işletmeler ise;

Kahramanmaraş Pamuklu Sanayi İşletmesi (765 işçi)

Kayseri Pamuklu Sanayi İşletmesi (1151 işçi)

Pertek Yün İpliği İşletmesi (118 işçi)

Karaman Pamuklu Sanayi İşletmesi (620 işçi)

Isparta Halı Fabrikası (147 işçi)dir.

Özelleştirme kapsamındaki işçi sayısı toplam 2801'dir.

Özelleştirme veya taşeronlaştırmanın devlet bütçesine iddia edildiği gibi bir fayda sağlamayacağı bilim adamları tarafından ifade edilmektedir.

Özelleştirme olduğunda mülkiyet büyük sermaye sahiplerinin eline geçmektedir. Kamu kuruluşları tüm milletin malıdır. Bu mülkiyetin elden çıkarılmasında hükümetin yetkisinin olmaması gerekir. Satış yetkisi hükümete verilmemeli, Atatürk ilkeleri ve Anayasamızda yer alan devletçilik prensiplerine aykırı işlemler yapılmamalıdır. Kaldı ki, elden çıkarılan kamu mülklerinin rayiç bedelleriyle devredilmediği bir gerçektir. Büyük, haksız vurgunlar yapılmaktadır.

Diğer taraftan özelleştirme, işsizliği büyütecektir. İşten atılmalar mutlaka olacaktır.

Tasarı halinde olan İşsizlik Sigortası, İş Güvencesiyle ilgili kanunlar gerçekleştirilmemiştir. Esasen bu yasalar yetersiz olarak hazırlanmıştır. Çalışanlar iş kaybına uğrayacaklardır.

Özelleştirmenin bir hedefi de, sendikasılaştırma olduğundan, emeğin gücü yitirilecektir. Zaten gelir düzeyi az olan çalışanların, yeni bir darbeye karşı karşıya bırakılmaları, milli ekonomi bakımından çok tehlikelidir.

İşsiz sayısının artması, tüketimi azaltacak ve dolayısıyla bundan esnaf, tüccar ve bütün Türkiye etkilenecektir. Güçsüz bir Türkiye ise, düşmanlarımızın işine yarayacaktır.

İşsizlik, ayrıca varolan terörün artmasına neden olacaktır.

Birinci derecede evi çekip çeviren kadın, özelleştirmeden en fazla etkilenecek kişidir. Bu etkilenme, hem maddi, hem de manevidir. Aileler, özellikle gelecek neslimiz olan çocuklar doğrudan etkilenmektedir.

Özelleştirme gündeme geldiğinde, tüm dünyada olduğu gibi, kadın işçi, işten çıkarılacak işçilerin başında gelecektir.

Ayrıca, Sümerbank Türk endüstrisine 1933 yılından beri büyük hizmetler vermiştir ve bundan sonra da bunu yapacak güçtedir. Ancak, belirli kesimler tarafından zarar ettirilmiştir.

Harp sanayii ile ilgili faaliyetler, bütün Türkiye'nin güvenliğiyle ilgili bulunmaktadır. Bunların özel sektöre devri, milli savunma ve güvenlik bakımından çok tehlikelidir.

Ayrıca, ileri teknoloji ve eğitilmiş işgücünün mevcut olduğu bu işyerlerinin özelleştirilmesi yerine, yönetimden kaynaklanan aksaklıkların giderilmesiyle ekonomiye çok büyük faydalar sağlayacağı muhakkaktır.

Anayasamızın 56 ncı maddesinde bulunan, "Devlet, herkesin hayatını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak, insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler" hükmü karşısında, özelleştirmenin sağlık konusunda hiç gündeme getirilmemesi gerekmektedir.

Özelleştirme konusunda sadece Hükümetin verdiği kararlar yerine halka başvurulmalıdır. Türkiye'nin geleceğini etkileyecek olan bu karar, geniş kesimlerde, özellikle üniversitelerde, sendikalarda tartışıldıktan sonra, biçimlendirilmelidir.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

Ayşegül Saatçi YILDIZ (PETROL-İŞ Sendikası, Üyesi) – Petrol-İş'e bağlı, Aliğa, Petlas, Yarımca işletmeleri, Genel Maden-İş'e bağlı TTK İşletmesi, Basisen'e bağlı İş Bankası ve Pamukbank Tezkoop-İş'e bağlı TMO ve özel kuruluşlarda çalışan 4. Grup üyesi arkadaşlarım adına hepinize saygılar sunuyor, hoşgeldiniz diyorum.

Yapılan tartışmalar sonucu işletmelerde yaşanan özelleştirme ve kapatma olaylarının ciddi bir boyutta olduğu ve insanlar üzerinde ciddi etkiler yarattığını gördük.

Özelleştirmiş zaman ne olacağız?

İnsanlarımız, işçilerimiz, emekçilerimiz, ekonomik açıdan büyük bir yıkıma uğrayacaklar.

Şehire göç eden insanlarımız, ekonomik zorluklar içinde kendini kaybolmuş olarak bulacak.

Aile düzeninde büyük olumsuzluklar olacak. Ekonomik zorluğu yaşayan eşler arasında, alım gücünün azlığı nedeniyle büyük kavgalar ortaya çıkacak, çocuklar bundan psikolojik olarak etkilenecek ve sonuç olarak, ailede bir kopma, hatta ailenin eriyip gitmesi yaşanacak.

Özelleştirmede, özel şahıslara satılan kuruluşlar, diğer konuşmacıların da belirttiği gibi, randımansız bir çalışma ortamına girecek ve büyük balıklar, küçük balıkları yutacaklar.

Devletin kamu hizmetleri özelleşerek, halka tekrar para karşılığı satılacak, halk sağlık hizmetlerinden yoksun kalacak ve hastalanan insanlarımız parasızlık nedeniyle ölüme gidebilecekler.

Her şeyini özelleştiren, devletçilik ilkesini yok eden bir devlet, kendisini de yok etmeye mahkumdur.

Kişisel çıkarların düşünüldüğü bir ülkede, toplum da yok kabul edilir. Bir ülke toprağıyla, toplumuyla vardır. Parmakla sayılacak bir kaç kişi, yani özel sermaye bir köy nüfusu kadardır, onlar bir ülkeyi oluşturamazlar. Ülkeyi varedenler bizleriz, biz emekçileriz diyorum.

Görünüşte hür iradeli, demokratik bir ortamda yaşayan insanlarla dopdolu diye nitelendirilen bir ülkede yaşadığımızı sanıyor ve kendi kendimize el çırpıyoruz.

Büyük çabalarla işe giren ve devlete sırtını dayama mutluluğunu tadan işçiler, duvar yıkan bir devletle karşı karşıyadır. Haydi yaban eller bize düşman, bunu biliyoruz, ama kendi insanına silâh dayayan bir devlete ancak şaşkınlık duyularak "Sende mi Brütüs" denilir.

Yıllarca şirket elemanı olarak asgari ücret ve biraz üstünde çalıştırılan işçiler hep kadro güvencesini bekledi. Çünkü kadro alınırsa, işten atılma, çıkarılma olmazdı. Her gün çıkan dedikodularla, yürek

çarpıntılarıyla günü dolduran bu işçiler, ne zaman işe son verme olayı olsa, isimleri listede olmayınca "Oh" çekiyorlardı.

Boykotlar, grevler ve benzeri eylemler hep kadro alabilmek içindi. Bu kez özelleştirme olgusu beyinleri meşgul eder oldu. İstemiyor-duk devletten kopmayı, kıyıma uğramak istemiyorduk bir kez daha. Hep yorumlarla "Yarın ne olacak" kuşkusuyla yaşar olduk.

Birkaç yıl üst üste gelen zorunlu izinler, fabrika duruşları, ham-madde yokluğu, bunalımlar, krizler, kütür kütür atan kalpler, "Özel-leştirmeye hayır" diyen sesler, 5 Nisan İstikrar Paketiyle rotasını şaşı-rıp, kapatılmaya "Hayır" diye haykırır oldu. Susan, sindirilen işçiler, boynu bükük bırakılan işçiler ses verir oldu.

"Kime satılacağız?" ya da "Alan kişiler üzerimizde nasıl kalem oy-natacaklar?" herkes bekleyiş içinde.

Demokratik bir rejim, ülkemizde yalnızca bir simge, fetva verili-yor, kendini parçalasan, öldürsen de bir yararı yok, karar uygulanı-yor.

Dördüncü Çaişma Grubunda yer alan PETROL-İŞ üyesi arka-daşlarımız PETKİM'e ilişkin olarak aşağıdaki bilgileri sunmuşlar-dır.

Medya çakallarının bütün ayak oyunlarına rağmen Türkiye gün-demine çıkmaya çalışan fakat henüz bunu tam başaramayan ve 5 Ni-san Ekonomik Paketi içerisinde kendisine kapatma gibi ağır bir karar çıkarılan Petkim nedir? Türk ekonomisindeki konumu nasıldır? On-ların ifadesiyle devlete yük müdür, yoksa tam tersine ekonominin tem-el taşlarından biri midir? Bunu size kendilerinin hazırladığı rapor ve bilgilerden aktarmak istiyoruz. Sanıyoruz ki vereceğimiz bu bilgi-ler doğrultusunda sizler kararınızı vereceksiniz. Biz bu gerçekleri ay-rıca kendilerine de anlatıp kararlarından geri dönmeleri gerektiğini sonuna kadar haykıracağız.

Petkim 1965 yılında 250 milyon lira sermaye ile kuruldu ve aynı yıl yatırımlarına İzmit/Yarımca'da başladı. 1965-1977 yılları arasın-da sermayesi 2.5 milyar liraya çıkartılarak ve bünyesinde 18 fabrika oluşturarak faaliyetine tam kapasite ile başladı. 1970 yılında ikinci petro kimya tesisinin faaliyetine geçmesi ve bu yatırımın Petkim Ya-rımca Kompleksince finanse edilmesi kararlaştırıldı. 1985 yılına ka-dar bu yatırım programı kesintisiz uygulandı ve Petkim Aliaga Komp-leksi üretime alınarak Türk Sanayicisinin ihtiyacının tamamının yurt içi kaynaklardan karşılanması sağlandı.

Yine 1976 yılında Kalkınma Planı çerçevesinde Petlas Plâstik Fabrikası kuruldu. Bu kuruluşun da yatırımlarının Petkim Yarımca Kompleksi rantlarından karşılanması karara bağlandı. Sabancı Hol-ding'in bütün oyunlarına rağmen 1989 yılında bu tesis deneme üreti-mine alınarak hayata geçirildi.

1985 yılında yayınlanan Kanun Hükmünde Kararname ile Petkim Yarımca ve Petkim Aliğa Kompleksleri birer bağımsız müessese haline getirildi. 28.05.1986 tarih ve 3291 sayılı Hükümet kararı ile Petkim'in özelleştirilmesine karar verildi.

1988 yılında özelleştirme stratejisinin belirlenmesi amacıyla Türk Ekonomi Bankası ve 4 yabancı finans kuruluşundan oluşan konsoryum özelleştirme çalışmalarına başladı. Sermaye Piyasası Kurulunun 04.10.1991 tarihli izinleri ile şirkete ait 70 milyar lira nominal değerli A tipi finansman bonosu piyasaya arz edildi.

Kuruluşundan bu yana Petkim Yarımca Kompleksi ve yatırımlarını üstlendiği diğer kuruluşlar devlet bütçesinden 1 tek kuruş katkı almamıştır. Aksine piyasaya arz edilen milyarlarca liralık hisse senedi bedellerinden hiçbir bölümü tesisin kasasına aktarılmamıştır.

Petkim fabrikalarında uçak benzininden mutfakta kullanılan plâstik hammadde ürünlerine kadar birçok ürünler üretilmektedir. Petkim kârları K.O.İ.ne aktarılırken, giderler özel bankalardan yüksek kredi ile karşılanmaya çalışılmaktadır.

Dördüncü Çalışma Grubunda yer alan GENEL MADEN-İŞ üyesi arkadaşlarımız TTK'ya ilişkin olarak aşağıdaki raporu sunmuşlardır:

TTK, günden güne ağırlaşan bir koma içindedir. Bunu herkes biliyor ve bizler de biliyoruz. Ama, "Yeni Dünya Düzeni"nin borozanları, komalık hastayı diri diri mezara koymayı savunuyor. Mevtanın cenaze masraflarını da bizim üzerimize yıkıyorlar. BİZ BU FATURAYI KABUL ETMEK ZORUNDA DEĞİLİZ; Çünkü, hastanın komaya sokulmasında bizim hiçbir vebalimiz yok. TTK'nin nasıl canlanacağını kanıtlayacağız. Çünkü TTK'nın tedavi edilmesi şansı hala vardır. Bunun için de gereken önlemlerin alınmasını, bıkmadan usanmadan talep etmemiz gerekmektedir. TTK'nın hayata dönmesini talep etmek, Zonguldak halkının hakkıdır.

Havza'da uygulanan yatırım politikaları son dünya savaşınınertesinde A.B.D.'nin yürürlüğe koyduğu "Morsal Planı" kapsamında, havzaya nakit eşdeğeri 450 milyon \$ tutarında olan yatırım yapıldı. 1948 - 1958 dönemi boyunca devam eden bu yatırımın bir bölümü, makina donatım ve malzeme ikmalî şeklinde, aynı olarak gerçekleşti. Halen kullanılan kuyuların, bürlerin, desandrelerin ve lağımların çoğu, alınan yatırım sayesinde ortaya çıktı. Savaşın sonunda 3 milyon ton civarında olan yıllık üretim miktarının 60'lı yılların sonu 70'lerin ortası arasındaki dönemde 5 milyon tona çıkmasının nedeni de bu yatırımlardır. Daha sonra TTK boyutlarındaki bir işletme için, her yıl 10-12 kilometre ilerlemesi gereken ana hazırlık işlerinin yarısı bile gerçekleşmedi. Bu gedik, 35 yıl üst üste birikerek, açıldıkça açıldı. Geçen zaman içinde, madenciler, ocaklara kan, ter ve gözyaşı akıttı.

Yerin altına bileklerini ve yüreklerini gömdü. Ancak direk ve kürekten başka, devletten hiçbir destek görmediler. Devlet, tıpkı savaş dönemindeki gibi "her ne pahasına olursa olsun daha fazla kömür" çıkartılmasını istedi. Ama hazırlık yatırımlarının savsaklanması sonucunda, taş çıkmayan ocaklardan kömür de çıkmadı ve üretim 3 milyon tonun altına düştü. Bir diğer deyişle Havza'nın üretimi 40 yıl geriledi.

Havza'da yerüstü de en az yeraltı kadar ihmal edildi. Hurdaya çıkan lavvarlar, kömürün nerede ise yarısını denize döktüğü halde bir türlü yenilenmedi. Alt yapı yatırımları da durdu. Demiryolları ile liman tesisleri iflasın eşiğine geldi.

Siyasi iktidarlar, Zonguldak'tan "her ne pahasına olursa olsun, daima kömür" istedi. Ama karşılığında dişe dokunur hiçbir şey vermedi.

Havza'da uygulanan üretim politikaları, Havza'nın en derin ve en sığ yerlerinde çalışan madenciler arasında 1 kilometreden fazla kot farkı bulunmaktadır. Bu iki uç arasında 19 katta bulunan bütün laagımlar hala açıktır. Bu laagımların bazıları 100 yaşındadır. Düşey dağınıklık, iş gücünün parçalanmasına yol açmakta. Üretimin derişimini düşünmekte ve ikmali aksatarak malzeme ve enerji israfına neden olmaktadır. Havza'da üretim planlamaları sakattır. Damarların rezervleri ile uyumlu ve dengeli bir pano hazırlığı yapılmamakta. Kazı işleri kalın damarlarda yoğunlaştırılarak ince damarlar ihmal edilmektedir. Bu dengesizliğin temelinde, siyasi iktidarların antidemokratik ve dayatmacı planlamaları bulunmaktadır. İşçiye, mühendise kartiyesinde ne kadar kömür çıkartılabileceği sorulmamakta ama, istenen kömür çıkmayınca kıyamet kopmaktadır. Haddinden fazla kömür istenmesi sonucunda, bakir damarlardan uzaklaşmakta ve eski panolara yeniden girilmektedir. Eskilerde çalışma tüvenan küllerinin artışına yol açarak, zaten köhnemiş olan lavvarların yükünü daha da artırmaktadır.

Havza'da uygulanan istihdam politikaları bütün KİT'lerde olduğu gibi TTK da siyasi arpalık olarak kullanılmakta. İşçi-memur kadroları seçimden seçime şişirilmektedir. Yeraltı prevüsünün dengesi bozulmuştur. Bu durumun sorumlusu da kartvizitle iş yapma, kapısını açan kasaba politikacıları ile onlara gèbe kalan siyasi iktidarlardır.

TTK'nın nasıl komaya sokulduğunu çok kısa da olsa yeterince inceledik. Kurum bir kaç yıl içinde bu hale gelmediğine göre, bir kaç yıl içinde de düzelmesi mümkün değil. Devlet de dahil olmak üzere, hiçbir kurumun tek başına çözmeye gücünün yetmeyeceği, TTK kördüğümü için kısa vadeli ve günü birlik herhangi bir çözüm yolu yoktur. TTK'nın yeniden hayata dönmesi, çok uzun soluklu ve yıpratıcı bir mücadelenin kazanılmasına bağlıdır. Çünkü TTK'nın sorunları, teknik ve ekonomik boyutlarından taşarak siyasi ve toplumsal bir

krize dönüşmüştür. Bu krizin atlatılması için herşeyden önce, devletin açık ve net bir tavır takınması gerekir. Çünkü devlet komaya soktuğu TTK'nın yeniden hayata kavuşması ya da ölüme terk edilmesi konusunda henüz Zonguldak halkının yüzüne karşı alenen telaffuz etmiş değildir. Devlet dün amelelerin üzerine dipçik ile gitti. Bugün de özelleştirme kılıcı ile geliyor.

Vergi alamayan devlet yatırım da yapamaz, yatırım yapamayınca kendi malını idare edemez ve böyle satayım, savayım da ondan kurtulayım der.

Endüstride Eskimiş Bölgeler diye bir kavram var. Tıpkı insanlar gibi sanayilerde doğar, erginlik çağına erişir, ölebilir. Ölmemesi için arkasından yeni tesislerin gelmesi gerekiyor. Zonguldak'ta da olması gereken budur, Sanayide eskimiş bölge kendi haline bırakılamaz. Ak-sine vefa duygusuyla o bölgenin ayağa kaldırılması için tedbirler alınır. Zonguldak tek şeye bağımlı. O da kömür. Dünyada kömür ve çelik meselesinde stratejik yaklaşımlar vardır. Zarland'da kömür üretimi 12 milyon ton iken 8 milyon tona düşürüldü. Almanya'nın bir yıllık kömür üretimi 120 milyon tondan 80 milyon tona düşürüldü. Ama hiçbir zaman sıfır olmayacak. (Fransa-İngiltere) Neden böyle acaba.

Ülkeler dünyadaki tüm Globalleşmeye rağmen Amerika'daki, Avusturalya'daki, Güney Afrika'daki ucuz kaynaklara rağmen stratejik bazı rezervleri işler tutmak zorundadır. Ülkenin geleceği açısından stratejik yaklaşımları yaparken ekonomik düşünceler ikinci planda kalır. Zorland jeolojik yapı olarak Zonguldak'a benzer. Kırık arazidir. Damar kalınlıkları incedir. Zor madencilik yapılır. Ama yılda 8 milyon kömür çıkartılıyor. Verimli çıkarılıyor. Bu model Zonguldak'ta da uygulanmalıdır.

Tek çözüm, güçlerimizi birleştirip, örgütlenmelerimizi pekiştirmek, işimizi, aşımızı, onurumuzu korumak için mücadele etmektir.

TTK, başından dibine kadar, yeniden yapılanmalıdır. Bu yapılanma, idari, ekonomik, teknik ve toplumsal bütün alanları kapsayan bir modeli hedeflemelidir.

Model, TTK'nın bağlı olduğu bakanlık bünyesindeki bürokratlar tarafından değil, Havza ile hayati bağları olan toplumsal tarafların tümünü temsil eden sivil kuruluşların katılımıyla üretilmeli ve mevzuata bağlanarak meşrulaştırılmalıdır. Bu temsile katılıma "Zonguldak Şurası" veya "Zonguldak Meclisi" ya da "Zonguldak Konseyi" gibi bir ad konulabilir.

Yukarıdaki ilkeler çerçevesinde şekillenecek olan yeniden yapılanma modeli hayata geçirilirse aşağıda sıralanan önlemler alınabilecek ve krizden çıkış yolu da açılabilecektir.

- Havza ile ilgili bütün yatırım ve üretim planları iptal edilmeli; Havza'ya özgü 10 yıllık bir "şok plan" yapılmalı ve uygulanmalıdır.

- Başta Demir-Çelik sektörü olmak üzere, taşkömürünü girdi olarak kullanan tüm kuruluşlar için TTK'nın ürünlerini rayiç fiyatla satın alma zorunluluğu getirilmeli ve böylece ülke ekonomisinin Havza'ya olan borcu "şok plan" döneminde tahsil edilerek tarihi adaletsizlik giderilmelidir.

- Havza, doğal koşulların el verdiği ölçüde toparlanmalı; düşey ve yatay derişim gerçekleştirilmeli; yatırımlar, verimli bölgelere yöneltilmeli; teknik imkanların elverdiği her türlü mekanizasyon geliştirilmeli ve yeni ocaklar da bu esaslara göre planlanarak açılmalıdır.

- Eskilerde çalışma, bir an önce durdurulmalı; üretim zorlaması önlenmeli; dengeli üretim ilkesi kollanmalı; demaraj primi kaldırılması ve iş güvenliğine gerçekten öncelik tanınmalıdır.

- Emekliye ayrılanların dışında Kurum'dan işçi çıkartılmamalıdır. "Şok plan" süresince istihsal kartiyelerinde çalışanların dışında, yeni işçi de alınmamalı ve prevünün yeraltı/yerüstü oranı olağan düzeyine ulaştırılmalıdır.

- Mevcut lavvarların modernizasyonu ve yeni lavvarların kurulması, daha fazla gecikmeksizin gerçekleştirilmelidir.

- Karo tesisleri ile elektro-mekanik servisleri, yeraltındaki toparlanmaya paralel olarak geliştirilmeli, çağdaşlaştırılmalı ve üretkenleştirilmelidir.

- Başta işçilerin ve teknik personelin meslek içi eğitimi olmak üzere, TTK'nın tüm yan hizmetleri, yeniden yapılanma modeline ayarlanmalıdır.

- Ulaştırma hizmetlerinin TTK üzerindeki yükü kaldırılmalı ve Devlet Demiryolları ile Denizcilik Bankası, tüm ülkede yürüttükleri asli görevlerini Zonguldak'ta da sürdürmelidir.

KİT'lere ilişkin çözüm önerilerimiz şunlardır:

Teknolojilerin yenilenmesi,

Yönetimlerin özerk bir yapıya kavuşturulması,

KİT müdürlerinin siyasi konumdan uzak bir hale getirilmesi,

İşçilerin de KİT yönetilerinde yer alması.

Diyoruz ki, isteklerimiz kabul edilmedikçe, elele, omuz omuza mücadele edelim. (Alkışlar)

Birsen TOMLU (DOKGEMİ-İŞ Sendikası Kadın Komisyonu Başkanı) - Değerli Arkadaşlar,

HAVA-İŞ, KRİSTAL-İŞ, DOKGEMİ-İŞ, LİMAN-İŞ ve DEMİRYOL-İŞ'den oluşan 5. Grup olarak birlikte almış olduğumuz kararları açıklamaya çalışacağım.

DEMİRYOL-İŞ: Hızlı tramvay bölümünde düşük ücretli işçi çalıştırılıyor, mesai kısıtlaması, taşeron uygulamaları var.

DOKGEMİ-İŞ: Bütün tersanelerde taşeronlaşma var. Eleman yeterli olmasına karşın, özel sektöre parça parça birimler ve gemiler ihale edilmektedir.

İşyeri kapanması şu anda gündemde, ya özelleştirilecek, ya da eğer satamazlarsa, yani özele satamazlarsa, kapatılacak.

Siyasi iktidarların yanlış yönetimleri sonunda şirket üçe bölündü. Aslında biz bankacılık, işletmeler ve tersanelerden oluşan bir bütündük, fakat iktidar politikaları sonucu üçe bölündü bu birimler. Demek ki, bugüne bir hazırlıkları varmış, yani parçalara bölündük.

Alelacele kapatılan bir İstinye Tersanemiz var. Burada şunu ifade etmek istiyorum. Bütün tersaneler içerisinde en çok kâr getiren ünitemiz İstinye Tersanesiydi. Biliyorsunuz boğazların Karadenize olan yol trafiğini, hemen orada bakıma alınıyordu gemiler, yabancı gemiler ve oldukça yüklü bir gelirimiz vardı. İnanın öncelikle kapatılan yer bu İstinye Tersanesi olduğu. Dün Sayın Hocamızın anlattığı gibi, tersane kendisi değil de, arsası için satıldı ve bize söylenildiği gibi Tersane taşınmadı; taşınma olsaydı başka bir yerde tekrar kurulurdu.

Şu anda ise Alaybey Tersanemizin kapatılması gündemde. Bu karar şimdilik geri alındı. Çünkü, Ege'deki tek tersanemiz Alaybey'dir ve bütün yabancı gemileri Yunanistan'a kaçırmış olacağız. Bundan dolayı vazgeçildi.

Bunlar çok çarpıcı olduğu için, açıklık getirmek bakımından arz etmek istedim.

HAVA-İŞ'in sorunları: Türk Hava Yollarının ve HAVAŞ'ın stratejik bir konumu olmasına karşın, özel sektöre satışı gündemdedir. Bazı birimler ihale edildi. Şirket küçültme işlemleri hızla devam ediyor. Taşeron uygulamaları yoğun. Mevsimlik işçi çalıştırma, ucuz işçi çalıştırma, iş akti fesihleri çok yaygın. Zorunlu emeklilik uygulaması var.

LİMAN-İŞ'in sorunları: Özel sektöre satma. İhale etme, taşeronlaştırma. İşyeri kapatılması. Hepsisi birden gündemdedir.

Türkiye ihracatının yüzde 90'ının gerçekleştirildiği limanlarda özelleştirme sözkonusudur. Buna rağmen, işverenler, zarardan dolayı özelleştirme yapıldığını savunuyorlar.

KRİSTAL-İŞ'in sorunları: Kurumlar arası el değişikliği sözkonusu, Milli Saraylara devredildiği zaman, işçilerin, memur statüsüne geçirilmesi, sözleşme iptali sözkonusudur.

Özelleştirme, toplumun diğer kesimleri üzerinde bize göre şu etkileri yaratıyor.

Ucuz işçi çalıştırma olayı, çalışanlar arasında çifte standart uygulaması getirmektedir. Bu uygulama Anayasamızın eşitlik ilkesine ters düşmektedir. Özelleştirme sonucu, hizmet standartının ve yaşam standartının düşmesi sözkonusudur. Toplam talep azalacak, esnaf ve tüccar da bu olaydan olumsuz yönde etkilenecektir.

Küçük işletmelerde iflaslar başlayacaktır.

Psikolojik yönden insanlar bunalıma düşeceğinden, toplum ahlakı bozulacak, kanunsuzluk artacak, piyasada kara para bulma çabası başlayacaktır.

Alım gücü azaldığından çocuklarda bozukluklar görülecektir.

Demokrasinin bir gereği olarak hükümetin, sendika ve konfederasyonlara söz hakkı vermesini ve muhatap olarak kabul etmesini talep ediyorum.

Yönetim kadrolarındaki, önce emekliliği dolmuş, kapsam dışı yöneticilerin biran önce emekli edilmesini istiyorum.

25 senesini doldurmuş arkadaşlar, alelacele emekli edilirken, 40 senesini doldurmuş yöneticiler, müdür düzeyinde yüksek maaşlarla halâ çalışmaktadırlar.

Sigortasız, düşük ücretli işçi çalıştırma uygulamalarına biran önce son verilmelidir.

Sağlıklı ve uygar bir toplum yaratmak için ücretlerin yaşam standartına uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

Ücret dondurma ve ücret düşürme işlemlerinden biran önce vazgeçilmesini, eşit işe, eşit ücret uygulamalarını talep ediyoruz.

Stratejik önemi olan işkollarının üzerinde daha dikkatli düşünülmesini, ülkeyi, dışa bağımlı olmaktan biran önce kurtarmak için önlemler alınmasını, KİT'leri batırmak, kapatmak, satmak yerine, yatırım yaparak daha verimli hale getirilmesini istiyoruz.

Altyapısı olmadan, iş güvencesi sağlanmadan, stratejik önemi düşünülmeden yapılacak özelleştirmenin işsizlik, pahalılık, yoksulluk ve sefalet getireceğine inanıyoruz.

Sendikaların muhatap alınması için, özelleştirmenin durdurulması için, geç kalınmış bir karar olarak kitlesel tepkimizi dile getiren Genel Grev kararının biran önce hayata geçirilmesini talep ediyoruz.

Her zaman ülke çıkarları önde olmalıdır. Biz, özelleştirmeden zarar görsek de, ülkenin çıkarları için bunun gerekli olduğuna gerçekten inanıyor olsak, burada hepimiz bu sıkıntıları, bu endişeleri taşımaz, bu konuları tartışmazdık. Ama ülkemiz, bizim göreceğimiz zardan daha fazlasını görecektir sanıyorum.

Bir de, özelleştirmenin bugüne kadar bazı ülkelerde itibar görmediği de bir gerçek. İngiltere'de de Thatcher'ın bu özelleştirmeyi yaptıktan sonra, resimlerinin -özür dileyerek söyleyeceğim- tuvalet kağıtlarına basıldığını basında okumuştum. Demek ki, halkın her yerde bu tür yöneticilere tepkisi büyük oluyor. Ama bir yerde galiba çaresiz kalınıyor.

Ben, buradaki bütün arkadaşlarımızla birlikteliğimizin devamını diliyorum.

Saygılar sunuyorum, teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

Kadriye COŞAR (TARIM-İŞ Sendikasına bağlı 3 Nolu Merkez İkmal Müdürlüğü İşyeri Temsilcisi) - 6. Grup KOOP-İŞ, ŞEKER-İŞ, TEKGIDA-İŞ, TÜRK METAL Sendikalarına üye arkadaşlarım adına raporumuzu sunuyorum.

Özel sektöre satmak, taşeronlaşma, işyeri kapatma, mevsimlik işçi ve muvakkat işçi çalıştırma uygulamaları kısmen bizim bulunduğumuz işyerlerinde de uygulanmaktadır.

Özelleştirmelerde, işten çıkarmalarda ilk gözönüne alınan bayan işçiler olmaktadır. İşten çıkarılma, işçiler üzerinde psikolojik ve ekonomik yönden yıkıma neden olmaktadır.

Ekonomik yönden, tüketicinin alım gücü azaldığı için bu durum esnafı, köylüyü ve ulusal çıkarları etkilemektedir.

Özelleştirmeyle işsizlik artacak ve bu durum sosyal patlamalara neden olacaktır.

Çalışan kadın işçiler, ekonomik özgürlüklerinin elinden alınması sonucunda sosyal ve psikolojik yönden etkilenecektir. Kadın, kendine olan güvenini yitirdiği gibi, kendini gereksiz ve hazır yiyici olarak görecektir. Kadının bu durumundan en çok etkilenen çocukları ve çevresidir.

Bir ailede kadın ve erkek çalışıyorsa, çocuklarının ekonomik özgürlüğü daha fazladır. Bu özgürlüğe alışan çocuklar, annenin veya babanın işten çıkarılması sonucunda bunalıma düşeceklerdir. Bu durumda ailenin ve çocukların beslenmesi, eğitimi ve aile yaşamı etkilenecektir.

İleriki yaşamda toplum ahlakının bozulması ile sosyal ve ekonomik yönden kemirilmiş bir toplum ortaya çıkacaktır.

Varolan işsizliğe, yeni bir işsizler ordusunun katılması, toplumun değer yargılarının değişmesine, eğitimsiz, kültürsüz kesimlerin artmasına yol açacaktır.

Çalışan kesim olarak, uluslararası ilişkilere karşı değiliz, fakat özelleştirmeden elde edilecek gelirin dışarıdan alınan ödeyemeyeceğimiz borçlara karşı kullanılmasına karşıyız. Bu gelir iç ve dış borcu karşılamayacağı gibi, sonuç gelir getiren kuruluşlarımızın yok pahasına elden çıkarılması olacaktır.

KİT'ler, devlete bir yük değildir. Onları yük haline getiren siyasi partiler ve yönetimlerdir. Bunun bedeli çalışanlara ödetilmemelidir.

Hükümet olarak özelleştirmeye gitmeden önce, Vergi Yasasının neden çıkarılmadığını merak ediyoruz.

Sermaye kesiminden, gerçek kazançları karşılığında neden vergi alınmadığını soruyoruz. Özelleştirme, dünya üzerinde çok daha gelişmiş ülkelerde bile olumsuz etki yaparken, IMF, Türkiye gibi az gelişmiş bir ülkede özelleştirme uygulamalarında ısrar ediyor. Bu durumdan kimlerin çıkarı olacağını bilmek istiyoruz.

Kamu kesimi kendi sorunlarına kendi kaynaklarıyla çözüm aramalıdır.

Sonuç olarak: Geç kalınmış bir karar olarak bugünkü acil tepkilerimizi dile getirmek amacıyla genel eylemin biran önce hayata geçirilmesini talep ediyoruz.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

YÖNETMEN : Değerli Arkadaşlar,

TÜRK-İŞ bünyesindeki kadın işçilerin potansiyelinin çok yüksek olduğunu her zaman söyledim. Hernekadar toplam üye sayısı içerisinde oranımız azsa da, niceliksel olarak zayıflığımız, niteliksel olarak zayıflığımız anlamına hiçbir zaman gelmedi. Özellikle 1989, 1991 ve 1993 eylemlerinde, özelleştirmeye karşı yapılan eylemlerde ve 5 Nisan İstikrar Programının yarattığı sarsıntıya karşı, halen yürütülen eylemlerde kadın işçiler gerçekten önde oldu.

Geçmişte de bu böyle olmuştur. Tarihe bakarsanız, bugün bir gelenek haline gelmiş olan 1 Mayıs'da, 8 Mart'ta ve işçi sınıfı geleneğinin direniş simgesi olan daha pek çok günde kadın işçiler önde gitmişlerdir. Büyük kayıpları olmuştur, büyük fedakarlıklar yapmak zorunda kalmışlardır, büyük acılar çekmişlerdir. Hatta hayatlarına malolan olaylar olmuştur. Ama çifte yükümlülüklerine, çocuklarının sorumluluklarını çok daha fazla taşımalarına rağmen, İş, Ekmek ve Özgürlük mücadelesinde kadın işçilerin çok önde gittiğini görüyoruz. Sayıları nispeten az, ama nitelikleri çok kuvvetli bir grup.

Buradaki toplantımızla, bu özelliğimizi bir kere daha pekiştirdik. Özellikle, sendikalarda yönetim düzeyine az gelebilmiş olmamıza rağmen, dolayısıyla sendikal deneyimimizin de bu anlamda daha sınırlı olmasına rağmen, böylesine verimli katkı, kararlı bir sonuçlar manzumesine ulaşmamız, bizim bu niteliğimizin bir kere daha ispatı oldu. Ben bu açıdan kendimizi yürekten alkışlıyorum. (Alkışlar)

TÜRK-İŞ Yöneticilerine, katkılarından ötürü Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonuna, bu kadar uzun yolu gelip, bizimle birlikte olduğu için değerli misafirimiz Bayan Taylor'a, sendikalarımızın yöneticilerine özelleştirme tehdidi nedeniyle izin alma zorluğu olduğu halde bütün güçlükleri yenerek buraya toplanan ve değerli katkılar yapan tüm katılımcılara ve bizlere yardımcı olan buradaki diğer arkadaşlara içtenlikle teşekkür etmek istiyorum. (Alkışlar)

İki gün süren seminerimizin sonucunda, grup çalışmalarında ulaşılan görüşlerin ışığında hazırladığımız Sonuç Bildirgemizi kamuoyuna sunuyoruz.

TÜRK-İŞ
5-6 MAYIS 1994
ANKARA

ÖZELLEŞTİRME VE KADIN İŞÇİLER SEMİNERİ
SONUÇ BİLDİRGESİ

"Bizler Türkiye'nin dört bir yanından gelmiş olan ve KİT'lerde ve diğer Kamu Kuruluşlarında çalışan kadın işçileriz.

İşkollarımızda özel sektöre devretme, işyeri kapatma, müteahhite verme, taşeronla verme gibi çeşitli biçimlerde uygulanan özelleştirmeye HAYIR diyoruz.

KİT'ler zarar etmemekte, zarar ettirilmektedir. KİT'lerin bugün ekonominin sırtında kambur olarak gösterilmeleri bir aldatmacadır. Kamu açıklarının arkasında olduğu gibi KİT açıklarının arkasında da faiz yükü yatmaktadır. KİT'ler bilinçli olarak yüksek faizle borçlandırılmış uygulanan ekonomik politikalarla ve kötü yönetim ile bugün çöküntüye terk edilmişlerdir. KİT'lerin içinde bulunduğu durumun sebebi Uluslararası sermayenin çıkarları doğrultusundaki politikalar, KİT'lere yatırım yapılmaması, KİT'lerin arpalık olarak kullanılmasıdır. Bugün KİT'leri özelleştirmek ve kamu kesimini küçültmekle amaçlanan şey borçların getirdiği yüksek faizlerin ödenmesidir.

Özelleştirmenin işçiler üzerinde ve toplumun bütün kesimleri üzerinde çok yıkıcı etkileri olmaktadır ve olacaktır.

Özelleştirmenin ilk sonucu işsizliktir, İştenden çıkarmalara kar-

şı bir güvencenin olmadığı ve işsizlik sigortasının da bulunmadığı ülkemizde işsizlik korkusu bile çalışanları büyük bir moral çöküntüye ve verimsizliğe itmektedir. Her gün acaba yarın işe gelebilecek miyim kaygısıyla yaşayan işçiler psikolojik olarak yıkım içindedir. Özelleştirme gerçek ücretlerin hızla düşürülmesi ve sendikasılaşmaya yol açmaktadır.

Bağımsız bir devletin sahip olması gereken ve stratejik özelliği olan kuruluşların özelleştirme kapsamına alınması bu ülkeye bir ihanettir. KİT'lerin çok uluslu tekellere peşkeş çekilmesi, bugünü kurtarmanın dışında başka bir işe yaramayacak, ilerde ülkemize telafi edilmez zararlar getirecektir.

Özelleştirme sonucunda, kamu tarafından üretilen mal ve hizmetlerin fiyatları artacak, istikrar paketiyle birlikte uygulanan iç talebin kısılması politikası ile birleştirilen bir özelleştirme uygulaması yalnızca işçilerin değil, küçük esnaf ve sanatkarların da çöküşüne yol açacaktır. Devletin yapması gereken hizmetlerin ve yatırımların özel sektöre devri ile kalkınmada öncelikli yöreler tümüyle yatırımsız kalacaktır.

Özelleştirmenin kadın ve çocuklar üzerinde ise etkisi çok ağırdır.

Özelleştirme sonucunda ilk işten çıkartılanlar kadın işçiler olacaktır.

Yeniden işe girmede özel sektörün kadın işçilere öncelik vermediğini ve kadın işçilerin düşük ücretli, kısmi çalışmalı, sigortasız işlere alındığını hepimiz biliyoruz. Özelleştirme sonucunda gelirin düşmesi ile ailede çocuklar beslenme, eğitim ve sağlık açısından olumsuz etkileneceklerdir. Ücretli işini kaybeden kadının sosyal anlamda da toplumda daha geri yerlere itilecektir. Özelleştirme sonucu yaşanan gelir düşüklüğü ve işsizlik toplum ahlakının bozulması ve suç oranının artmasına da yol açacaktır. Özel sektöre devredilen ve artık parayla satın alınması gereken sosyal hizmetleri kadın yüklenmek zorunda kalacaktır. Çocukların hastaların yaşlıların bakımı toplumsal olarak sağlamayan bir devlet bu işleri kadının omuzlarına yıkıyor demektir. Bugün artan fiyatlar ve düşen gelir karşısında ekmek kuyruklarında bekleyen, daha az paraya tencere kaynatmanın stresini çeken kadındır.

Biz kadın işçiler olarak bugün uygulanan özelleştirmeden vaz geçilmesini istiyoruz.

Taşeronlaşma, sigortasız işçi çalıştırma, sendikasılaşdırma uygulamalarından vazgeçilmesini istiyoruz. Ücret dondurma ve düşürme işlemlerinden vazgeçilmesini istiyoruz.

KİT'leri batırmak, kapatmak, satmak yerine daha verimli hale getirilmelerini KİT'lere yatırım yapılmasını, siyasilerin KİT'leri arpalık olarak kullanmaktan vazgeçmelerini istiyoruz.

Anayasa'da ve yasalarda işçi hak ve özgürlüklerini ve sendikal hakları kısıtlayan tüm hükümlerin kaldırılmasını, demokratikleşmeyi istiyoruz.

Özelleştirmeden elde edilecek gelir iç ve dış borcun karşılanması sorununu çözmeyeceği gibi gelir getiren kuruluşlarımızın yok pahasına elden çıkarılmasına yol açacaktır. Kamu açıklarının kapatmanın yolu borca dayalı bir ekonomik politikadan vazgeçmek ve vergi toplamaktır.

KİT yönetimlerinde işçilerin temsil edilmesini istiyoruz. KİT'lerin yeniden yapılanması ve özerkleştirilmesi için Hükümetin sendikalarımızı muhatap almasını ve masaya oturarak sendikalarımızla KİT'lerin sorunlarına çare aramasını istiyoruz.

TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulunun çağrısına uyarak, ülkemizin ve halkımızın karşı karşıya bulunduğu bu büyük saldırı karşısında Hak-İş, Disk, Kamu Çalışanları Sendikaları, Meslek Örgütleri ve diğer demokratik kitle örgütlerini hep birlikte özelleştirmeye karşı çıkmaya, işçilerin halkın ve vatanımızın çıkarlarını savunmaya davet ediyoruz.

TÜRK-İŞ bünyesindeki sendikalardaki örgütlü kadın işçiler olarak TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu'nun aldığı sürekli eylem kararına bütün inancımızla katıldığımızı, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da işçi hak ve özgürlüklerinin savunulması için yapılacak eylemlerde tüm işçi kardeşlerimizle birlikte kadın erkek kol kola ön safda yer alacağımızı duyuruyoruz.

İstikrar Paketinin uygulanmasında anahtar olduğu öne sürülen özelleştirme ve halka pahalılık ve işsizlik getiren uygulamaların ısrarla devam ettirilmesi durumunda TÜRK-İŞ Başkanlar Kurulu'nun üretimden gelen gücünü kullanacağı yolundaki açıklamasına işsizlik ve pahalılığın maddi ve manevi yükünü omuzlarında duyan kadın işçiler olarak bütün yüreğimizle ve bilincimizle katılıyoruz."

TÜRK-İŞ Bilgi Merkezi

338.6046 ÖZE 1994

DEMİRCİOĞLU MATBAACILIK
DAYINDIR SOKAK, TÜRK-İŞ PASAĞI NO: 1
05410 YERİNEKÖY ANKARA
TELEFON: 436 14 71 FAX: 436 14 72